

John Webster / PŘELOŽIL
ALOIS BEJBLÍK
Vévodkyně z Amalfi

DRAMATIS PERSONAE

FERDINAND, vévoda z Kalábrie
KARDINÁL, jeho bratr
DANIEL BOSOLA, bývalý galejník
ANTONIO BOLOGNA, vévodkynin majordomus
DELIO, jeho přítel
CASTRUCHIO, šlechtic
PESCARA, markýz
MALATESTA, hrabě
SILVIO
RODERIGO dvořané
GRISOLAN
DOKTOR
VÉVODKYNĚ Z AMALFI
CARIOLA, její komorná
JULIA, manželka Castruchia
STARÁ PANÍ
DVA POUTNÍCI
OSM ŠILENCŮ
DVORŠTÍ ÚŘEDNÍCI, SLUŽEBNICTVO,
STRÁŽ, KNĚŽÍ, VRAZI,
DVORNÍ DÁMY, DĚTI.

(Vystoupí Antonio a Delio.)

DELIO

Tak tě vítám doma, milý Antonio.
Pobyl sis ve Francii drahně let
a teď je z tebe tělem duší Francouz.
Cos říkal francouzskému dvoru?

ANTONIO

Skvělý.

Král, aby lid a správu státu sladil
s odvěkým řádem, velmi moudře začal
vymetat vlastní dům. Královský palác
zbavil všech příživníků, lichotníků
a jiných ničemů a prohlásil to
za svůj mistrovský kus, za dílo nebes.
Pochopil totiž, že je vlastně dvůr
společnou studnou, z které vytékat
má jenom stříbročirý pramen. Když
se hlava nakazí zlým příkladem,
nemoc a smrt zachvátí celou zem.
Co činí vládu spravedlivou, ne-li
sbor prozíravých rádců, kteří bez zábran
poukazují na nešvary doby?

Ač se to mnohým dvořanům zdá směle
doporučovat králi, co má dělat,
je přece jejich svatá povinnost
upozornit ho, čeho si má všímat.

(Vystoupí Bosola.)

Jde sem Bosola, žluč a knuta dvora.
Však jak to vidím, jeho věčné nářky
pramení sotva z prosté zbožnosti.
Sočením stíhá to, co jemu schází,
sám by byl podlý, pyšný, sprostý, krutý
a krvelačný jako každý druhý,
jen kdyby na to měl.

(Vystoupí kardinál.)

BOSOLA

Marně vás sháním.

KARDINÁL

Vážně?

BOSOLA

Nesluší se
takhle mě odbýt za všechny mé služby.
Doba je zlá, když prokázané dobro
musí být samo sobě odměnou.

KARDINÁL

Přeháníš svoje zásluhy.

BOSOLA

Ve vašich službách jsem se dostal na gale-
je, dva roky měl na sobě namísto košile
dva hadry svázaný na rameni uzlem — ja-
ko římskou tógu — a takhle mě odbejt?
Nějak si pomůžu. Havranům jde k duhu
krutá zima; proč ne mně tenhleten psí
čas?

KARDINÁL

Nemohl bys to zkusit s poctivostí?

BOSOLA

Rád. Jenom ať Vaše Svatost řídí moje kro-
ky.

(Odejde kardinál.)

Já jsem jich znal, co za ní šli až bůhví
kam, ale ti pobudové zdrávi došli, tak jak
vyšli, protože ze sebe nevyšli. — Je pryč?
O někom se říká, že ho posed ďábel, ale
tenhleten hlavoun, ten by moh posednout
samýho ďábla, a ještě ho přeonačit k hor-
šímu.

ANTONIO

Odmítl nějakou tvou žádost?

BOSOLA

On a jeho bratr jsou jako dvě slívy, který
rozkládaj svý křivý větve nad močálem.
Jsou úrodný a mají plno plodů, ale krměj
se jima jenom hejlové a červi a svoloč
housenčí. Bejt jedním z jejich patolízalů,
chytil bych se jim za lalůček jako pijavice
a sál bych a sál, dokud bych se nenacucal,
a teprve pak bych se jich pustil. — Prosím
vás, nevíšmejte si mě.

Kdopak by dneska bědně spolíhal,
že skrz někoho zejtra povejší?

Kdo se kdy živil hůř než Tantalos
nezmarnou nadějí? Kdo se víc bojí
smrti než ten, co čeká na milost?

Pro sokoly a psy a kurvy máme
kus žvance vždycky, když nám posloužili,
však vojákovi, kterej nastavoval
svý údy bitvám, dáme polknout leda
pravítko.

DELIO
Pravítko?

BOSOLA
Jo, aby se držel strnule zavěšenej v obva-
zech a naposledy se světem rozkomíhal na
ctihodnejch berlách, od špitálu ke špitálu.
Přesto na nás nekoukejte skrz prsty. S po-
stavením u dvora se to má navlas jako
s posteleva ve špitálu: hlava jednoho se
nalézá v nohách druhýho, a tak pořád níž
a níž.

(*Odejde Bosola.*)

DELIO
Ten chlap byl sedm roků na galejích
jako pověstný vrah; prý se jím stal
z návodu kardinála. Gaston de Foix,
francouzský generál, ho vysvobodil,
když dobyl Neapol.

ANTONIO

Je to však škoda
nechat ho být jen tak. Slyšel jsem, že
je statečný, a ta zlá melancholie
otráví, co je na něm dobré. Právem
se říká, věř mi, že kdo mnoho spí,
zevnitř mu duši rozežírá rez.

Z toho pak plyne: nečinnost
že plodí zle zatrpklou zášť, a ta tě
hlodá jak moli v nenošeném šatě.

(*Vystoupí Silvio, Castruchio, Julia
a Grisolan.*)

DELIO
Sál se už plní. — Slíbils, že mi povíš
něco o povahových vlastnostech
některých předních pánů.

ANTONIO

O kardinálovi
a dalších cizincích, co jsou teď u nás?
Rád.

(*Vystoupí Ferdinand.*)

Tohle je sám velký vévoda
z Kalábie.

FERDINAND

Kdo projel prsten dřevcem nejčastěji?

SILVIO

Antonio Bologna, pane.

FERDINAND
Majordomus paní vévodkyně, mé sestry?
Dej mu drahokam. — Kdy už necháme
těchhle dámských klání a vážně si to s ně-
kým rozdáme?

CASTRUCHIO
Řekl bych, pane, že byste se vůbec neměl
zúčastňovat válek osobně.

FERDINAND
Vážně? A, pane, proč?

CASTRUCHIO
Povýší-li voják na vladaře, je to v pořádku;
není však nutné, aby se vladař degradoval
na pouhého velitele.

FERDINAND
Ne?

CASTRUCHIO
Ne, pane. Udělá líp, když pošle do války
svého zástupce.

FERDINAND
Proč se raději nedat zastupovat při spánku
anebo při jídle? To by ho zbavilo hlou-
pých, ponižujících a nízkých povinností,
zatímco v prvním případě, to by se připa-
roval o čest.

CASTRUCHIO
Dejte na mé dlouholeté zkušenosti; krá-
lovství míru valně neužije, pokud v něm
vládne voják.

FERDINAND
To tys mi říkal, že tvá žena nesnáší krev?

CASTRUCHIO
Ovšem, pane.

FERDINAND
A že když spatřila velitele, jenž byl poset
ranami, a celý zafačovaný, vymyslela na
něj takový žert — teď už si nevzpomínám
jaký —

CASTRUCHIO
Řekla mu: to jste, pane, ubožák, když tu
tak musíte ležet ovázaný v plencičkách ja-
ko robátka Izmaelova.

FERDINAND
Takový žert by felčarům ve městě pustil
žilou; protože mladé šviháky, kteří mají
potřebu se bít a už vytáhli zbraň a chystají

32/
Titulní stránka
knižního vydání
Websterovy hry
Vévodkyně z Amalfi
z r. 1623

THE TRAGEDY OF THE DVICHESSE Of Malfy.

*As it was Presented priuately, at the Black-
Friers; and publiquely at the Globe, By the
Kings Maieities Seruants.*

The perfect and exact Coppy, with diuerse
*things Printed, that the length of the Play would
not beare in the Presentment.*

Written by *John Webster.*

Flora. — *Si quid* —
— *Candidus Impertis si non his uere mecum.*

Jo: gator

LONDON:

Printed by NICHOLAS OKES, & JOHN
WATERSON, and are to be sold at the
signe of the Crowne, in Pauls
Church-yard, 1623.

se na věc, by ona zkontila svým jazykem.

CASTRUCHIO

To určitě, pane.

FERDINAND

Jak se vám líbí můj španělský hřebeček?

RODERIGO

Má v sobě oheň.

FERDINAND

Já soudím s Pliniem, že ho zplodil vítr.
Když se dá v trysk, je to učiněný větro-
plach.

SILVIO

To je pravda, pane. Často se splaší a ne-
chce do šraněk; hledá si jinou díru.

RODERIGO, SILVIO

Hahaha, hahaha!

FERDINAND

Čemu se smějete? Dvořané by podle mě
měli být jako ptáci: vstát, jen když já vsta-
nu, to jest smát se, až když se zasměju já;
i kdyby jim to vůbec nepřipadalo směšné.

CASTRUCHIO

Máte pravdu, pane. Já onehdy taky slyšel
velice výborný vtip, ale dělal jsem, že mu
nerozumím, abych nevypadal příliš pro-
stoduše.

FERDINAND

Já se však můžu, pane, zasmát tvému bláz-
novi.

CASTRUCHIO

Nemůže mluvit, vždyť víte; zato dělá gri-
masy. Má žena ho nemůže vystát.

FERDINAND

Ne?

CASTRUCHIO

Taky nesnáší veselou společnost. Říkává,
že moc smíchu a moc lidí jí přidělavá
vrásky.

FERDINAND

Dal bych jí přidělat na obličej takovou
matematickou měрку, aby se nemohla
smát nadmíru. — Brzy vás navštívím
v Miláně, pane Silvio.

SILVIO

Budete velice vítán, Milosti.

FERDINAND

Jste znamenitý jezdec, Antonio. Ve Francii dovedou výtečně jezdit na koních. Jaký je váš názor na jezdecké umění?

ANTONIO

Velmi si ho cením, pane. Jako z trojského koně vystoupilo mnoho slavných králů, tak z jezdeckého umění vzcházejí první jiskry odhodlanosti povznášející ducha k velikým činům.

FERDINAND

To jste řekl obdivuhodně.

(Vystoupí kardinál, vévodkyně, Cariola a doprovod.)

SILVIO

Váš bratr pan kardinál a vaše sestra paní vévodkyně.

KARDINÁL

Galéry už se vrátily?

GRISOLAN

Ano, pane.

FERDINAND

Tady pan Silvio se přišel rozloučit.

DELIO

A nyní k tvému slibu. Co je to zač, ten kardinál? Já myslím povahově. Je to prý skvělý chlapík; klidně prý hraje tenis o pět tisíc korun, tančí, dvoří se ženám a nevyhýbá se ani soubojům.

ANTONIO

Podobná povrchní pověst ho vskutku věnčí. Leč jeho pravé já? Je to církevní hodnostář, šírající se melancholií. Když mu na čele vyvstane pot, není to pot, ale ropuší jed; když k někomu pojme nedůvěru, straší na něj pasti, o jakých se Herkulovi ani nesnilo, neboť mu hází pod nohy lichotníky, namlouvače, pomlouvače, rouhače, intrikány a tisíc jim podobných fízlovských zrud. Měl se stát papežem; ale místo aby vyčkal normálního církevního postupu, jal se tak mohutně podplácet a podmazávat a činil to s takovou nestoudností, jak by chtěl úřadu dosáhnout, aby o tom nebe nevědělo. Něco dobrého udělal —

DELIO

O něm jsi řekl dost. Co jeho bratr?

ANTONIO

Vévoda? To je divoká a zcela zvrácená povaha; vesele vypadá jen naoko. Od plic se zasměje, když zesměšní vše, co je poctivé.

33/

*Smrt přicházející
k hlavám knížat.*

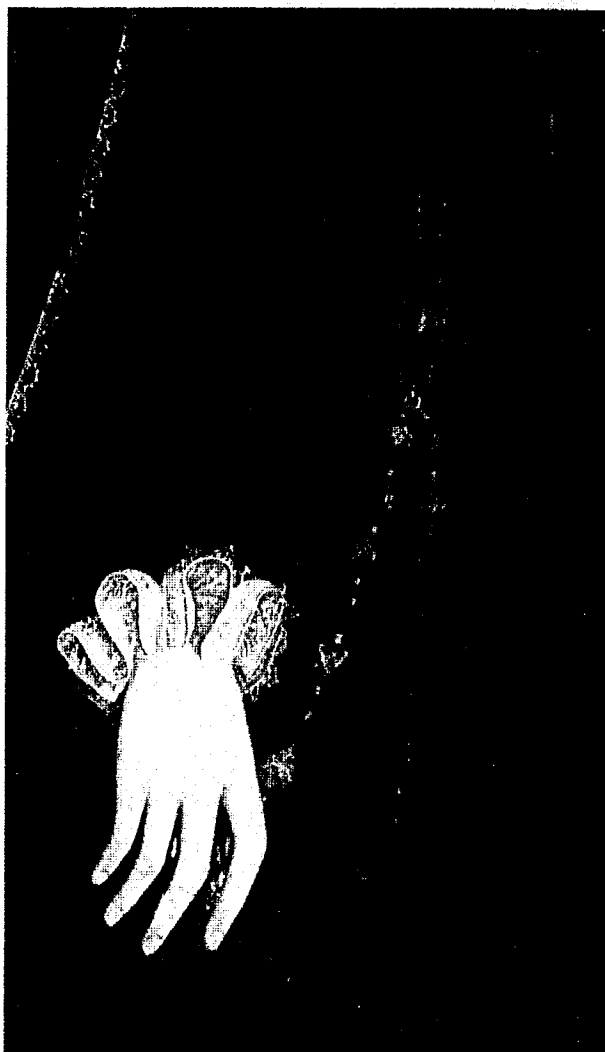
Jeden

*z posledních portrétů
královny Alžběty*

34/

Detail

*z portrétu skotské
Marie Stuartovny*

DELIO
Dvojčata?

ANTONIO

Povahou. Cizími ústy mluví,

cizíma ušima naslouchá prosbám.
Když soudí, předstírá, že spí, aby
se žalovaný v řeči zapletl.

Dle toho, co mu donesou, určí

trest smrti, nebo odměnu.

DELIO

Čím pro pavouka
je černá pavučina, tím je pro něj zákon.
Má v něm svůj byt a kobku, do níž chytá
ty, které potom pozře.

ANTONIO

Přesně tak.

Neplatí dluhy, ale zná se k těm,
jež může splatit krutě. Ještě slůvko
o jeho bratru kardinálovi.
Lichotí mu, že z jeho rtů prý plynou
orákula; a tomu já věřím,
neboť z něj mluví ďábel.
Leč jejich sestra, vzácná vévodkyně —
Nikdy jsi neviděl tři portréty
tak podobné si tvarem, cizí duchem.
Její řeč, věř mi, přivede tě v úžas,
a když pak skončí, trpce lituješ,
že už nic neříká, a pokorně
si přeješ, ať se neostýchá slov,
ať jim smíš naslouchat. Když mluví, tak
se na člověka sladce podívá,
že by snad vstal a tančil galiardu,
i kdyby byl v posledním tažení,
jen aby hold vzdal její kráse, byť
jí z očí září božská zdrženlivost,
mařící všechny sprostě nízké touhy.
Dny tráví jako světice, i v noci
— ba co dím — v snech je nebi blíž než
paní,

co právě obdržely rozhřešení.
Ať všechny krasavice rozbijou
svá lichotící zrcadla a zhlížejí
se v ní.

DELIO

Tak už dost, Antonio. Takhle
ji chválit háčkováním slov!

ANTONIO

Obraz

už uložím — leč ještě aspoň tolik:
v tohleto vyústí každyčká z jejích ctností:
minulé zastíní, lesk dodá budoucnosti.

CARIOLA

Asi tak za půl hodiny vás paní
čeká na galérii.

ANTONIO

Dobře, přijdu.

FERDINAND

Mám k tobě prosbu, sestro.

VÉVODKYNĚ

Ke mně?

FERDINAND

Tady pan Daniel de Bosola,
který byl na galejích —

VÉVODKYNĚ

Ano, vím.

FERDINAND

— je řádný člověk. Přimlouvám se za něj,
ustanov ho svým správcem stájí.

VÉVODKYNĚ

Ty

ho znáš, a to mi stačí.

FERDINAND

Zavolej ho!

(Odejde sloužící.)

My se teď rozejdeme. Pane Silvio,
pozdravuj od nás všechny přátele
v ležení.

SILVIO

Jistě, pane.

VÉVODKYNĚ

Jedete do Milána?

SILVIO

Ano.

VÉVODKYNĚ

Připravte kočáry! Doprovodíme
vás do přístavu.

*(Odejdou všichni kromě kardinála
a Ferdinanda.)*

KARDINÁL

Nezapomeň si toho Bosolu
zajistit jako špeha. Mě do toho nepleť;
proto jsem ho už několikrát odbyl,
když na mne, jako dneska ráno, dorážel.

FERDINAND

Nebyl by lepší její majordomus,
ten Antonio?

DOPIS
SIRA WILLIAMA LOWERA
THOMASU HARIOTOVI

Dostal jsem slíbenou trubici dalekohledu a omlouvám se za sluhu, který Vás neupozornil, že bych si byl vzal i ostatní, které jste podle svých slov pro mne vybral. Napříště má nařízeno, aby se Vám věnoval pečlivěji a zapravil různé výdaje, které zůstal dlužen řemeslníkovi.

Pozoroval jsem Měsíc podle Vašich pokynů ve všech fázích. V novu jsem mimo jakoukoli pochybnost spatřil, že Země svítí; krátce před čtvrtí se poprvé objevuje skvrna, které říkáme Člověk na Měsíci (ovšem bez hlavy). Krátce nato se poblíž okraje osvětleného Měsíce u horního rohu objevují světélkující částice podobné hvězdám, mnohem jasnější než ostatní, a celý okraj připomíná popis pobřeží z holandské knihy o mořeplavbě. V úplňku vypadá jako dort, který mi minulý týden upekl můj kuchař, po celé ploše bez ladu a skladu protkávaný hned světlými, hned tmavými pruhy. Musím se přiznat, že nic z toho nedokážu pozorovat bez pomoci dalekohledu, nicméně jistý bystrý mladík, který mi zde často dělává společníka a je oddaný Vám i našemu bádání, dokáže mnohé z těchto jevů pozorovat i bez přístroje, avšak i on je vidí zřetelně pouze s pomocí skel. Ten mladý muž se jmenuje pan Protheroe.

V Keplerovi si čítám pilně, ale při četbě narážím na věci, které k Vám mají značně daleko. Pokud jde o Keplera samého, div mě nepřipravil o rozum. Aequanes, půlení výstředností, librace v obvodech epicyklů i pohyby po elipsovitých drábach mi straší v hlavě natolik, že se mi o nich zdá, a pak se ještě ke všemu probudím celý bez sebe a pro samé lámání hlavy ztrácím schopnost myslet. To se netýká příčin, které uvádí, protože podstatu oněch magnetických těles nedokážu pochopit, ale jeho teorie, kterou podle mne (přestože jsem spouště podrobností zatím nepřišel na kloub) založil na rozumných základech a — jak Vy sám tvrdíte — vyvrátil astronomii kruhových dráh.

Neznepokojte se nad tímto listem, potvrzuji, že

KARDINÁL

To by ses v něm splet.
Je pro takovou věc moc poctivý.

(Vystoupí Bosola.)

Už přichází; já jdu.

BOSOLA

Privábili

mě k vám.

FERDINAND

Pan kardinál, můj bratr,
tě nikdy nemoh vystát.

BOSOLA

Od té doby,
co je mým dlužníkem.

FERDINAND

Možná nějaký rys
tvé tváře probudil v něm podezření.

BOSOLA

Studuje fyziognomii? Tvář
je spolehlivá jak moč nemocného,
a té se říká doktorova děvka —
pořád ho vodí za nos. Podezírám
mě neprávem.

FERDINAND

Jen dopřej pánům čas
na rozmyšlenou. Nedůvěřivost
nás ochraňuje před zradou. Znáš to:
čím více musí větrům vzdorovat,
tím pevnější má cedr kořeny.

BOSOLA

Kdo však přítele planě podezírám,
pozor, naroubuje mu nedůvěru,
učí ho přetvářce.

FERDINAND

Tady máš zlato.

BOSOLA

Co dál? Tak štědrý déšť a žádný blesk?
To tady ještě nebylo. Komu
mám hrdlo podříznout?

FERDINAND

Tvoje krvežíznivost předbílá
to, nač tě potřebuji. Dal jsem ti to,
abys žil tady, u dvora, všiml
si dobře vévodkyně, toho, jak se chová,
kdo se uchází o její ruku,

i komu ona přeje. Ovdověla mladá. —
Nechci, aby se znovu vdala.

BOSOLA

Ne?

FERDINAND

Neptej se proč, stačí, když víš, že nechci.

BOSOLA

To mám být něco jako strážný anděl?

FERDINAND

Co je to: něco jako strážný anděl?

BOSOLA

Takový neviditelný všudybyl,
čert v lidském těle, špeh.

FERDINAND

Když uspěješ,
což ti z té duše přeju, možná se pak
dočkáš i povýšení.

BOSOLA

Nechte si své zlato,
o němž jen ďábel říká, že se třpytí.
Vy byste páchnul kozlem a já jidáštvím.
Kdybych je vzal, jdu rovnou do pekel.

FERDINAND

Co jednou dám, to zpátky neberu.
Dnes ráno jsem ti opatřil i místo.
Jsi správcem stájí. Nikdo ti to neřek?

BOSOLA

Ne.

FERDINAND

Je tvé. Nechceš mi poděkovat?

BOSOLA

Namíste byste se měl proklejt! Vaše
přízeň,
která by jiným ducha povznesla,
ze mě udělá raba. Kletbo vděčnosti!
Teď abych za to, co jste udělal v můj
prospěch,
spěchal udělat zlo, jaké se komu líbí.
Tak v pekle sládne hřích: co v nebesích
se zove podlostí, je pro ně ctnost.

FERDINAND

Bud', čím jsi býval: hořký melancholik,
jenž závidí těm, kteří stojí nad ním,
ale nesnaží se jim přiblížit.
To ti zajistí přístup do soukromí komnat,
v nichž můžeš klidně dřímat zimním

že Vám denně upírají některý z Vašich objevů. Vždyť si vzpomínám, jak jste mi už dávno nevyložil nic menšího, než že planety neobíhají po dokonalé kruhových dráhách. Poučil jste mě o neobvyklém způsobu, jak se dá určovat váha vody — a krátce nato se s ním vyťasil ve své knize Gbetaldi! Věncem velkého objevu algebry jste předpověděl krátce předtím, než na něj přišel Viëta. Všechny tyto objevy i mnohé další, o nichž se nezmiňuji, právem patří Vám, avšak vlastní přehnanou rezervovaností jste se připravil o slávu. Vaše objevy jsou významné (mám na mysli první a poslední z uvedených), ale při pohledu do Vaší dílny je jasné, že jsou to pouhé maličkosti, které nesnesou srovnání s ostatními. Pouze bych Vás rád upozornil, že byste se přílišnou liknavostí mohl snadno připravit o čest, jaká Vám za nejvzácnější objevy a úvahy právem náleží. Dopřejte vlasti i přátelům potěšení, jaké naleznou ve veliké a zasloužené slávě, kterou byste svému jménu získal uveřejněním alespoň některých nejznamenitějších prací, ale Vy sám už jistě budete vědět, jak se zachovat. Zmiňuji se o této věci proto, že Vám přeju jen to nejlepší, a někdy jsem snad trochu netrpělivý — hlavně proto, že v jednom z minulých dopisů jste mi dal jakousi naději.

Vratme se však ke Keplerovi. Dvakrát jsem ho přečetl zběžně a teď ho čtu s tužkou a papírem v ruce. Někdy přijdu na rozdíl v minutách, jindy na tisícové chyby anebo naprosto pochybené výpočty. Podobných nesrovnalostí se v knize vyskytuje spousta, takže často (např. v tomto dopise) toužím po rozmluvě s Vámi, neboť je mi jasné, že hodinová konzultace s Vámi znamená pro pokrok mého studia více nežli celý rok zde. Uvedu jediný příklad, podle něhož si

zchytralý plch —

BOSOLA

Viděl jsem je. Žerou z pánovy mísy, polou spí, a zdá se, že slůvka neslyší; a přece, ničemové, mu jako ze sna podřezali krk. Jaké je to mé místo? Správce stájí? Tak ať mě zkazí koňská mrva. Jsem váš člověk.

FERDINAND

Jdeme.

(Odejde Ferdinand.)

BOSOLA

I když smíš slávu žádat za své dobré činy, zlato a peníze jsou často plodem špíny. Někdý sám ďábel žehná křížem.

(Odejde Bosola. Vystoupí vévodkyně, kardinál, Ferdinand.)

KARDINÁL

Je čas se rozloučit. Ted' už se musíš řídit svou vlastní rozvahou.

FERDINAND

Jsi vdova, a tak víš, jací jsou muži. Proto pro mládí, vysoké postavení nebo hladkou řeč —

KARDINÁL

— pro nic, v čem není ctnost anebo čest, ať nevzplane tvá krev.

FERDINAND

Znovu se vdát?

Jen chlípnice se dvakrát vdává!

KARDINÁL

Co!

FERDINAND

Má játra skvrnitější, než jsou Lábanovy ovce.

VÉVODKYNĚ

Nejvzácnější jsou prý ty diamanty, které brousilo mnoho klenotníků.

FERDINAND

Podle toho by kurva byla skvost.

sám uděláte obrázek o těchto potížích a posoudíte mé schopnosti. Neboť na celé teorii se mi líbí obzvláště tyto detaily:

1/ Jeho proměny mediálu do viditelných pohybů, neboť mi připadá rozumnější, když všechny dimenze, ať výstředností, apogei nebo podobně, závisejí spíše na chování Slunce než na imaginárním kruhu ročního běhu.

2/ Jeho eliptické iter planetarum, protože podle mne ukazuje cestu k řešení problému záhadných dráh, po nichž se pohybují komety. Protože, podobně jako je jeho elipsa u dráhy Země bližší kruhu, u dráhy Marsu protáhlejší a u některých dalších planet bude zřejmě ještě „elipsovitější“, u komet, které se zjevují pravidelně, může být dráha téměř přímkou.

3/ Jeho dohady o ecliptica media a jeho via regia Slunce, s níž dráhy ostatních planet svírají více či méně ostrý úhel, dokonce i ecliptica vera, po níž Země koná svůj roční oběh, čímž Kepler elegantně řeší změny ve výšce hvězd.

Jeho kniha je pro mne utěšené čtení, až na to, že některá obzvláště tubá sousta nedokážu strávit. V odpovědi mi, prosím, pošlete návod, jak na něj, protože já jsem připraven nešetřit úsilím, te modo jura dautem indigeo, dictatorem exposo.

V Keplerově spise se mi naopak nezamlouvají tyto pasáže:

1/ Četné a nesnesitelné prohřešky proti obecnému poznání, z nichž vyvozuje četné a nejisté početní důkazy.

2/ Jak peskuje Viëtu za to, že tytéž věci opravuje u Ptolemaia nebo Koperníka . . . Vždyť je to nespravedlivé! Viëta se vyjadřuje s pobrdáním o Koperníkoví, který je mocnější než Atlas, a Kepler zase pobrdá Viëtou, který překonává Keplerova miláčka Apollonia. Vždyť každý, kdo jednou dokáže věci, na které Kepler nestačí, bude v porovnání s ním Apollonius!

Ale dost už o Keplerovi! Ještě jednou Vás žádám o radu, jak číst jeho spis s největším užitekem, protože jsem astronomickými úvahami a sklony přímo posedlý. Váš výklad Viëtova apendixu je vyčerpávací

VÉVODKYNĚ
Poslyšte! Já se víckrát nevdám.

KARDINÁL

To
říkají všechny vdovy. Ale než se
hodiny jednou přesypou, ten slib
se rozplyne; skončí, když dozní řeč
nad hrobem manžela.

FERDINAND

Poslouchej mě!

Život u dvora, to je bujná pastva,
leč s jitřní rosou padá někdy jed;
zabije tvou pověst. Tak pozor! Žádné
kličky!

Neboť když tváří zalžete svá srdce,
než je vám dvacet, jsou z vás ježibaby
a už kojíte d'ábla.

VÉVODKYNĚ

To jsou otřesně dobré rady —

FERDINAND

Pokrytectví se kryje křehkou rouškou,
jemnější nežli Vulkánova síť.
Každý tvůj skrytý čin, ba i ta nejtajnější
myšlenka, věř mi, vyjde na světlo.

KARDINÁL

Můžeš si věřit, jednat podle svého
a vdát se tajně pod přístřeškem tmy.

FERDINAND

A říkat si: to byla nejlepší
cesta, jakou jsem si jen mohla zvolit;
jak rak, jenž kráčí pozpátku a myslí,
že jde správně, protože jde, jak umí.
Všimni si ale, že takové sňatky
se mohou osnovat — ne oslavovat.

KARDINÁL

Svatební nocí vstupuješ do žaláře.

FERDINAND

Radovánky

a slasti rozkoše jsou jako těžký sen
věštící zkázu.

KARDINÁL

Sbohem! A pomni, že
moudrost se ukáže až nakonec.
(Odejde kardinál.)

VÉVODKYNĚ

Uměli jste ty role z paměti?

jící a srozumitelný; překonal jste všechna moje očekávání a vzdávám Vám za něj náležitý dík. Jen bych ještě rád věděl, jestli s jeho pomocí dokáže vyřešit ten problém z páté kapitoly, páté knihy Koperníkova spisu.

Poslední problém u Viěty (zůstal jste mi dlužen odpověď, poněvadž tomu podle Vás rozumím lépe sám) je univerzálnější a snáze demonstrovatelný a spočívá v nalézání bodu v daném trojúhelníku i mimo něj. Prosím, pomozte mé paměti i rozumu, neboť jsem se sice div neupřemýšlel usque ad insaniam, ale přesto si nedokážu vybavit ani vymyslet, jaký postup jste měl na mysli. Pokud jste mi jej už poslal, připomeňte mi, o který jde a podle jakých znamení bych jej poznal; pokud jej dosud nemám, pošlete mi jej nyní, neboť sám víte, jak všechny Vaše názory ctím, jak si všech Vašich poučení vážím pro jejich bohatost a plnost, pro látku i formu, a víte, že právě Vaše slova mi přinášejí nejhlubší uspokojení. Pokud Vám zbude chvilka, potěšte mne v této záležitosti dalšími drobtý ze svého bohatého stolu.

Dovoluji si Vás požádat, abyste doručiteli tohoto listu panu Vaughanovi přispěl radou i poučením, jak by se měl vbodně uplatnit, aby si úvahami o našich zdejších představách ulevil od mnoha spekulací, které matou naše chápání diagramy in plano. Má peníze, které může investovat, takže byste mu měl poradit, kde je jich zapotřebí a v které sféře (mám na mysli, v kterém a v kolika okruzích) to bude pro naše bádání nejužitečnější.

Nakonec se Vám musím svěřit s vlastním zármutkem. Bůh mi po opakovaných a záhadných záchvatech padoucnice neb mrtvice odňal jediného syna, jímž mě předtím sám obšťastnil, a to v době, kdy vypadal roztomile a těšil se nejlepšímu zdraví. Od Vás jsem se však — mimo jiné — naučil, že člověk musí svá přání i vůli odevzdat do rukou božích; manželka však toto navštívení snáší mnohem hůře, ač i ona už začíná nalézat útěchu.

Těším se na odpověď; podle možnosti a z přátelství mi pošlete návod, jímž bych se v dalším studiu

Šlo vám to dobře.

FERDINAND

Jsi má sestra. —

A tahle dýka patřivala otci;
vidíš? Styděl bych se, kdyby mi

zrezavěla —

protože byla jeho. — Byl bych rád,
kdybys přestala s těmi nebohulibými
mumraji; maškary a škrabošky
jsou líheň tajnůstkářství, na němž není
nic dobrého. Buď sbohem. Ženy se
vždy snadno chytí na obratné ptáky.

VĚVODKYNĚ

Fuj, pane, fuj!

FERDINAND

Já myslím na ty, kterým narost
zobák a dovedou se dvořit. Čemu
by žena neuvěřila, když ji
chlup laská uhlazeným jazykem?
Buď sbohem, švarná vdovo!
(Odejde Ferdinand.)

VĚVODKYNĚ

To mne má odradit? Byť všichni moji
královští příbuzní lehli do cesty
mému sňatku, já po nich půjdu dál
jak po schůdkách. Teď hned; teď, když
zuří.

Vojáci říkají, že muži v lýtých sečích
popadnou nebezpečí za chřtán a
dokáží nemožné. A tak i já:
tou vřavou hrozeb pokusím se probít
k nebezpečnému cíli. Ať si potom
babky klevetí, že jsem jen mrkla
a našla si muže.

(Vystoupí Cariola.)

Cariolo, v tvou
osvědčenou mlčenlivost skládám
víc než svůj život — svou pověst.

CARIOLA

Obojí

je u mě v bezpečí. Ukryju je
před světem, jako obchodník s jedy
skrývá své zboží před vlastními dětmi.

VĚVODKYNĚ

Zní mi to upřímně a od srdce.
Věřím ti. Antonio už přišel?

*mohl řídit. Dbejte především o své zdraví, dopisujte
si s Keplerem a bez váhání mi dejte vědět, pokud
bych Vám mohl být jakkoli nápomocen.*

*Zůstávám vždy Vaším oddaným a upřímným
přítelem, na něhož se můžete po libosti se vším
obrátit.*

William Lower

*P. S. Nepovažujte mě za schopnějšího, než opravdu
jsem. Nedokážu provést výpočet podle náčrtku, který
jste mi k Viětově třetímu problému poslal: neumím
stanovit vzdálenosti bodů A, B, C, od apogea ani
poměr úsečky IA k úsečce excentricity AC. Zabývám
se Koperníkovým třetím pozorováním ze šesté kapito-
ly páté knihy. Prosím ještě jednou o pomoc.*

/Z. H./

CARIOLA
Čeká na vás.

VÉVODKYNĚ
Tak běž, má dobrá duše;
schovej se ale za závěs,
abys nás slyšela. — A drž mi palce.
Čeká mě totiž putování pouští,
kde není stezka ani klubičko,
jež by mne vedly.

(Cariola odejde za závěs. Vystoupí
Antonio.)

Poslala jsem pro vás.
Sedněte si. Vemte si inkoust, pero
a pište. Jste připraven?

ANTONIO

Ano.

VÉVODKYNĚ

Co

jsem říkala?

ANTONIO

Že vám mám něco napsat.

VÉVODKYNĚ

Ano. —

Ach, už si vzpomínám; slavnosti skončily,
i velká vydání, a tak je čas,
jak dobrý hospodář složit, už kvůli zítřku,
ze všeho počet.

ANTONIO

Jak je libo Vaší

líbezná Výsosti.

VÉVODKYNĚ

Líbezná? Vážně?

Děkuji. Vypadám-li mladě, je
to kvůli vám. Mé starosti jste všechny
vzal na sebe.

ANTONIO

Opatřím, Milosti,
všechny položky vydání a příjmů.

VÉVODKYNĚ

Ach, účty, vím, vedete přesně. Ale
nepochopil jste mě. Když jsem řekla,
že je čas složit počet, myslela jsem
tím jiné účtování.

ANTONIO

Jaké?

VÉVODKYNĚ

S nebem —

Chci sepsat závěť (jak se na knížata sluší,
při plném vědomí); povězte, prosím, pane,
není lepší dělat to takhle, s úsměvem,
než v krutých nárcích, s děsnou hrůzou
v očích,
jako by odkaz, s nímž se loučíme,
nás takto trýznil?

ANTONIO

Je to mnohem lepší.

VÉVODKYNĚ

Být vdaná, měla bych po starostech. —
Já vás ustanovím svým vykonavatelem. —
Povězte mi, čím bychom měli začít.

ANTONIO

Tím, čím se po stvoření počal život
na zemi: svátostí manželskou. Nejprv
opatřete dobrého manžela;
dejte mu všechno.

VÉVODKYNĚ

Všechno?

ANTONIO

Celou svou

krásnou bytost.

VÉVODKYNĚ

V rubáši?

ANTONIO

Ve svatebním šatě.

VÉVODKYNĚ

To by byla divná poslední vůle.

ANTONIO

Divné by bylo, kdyby po vůli
vám nebylo znovu se vdát.

VÉVODKYNĚ

Jak se

díváte na manželství?

ANTONIO

Jako ti,

co popírají jsoucno očiště;
buď je to nebe, nebo peklo; nikdy
nic mezi tím.

VÉVODKYNĚ

A kdybyste se sám
měl oženit?

35/
Turnaje
pořádané ve velkých městech:
Norimberk 1561
na obraze
Josta Ammana

VÉVODKYNĚ

Co? Povězte co?

ANTONIO

Někdo se neožení, nemá děti,
a co mu chybí? Nic. Jen to, že mu
nikdo neřekne ‚otče‘ a že nemá
to plané potěšení vidět škvrně,
když sedlá tyčku s vyřezávanou

ANTONIO

Vyhnanství samoty
živící moji melancholii
by asi řeklo —

koňskou hlavou nebo když začne žvatlat
jako cvičený špaček.

VÉVODKYNĚ

Co to říkáte! —

Zčervenalo vám oko. Vemte si můj prsten — pomáhá prý — byl to můj svatební prsten — přísahala jsem, že jej nikomu nedám; leda až svému druhému manželovi.

ANTONIO

Ted' jste ho dala mně.

VÉVODKYNĚ

Aby uzdravil nemocné oko.

ANTONIO

Úplně jste mne oslepila.

VÉVODKYNĚ

Čím?

ANTONIO.

V tom kroužku tančí zpupně ctižádostivý ďábel.

VÉVODKYNĚ

Zaříkejte ho.

ANTONIO

Jak?

VÉVODKYNĚ

Nechce to žádná velká kouzla, když na to stačí váš prst. Tak. — Padne vám? *(Vévodkyně navlékne Antoniovi prsten. Antonio klekne.)*

ANTONIO

Co jste říkala?

VÉVODKYNĚ

Pane, tahle vaše pěkná klenba je příliš nízká, nemohu pod ní stát rovně, natož rozmlouvat, dokud ji nezdvihneme; vstaňte, tady je, chcete-li, má ruka.

(Podá mu ruku, zdvíhá ho.)

ANTONIO

Ctižádost, má vzácná paní, výsadou je velkých; ta pomatenost není v řetězech ní pod zámkem, promenuje se komnatami vždy s houfem užvaněných nohsledů, takže to bláznovství je nevyléčitelné. Nejsem tak hloupý, abych nepochopil, kam míří vaše přízeň. Leč jen blázen strčí, když je mu zima, ruce do ohně, aby se ohřál.

VÉVODKYNĚ

Tak. Ted' pukla země. A smíte nahlédnout, jak bohatý je důl, který vám říká „pane“.

ANTONIO

Ó,

já nejsem hoden.

VÉVODKYNĚ

Prodávat se, to byste neuměl.

Svou cenu nezakrýváte jak obchodník, co mimo světlo staví špatné zboží, když se ho hledí zbavit. Povím vám: chcete-li znát dokonalého muže (říkám vám to, aniž vám lichotím), řádně si prohlédněte sama sebe.

ANTONIO

I kdyby nebe nebylo, ni peklo, zůstanu poctivý. Dlouho jsem sloužil cti a nebral za to mzdu.

VÉVODKYNĚ

Ted' se vám odmění.

Běda! Nám, co jsme vysokého rodu, nikdo se neodváží ruku nabídnout, a tak se musíme nabízet samy; jako se tyran ukryvá za zády slov a nebezpečných dvojsmyslů, tak my smíme své vroucí city zjevovat jen v hádankách a snech a scházíme tak ze stezek čisté cti, jež nikdy nedělá, co není. — Běž, už běž a chlub se, žes mě zbavil srdce — je teď ve tvé hrudi — možná v ní lásku vytaví. Co?

Ty se chvěješ?

Nečiň ze svého srdce mrtvý sval, co se víc bojí, než mě miluje. Důvěřuj mi, můj pane; co tě trápí? Jsem krev a tělo, pane, nikoli postava vyřezaná z alabastru, jež klečí na náhrobku manžela. Probud' se, vzchop se, muži! Já už odložila veškerou lichou obřadnost a nyní před tebou stojí jen mladá vdova, jež si tě chce vzít, a když to říká, protože je vdova, jen napolo se přitom červená.

ANTONIO
Zapřísahám se věrností: chci být
chrámem a tvrzí vaší cti.

VÉVODKYNĚ
Děkuji ti,
má vzácná lásko. A že nesluší
se, abys ke mně přišel se závazkem
— jako můj úředník — teď na tvé rty
ti píšu: propouštím tě.

(*Líbá ho.*)
O to měl jsi mě požádat už ty —
takhle jídají děti cukroví,
pomaloučku, aby jim vydrželo.

ANTONIO
Co však tví bratři?

VÉVODKYNĚ
Na ně nemysli.
Zlo, jež je z dosahu našeho objetí,
je spíše smutné nežli hrozné. I když
se o nás dovědí, čas mezitím
rozptýlí bouři.

ANTONIO
Tos mi vzala z úst,
a vůbec všechno, co jsi řekla; třebaš
něco znělo až příliš lichotivě.

VÉVODKYNĚ
Klekní.
(*Cariola vystoupí zpoza závěsu.*)

ANTONIO
Ha!?

VÉVODKYNĚ
Neboj se nic. Ta žena všechno ví. —
Slyšela jsem, že sňatek uzavřený doma,
per verba de presenti, po zákonu
je plně právoplatný.
Požehnej tedy, Pane, svatý svazek,
ať násilí jej nikdy nerozpojí.

ANTONIO
Kéž naše láska neustane nikdy,
jak pohyb hvězdných sfér.

VÉVODKYNĚ
A jako z nich
až z ní se linou jenom sladké tóny.

ANTONIO
Kéž podobní jsme palmám milostným,
jež znamením jsou šťastných manželství,

neb rozděleny nevydají plod.
VÉVODKYNĚ
Kněz by nás nemoh spojit trvaleji.

ANTONIO
Ať štěstěna nepozná náhod, jež,
veselé nebo smutné,
by rozdvojily soběvěrné touhy.

VÉVODKYNĚ
Kněz nespojuje svazkem pevnějším.
Nyní jsme muž a žena. Kněz jak ozvěna
to po nás musí jenom opakovat. —
Už, děvče, jdi. — Já právě oslepla.

ANTONIO
Co tím chceš říct?

VÉVODKYNĚ
Vezmi teď za ruku
své štěstí a ved' je k manželskému loži.
(To ze mne mluvíš ty, jsme oba
jedno tělo.)

Ulehne, promluvíme si, promyslíme,
jak smířit rozmary mých bratří, a
když budeš chtít, jak v staré báji
o Amisu
a Amilovi, položíme mezi
svá těla nahý meč, ať chrání naši
cudnost —

Na hrudi ukryj, že se zardívám,
je to teď přece relikviář všech
mých tajností —
(*Odejdou vévodkyně a Antonio.*)

CARIOLA
Zda převládla v ní velkomyslnost
anebo ženství, nevím. Podobá
se to však na šílenství. Je mi jí
strašlivě líto.
(*Cariola odejde.*)

/III/1/

(*Vystoupí Bosola a Castruchio.*)

BOSOLA
Chtěl byste platit za předního dvořana
a soudce?

CASTRUCHIO
To je mou velkou ctižádostí.

BOSOLA

Dovolíte? Vizáž na to máte jako dělanej a váš čepec prozrazuje, že vám narostly taky jak náleží dlouhý uši. Ještě byste se měl naučit graciézně brnkat na faldy svých okruží a každou větu uvážlivý řeči přerušit několikerým ‚ehm‘, ‚ehm‘ anebo řádným vysmrkáním, který vám uvolní průduch k mozku. Až budete předsedat soudu nad kriminálníma žívlama, vězeň, na kterýho se usmějete, ať visí, kdežto na koho se zakaboníte, ať určitě ujde šibenici.

CASTRUCHIO

Já bych byl náramný předseda.

BOSOLA

Večer koukejte nic nejíst. Osvítí vám to ducha.

CASTRUCHIO

Spíš by mi začala rebelovat střeva a stal bych se svárlivým. Říká se přece, že naši ostří hoši se ostříhají masa, a proto jdou tak směle do bitek. — Jak ale poznám, že mě lidé považují za významného muže?

BOSOLA

Prozradím vám takovej trik, podle kterýho to poznáte snadno: dejte všude rozhlásit, že ležíte na smrtelným loži, a když se dovíte, že vás lid proklíná, patříte určitě k elitě dvora.

(Vystoupí stará paní.)

Byla sis líčit líčka?

STARÁ PANÍ

Co jestli jsem si byla?

BOSOLA

Natírat si tu svou odpornou papulu všema mastěma. Vidět tě nezmalovanou je skoro zázrak. Když byl dvůr naposledy na cestách, mělas v obličejí — tuhle — vyjetý koleje a rozbředlej sajrajt. — To ve Francii byla jedna ženská, která dostala černý neštovice, načež si sedřela kůži z tváří, aby je měla hladší. Jenomže jestli předtím připomínala struhadlo, potom vypadala jako potracenej ježek.

STARÁ PANÍ

Tomu ty říkáš líčení?

BOSOLA

Ne, je to flastrování starý malomocný skořápky, nežli se znova spustí na vodu; to je smysl celýho toho politúrování.

STARÁ PANÍ

Zdá se, že se dokonale vyznáš v mých ke-
límčích.

BOSOLA

Mám podezření, že je to čarodějnická dílna: zmijí sádlo, z hada hlen, chrchel z Žida, lejno jeho děcek — a to všechno na tvář. To sním dřív mrtvýho holuba, kterýho rozšláp na mor nemocnej, než abych nalačno políbil některou z vás. — A vy dva? Hříchy mládí jsou hotový dědictví pro vašeho doktora; každý jaro si za ně opatří novej postroj na koně, a když začne opadávat listí, novou nákladnou děvku. Divím se, že se sami sobě nehnusíte. — Poslechněte si teď tuhle mou meditaci: Co vlastně na člověku stojí za lásku? Když se narodí kůzle nebo kolouch, jehně či hříbě, jejichž některý údy jsou jako člověčí, považujem je za zlý zrozenec, zlý znamení. Nestvůrnost lidská lidi vyděsí, když vidí vlastní tvar na jiných tvorech než na sobě. Ač naše těla souží neduhy pocházející od zvířat — jako zaječí mor a vlčí mha — ač pojídá nás veš i červ, a ač s sebou nepřetržitě vláčíme zdechlinu těla, zálibně se halíme do přebohatých rouch a chvějeme se, ne, umíráme hrůzou, aby nás náš doktor nedal odnést do hlíny, kde přestaneme páchnout. — Vaše žena odjela do Říma. Vy utvořte párek a jděte do lázní: léčit si údy.
(Odejdou Castruchio a stará paní.)
Mě čeká jiná práce. — Pozoruju, že je vévodkyně jaksi nemocná, zvrací, zlobí ji žaludek, víčka má jako zduřelá a promodralá, bledne nám ve tvářích a kyne v pase, a navzdory naší italské módě

nosí úplně volné šaty. To nebude samo sebou. Znáám však lest, která jí možná sáhne na zub. Je to chytrý kousek. Koupil jsem první letošní meruňky.

(Vystoupí Antonio a Delio.)

DELIO

Tak dlouho už jste svoji? Ty mě udivuješ.

ANTONIO

Dovol, ať zapečetím navždy tvoje ústa. Kdybych si totiž myslel, že tvůj dech to může vyradit, přál bych si, abys raději nedýchal. —

Hej, pane, vy tu rozjímáte? Přemýšlíte, jak se stát slavným mudrcem?

BOSOLA

Ó, pane, když někdo slyne moudrostí, je to, jako by mu po celém těle naskákala prašivina. Prostudnost nás odvrací od zla, a tím nás vrací šťastnému životu. Ježto nejprohnanější bláznovství pramení z nejsubtilnější moudrosti, zůstanu radši prostoduše poctivý.

ANTONIO

Chápu, jak to ve skutečnosti myslíte.

BOSOLA

Vážně?

ANTONIO

Sice vás povýšili, ale vy nechcete před lidmi vypadat jako nadutec, a tak dál pěstujete svou obnošenou melancholii. Už toho nechte, nechte toho.

BOSOLA

Dovolte, abych byl upřímný, i když mluvím uhlazeně. — Mám se vám přiznat? Nehledím výš, než kam dosáhnou. To bohové jezdí na okřídlených ořích; mé povaze a mému povolání postačí loudavej úřednickéj mezek. Všimněte si: když vaše myšlenky běžej rychlejc nežli váš kůň, oba se brzo uondáte.

ANTONIO

Rád byste, tuším, hleděl k nebi, avšak ďábel, pán vzduchu, vám zastiňuje výhled.

BOSOLA

Ó, pane, vy jste stálice prvního nebeského dómu, první pán u paní vévodkyně, a jeden vévoda byl vaším bratrancem z prvního kolena — byť poněkud vzdáleným . . . Ale řekněme, že jste přímým potomkem krále Pipina anebo sám král Pipin; co z toho? Pátřejte po pramenech největších řek světa, zjistíte, že jsou to ledva bublající pramínky. Někteří lidé si myslí, že duše vládařů přišly na svět z nějakých vážnějších důvodů než duše obyčejných lidí. Chyba lávky. Jsou na tom stejně: hárají v nich tytéž vášně, z týchž důvodů, pro který farář dá soudu a zničí své sousedy, že mu neodvedli desátek z prasete, takoví vládaři pustoší celý kraje a kanóny srovnávají se zemí krásná města.

(Vystoupí vévodkyně s dámami a průvodem.)

VÉVODKYNĚ

Nabídněte mi rámě, Antonio. Netloustnu? Těžko se mi dýchá. —

Bosolo,

dejte pro mě udělat nosítka, taková, jaká měla vévodkyně z Florencie.

BOSOLA

Užívala je, když nosila pod srdcem dítě.

VÉVODKYNĚ

Možná. Asi ano. — Pojd' sem, uprav mě u krku, tady, no tak! Jsi hrozná nešika! A vane z tebe citrón! Bude to?! Chceš abych ti omdlela pod rukama? Je mi tak těžko.

BOSOLA

Jen aby to už nebyla její těžká hodinka. —

VÉVODKYNĚ

Říkal jste, že ve Francii nosí dvořané klobouky i před králem?

ANTONIO

Viděl jsem to.

VÉVODKYNĚ

I při slyšení?

ANTONIO

Ano.

VÉVODKYNĚ

Nemůžeme to zavést také u nás?
Je to jen zvyk, ne výraz úcty, sejmout
kus filce z hlavy. Jděte příkladem

36/

Pieter Bruegel st.:
Podobenství
o slepících

ostatním dvořanům a nasad'te
si klobouk.

ANTONIO

Odpusťte, leč v krajích, které
jsou chladnější než Francie, jsem viděl
stát panstvo prostovlasé před vládcem.
Ten projev úcty, řekl bych, je na místě.

BOSOLA

Mám pro vás dárek, Milosti.

VÉVODKYNĚ

Jak? Pro mě?

BOSOLA

Meruňky, madam.

VÉVODKYNĚ

Vážně? A kde jsou?

Ještě jsem letos žádné neviděla.

BOSOLA

Zabírá. Rudne v tváři. —

VÉVODKYNĚ

Velmi vám
děkuji. Jsou podivuhodně krásné.
Náš zahradník je nekňuba. U nás

nebude tenhle měsíc ještě ani jedna.

BOSOLA

Nechce je Vaše Milost oloupat?

VÉVODKYNĚ

Pročpak? — Voní jak muškát, ne? Ano, jak muškát.

BOSOLA

Nevím; ale byl bych rád, kdybyste si je oloupala.

VÉVODKYNĚ

Proč?

BOSOLA

Zapomněl jsem vám říct, že ten lump zahradník, aby na nich co nejdřív vydělal, dával je dojít v koňské mrvě.

VÉVODKYNĚ

To

jen žertujete. — Ó, posuďte sám a ochutnejte.

ANTONIO

Madam, vážně, já je nemám rád.

VÉVODKYNĚ

Nechcete, pane, připravit nás o pochoutku. Jsou tak lahodné! A prý jsou velmi zdravé.

BOSOLA

Šlechtitelství

je umění.

VÉVODKYNĚ

To jistě. Zušlechtuje samotnou přírodu.

BOSOLA

Tak jest; na panenčeti roste královská reneta a trnka, ta rodí slívy. — Jí je plnou pusou! Kdyby jí vítr strh tu krinolínu! Nebýti jí a vilně volných šatů, jistě bych spatřil, kterak jí už dítě skotačí v životě.

VÉVODKYNĚ

Děkuji vám, Bosolo. Byly výborné. — Nebude-li mi po nich zle.

ANTONIO

Necítíte se dobře, madam?

VÉVODKYNĚ

Ty nezralé plody a můj žaludek se nějak nepohodly. — Strašně mě nadýmají!

BOSOLA

— Nadmutá už jste byla předtím.

VÉVODKYNĚ

Studený pot mi vyvstal na těle!

BOSOLA

To je mi líto.

VÉVODKYNĚ

Světla! Do mého pokoje! — Ó, drahý Antonio, mám strach; to je můj konec!

DELIO

Sem, světla! Světla!

(Odejdou všichni kromě Antonia a Delia.)

ANTONIO

Můj věrný Delio, jsme ztraceni! Obávám se, že porodí. A není čas ji nikam odvézt.

DELIO

Opatřil jsi už

ty dámy, které jí mají být po ruce, a bezpečně a tajně zajistils porodní bábu, již si vévodkyně vyhlédla?

ANTONIO

Ano.

DELIO

Využij tedy

toho, k čemu tě okolnosti nutí a rozhlas, že ji těmi meruňkami Bosola otrávil. Tím také zdůvodníš, proč nesmí vycházet.

ANTONIO

Pchá! To se k ní pohnou doktoři.

DELIO

A těm zas povíš, že už užila vlastní protijed a že má obavu, aby ji doktoři neotrávili znovu.

ANTONIO

Ztratil jsem

hlavu a nevím, co si počít.
(*Odejdou Antonio a Delio.*)

/III/2/

(*Vystoupí Bosola.*)

BOSOLA

Tak, tak, už o tom není pochyby. Ta její popudlivost a to, že se tak vrhla na meruňky, neklamně ukazuje: bude rodit.

(*Vystoupí stará paní.*)

Copak je?

STARÁ PANÍ

Mám naspěch, pane.

BOSOLA

Byla jednou jedna komorná, a ta si strašně přála navštívit sklárnu.

STARÁ PANÍ

Ne, prosím, nezdržuj mě.

BOSOLA

A to jenom proto, aby na vlastní oči poznala neznámý nástroj, kterým se sklo nafukuje jako ženský břicho.

STARÁ PANÍ

Dej pokoj s tou sklárnou — pořád jen ženy pomlouváš.

BOSOLA

Kdo? Já? Ale kdež! Jenom se semo tamo dotknu vaší křehkosti. Oranžovník nese současně plody zelený i zralý a bez přestání kvete. Některý z vás potěšej člověka z čirý lásky, většina však za to žádá jinčí odměnu. Bujarý jaro je voňavý, ale dozrálej podzim má šmak. My máme pořád ten samej zlatej déšť, kterej se lil z Jupitera-hromovládce, a tudíž i vy jste pořád Danaovny, který mu nastavujou klíny, aby se do nich vsák. Nikdy ses nezaobírala geometrií?

STARÁ PANÍ

K čemu je to dobré, pane?

BOSOLA

Aby ses poučila, kterak se mnoho přímek sbíhá v jeden punkt. Běž už, běž. A dej těm svým padcerám tuhle dobrou radu:

pověz jim, že se d'ábel s oblibou zavěšuje ženskejm na pás — v podobě zarezlejších falešnejch hodinek: aby nepoznaly, jak ten čas letí.

(*Odejde stará paní. Vystoupí Antonio, Delio, Roderigo a Grisolan.*)

ANTONIO

Zavřete brány do paláce!

RODERIGO

Proč? Hrozí

nějaké nebezpečí?

ANTONIO

Zamkněte

všechny postranní vchody! A hned

svolejte

veškeré služebnictvo.

GRISOLAN

Hned.

(*Odejde Grisolan.*)

ANTONIO

Kdo má

klíč od zahradní brány?

RODERIGO

Forobosco.

ANTONIO

Ať ho hned přinese.

(*Vystoupí Grisolan a služebnictvo.*)

1. SLUŽEBNÍK

Ach, pánové! Nejšpinavější zrada!

BOSOLA

— Jestli někdo otrávil meruňky bez mýho vědomí . . .

1. SLUŽEBNÍK

Ted' právě chytili jistýho Švejcara v ložnici vévodkyně.

2. SLUŽEBNÍK

Žoldnéře? Švejcara?

1. SLUŽEBNÍK

Měl pistoli. Hlaveň mu čouhala z poklopce.

BOSOLA

Ha, ha, ha!

1. SLUŽEBNÍK

Strčil si ji do poklopce místo do pouzdra.

2. SLUŽEBNÍK

Ta mrzká zrada! Koho by napadlo

prohledávat mu poklopec?

1. SLUŽEBNÍK

No jo, když neměl co dělat v dámských komnatách! —

A místo knoflíků měl olověný kulky!

2. SLUŽEBNÍK

Ten podlý kanibal! Mít v poklopci spoušť!

1. SLUŽEBNÍK

Nastrojil to nějaký Francouz; na to bych dal krk.

2. SLUŽEBNÍK

Abysme viděli, co všechno ďábel svede.

ANTONIO

Jsou tady všichni?

1. SLUŽEBNÍK

Všichni.

ANTONIO

Pánové,

jak víte, poztrácela se nám spousta stříbra a dnes večer dokonce zmizely ze skříňky vévodkyně šperky v hodnotě asi čtyř tisíc dukátů. — Dveře jsou zavřeny?

SLUŽEBNÍCI

Jsou.

ANTONIO

Paní vévodkyně

si přeje, aby se každý z vás zamknul do rána ve svém pokoji a poslal jí klíče od skříní a zámků dveří. Je ve své ložnici — a je jí velmi zle.

RODERIGO

Jak je jí libo.

ANTONIO

Žádá vás: nemějte jí to za zlé; kdo nevinen, tím víc se před ní zaskví.

BOSOLA

Kde je teď, páni z mokré čtvrti, ten váš Švejc?

1. SLUŽEBNÍK

Při týchle ruce, někdo z kuchyně to přines jako zaručenou zprávu.

(Odejdou všichni kromě Antonia a Delia.)

DELIO

Jak se má vévodkyně?

ANTONIO

Jako na mučidlech: svíjí se v bolestech a hrůze.

DELIO

Sněž

se jí co nejmí utěšit.

ANTONIO

Jak šašek

se natřásám před tím, čeho se bojím. Dnes v noci jedeš do Říma. Můj život je ve tvých rukou.

DELIO

Nevěříš mi?

ANTONIO

Ach,

to ne. Leč strach mi maluje, co všechno se může ještě stát.

DELIO

Je to, věř mi,

jen tvého strachu stín, nic víc. Když se něčeho bojíme, jsme strašně pověřiví: převrhнем slánku, zajíc přeběhne nám přes cestu, z nosu se spustí krev, zakopne kůň či cvrček zavrže, a už se v nás sesychá všechna mužnost. Sbohem. Těš se, že budeš šťastným

otcem.

A uvědom si, že mé přátelství je jak starý a věrný meč: lze na ně spoléhat. *(Vystoupí Cariola.)*

CARIOLA

Jste, pane, šťastným otcem. Je to syn. A vaše choť i on vás pozdravují.

ANTONIO

Blažené štěstí! — Probůh, dobře mi ji opatrujte. A já hned půjdu sestavit jeho horoskop.

/III/3/

(Vystoupí Bosola se zastíněnou lucernou.)

BOSOLA

Určitě to byl ženský hlas. Slyš! Ha! A ten křik šel, jestli se nemýlím, z ložnice vévodkyně. Je to past:

uzamknout všechno služebnictvo v jejich komnatách. Musím na to přijít, nebo to zmrazí moje výzvědy. Slyš! Zas! Možná že to tak zanaříkal pták, melancholický přítel tichých samot, sýc. Ha! Antonio?

(Vystoupí Antonio se svící a taseným mečem.)

ANTONIO

Zaslech jsem tu hlasy.

Co je? Kdo je? Tak mluv!

BOSOLA

Antonio, vaše tělo i tvář na sebe vzaly zlý výraz hrůzy; já však jsem váš přítel, Bosola.

ANTONIO

Bosola! — Ten krtek, ten mě podryje. — Neslyšel jste ty zvláštní zvuky?

BOSOLA

Odkud?

ANTONIO

Z vévodkyniny ložnice.

BOSOLA

Já ne. Vy ano?

ANTONIO

Ano. Nebo se mi to jenom zdálo?

BOSOLA

Tak tam pojďme.

ANTONIO

Ne.

Možná se pouze zdvihnul vítr.

BOSOLA

Možná.

Řekl bych, že je chladno; a vy se potíte. Něco vás trápí?

ANTONIO

Tázel jsem se hvězd, kdo ukrad šperky.

BOSOLA

A co hvězdy? Jsou schopny dát odpověď?

ANTONIO

Co je vám po tom?

Spíš vy byste měl řádně zodpovědět, proč tady obcházíte za noci, když každý má být zamčen u sebe.

BOSOLA

To já vám řeknu, rád: teď všechno spí, i povídám si, čert nemá co dělat, půjdu se pomodlit. Vám to snad vadí? Že se chci pomodlit? To jste mi pěkný dvořan!

ANTONIO

— Ten chlap mě zničí. Dal jste vévodkyni dnes meruňky. Modlete se, ať nejsou otrávené.

BOSOLA

To má být vtip či trik?

ANTONIO

Zrádcům se vždycky věří, nežli se prozradí; a pak zde máme tu krádež šperků. Podle mého nikdo není podezřelejší nežli vy.

BOSOLA

Jste mrzký správce.

ANTONIO

Sprostý slouho! Já tě odtud vyrvu i s kořeny!

BOSOLA

Jen aby vás potom neskříp padající kmen. Jste, pane, had. Jen jste se ohřál, a už vystrkujete jedovatej jazyk.

ANTONIO

Chcete mě, pane, urážet?

BOSOLA

Ne, pane; zapište, co jsem řekl, a já to podepíšu.

ANTONIO

— Teče mi z nosu krev. Pověřivý člověk by to moh považovat za zlé znamení, ač je to náhoda. Můj monogram na kapesníku, tady, prosákla krev. Zas náhoda. — Vás, pane, zítra ráno dám zajistit. — Tak zdůvodníme, proč nevychází. — Tam těmi dveřmi, pane, ne! Nechci, abyste chodil kolem jejích

komnat,

dokud vás nezprostíme podezření.

— *Pán je jak chám, a v ničem není jiný,
když kryje hanbu hanebnými činy.
(Odejde Antonio.)*

BOSOLA

Tady někde vypad Antonioví
kus papíru. —

(K zastíněné lampě.)

Pomoz mi, falešnice. — Tady!
Cože! Horoskop novorozeněte?
(Čte.)

„Vévodkyně povila syna mezi dvanáctou
a první hodinou popůlnoční. Anno Domini
1504' — to je letos — ‚decimo nono de-
cembris‘ — to je dnes v noci — ‚dle meri-
diánu v Amalfi‘ — tak je to naše vévodky-
ně! Tomu říkám objev. ‚Vládce prvního
domu, shořevší při vzestupu, značí krátký
život. A Mars ve znamení Zodiaku, pro-
cházející ocasem Draka v osmém domu,
je hrozivou předzvěstí násilné smrti; *cetera
non scrutantur.*“

Tak teď už je to jasné. Tenhle puntičkář
jí dělá zástěnu. Mám, co jsem chtěl.

Pro tuto tajnou událost je dvůr
uzamčen v komnatách. A z toho plyne,
že mě nyní obviní z travičství
a vsadí do vězení. Já to snesu.

A budu se jen smát. Teď jenom ještě
vypátrat otce. Čas ho vyzradí.

Starý Castruchio jede ráno do Říma;
pošlu po něm list jejím bratrům, který
jim rádně vzbouří žluč. Byl to úlovek!

*I když se vilnost zamaskuje zcela,
je často chytrá, ne však obezřelá.*

/II/4/

(Vystoupí kardinál a Julia.)

KARDINÁL

Posad' se. Nikdo by mi nebyl milejší
než ty. Řekni mi, jakou lstí jsi přišla
do Říma bez manžela?

JULIA

Můj pane, já

mu namluvila, že jdu z vroucí lásky
navštívit jednu starou jeptišku.

KARDINÁL

Chyťes to nalíčila — na něj, ovšem.

JULIA

Máte mě v moci; myslím jenom na vás;
nechtěla bych, abyste mi byl nevěrný.

KARDINÁL

Proč se tak dobrovolně mučit
představami,
jež vyplývají jen z tvých vlastních vad?

JULIA

Jak to, můj pane?

KARDINÁL

Bojíš se, že já
ti budu nevěrný, protože znáš
úskoky nevěrnosti podle sebe.

JULIA

Byla jsem vám kdy nevěrná?

KARDINÁL

Ach, to
jsou všechny ženy. Spíše člověk sklo
učiní pružným, než by přiměl je
k neproměnlivé stálosti.

JULIA

Vážně, můj pane?

KARDINÁL

Půjčit si ony zvláštní skelné čočky,
jež sestrojil florentský Galileo,
snad bychom na Měsíci vypátrali svět,
kde žijí věrné ženy.

JULIA

To je vskutku
pěkné, můj pane.

KARDINÁL

Co? Ty pláčeš? Slzy
ti mají zjednat právo? Tytéž slzy
pokanou, paní, na hrud' tvého chotě,
až budeš přísahat, že nade všechno
miluješ jenom jeho. Já tě mám rád

moudře,

to značí vroucně, neboť jsem si jist,
že mně parohy nenasadíš.

JULIA

Vrátím

se domů, k manželovi.

KARDINÁL

Měla bys mi být, paní, vděčnější. To já tě vytáh z klece nudy, postavil na hřbet ruky, ukázal kořist a řek: leť! Prosím tě, dej mi pusu. Když jsi doma, manžel tě hlídá jako zkroceného slona. Měla bys mi být vděčnější. I on tě sice líbá, zahrnuje krmí, však pověz, těší tě to? Podobá se člověku, jenž sice umí brnkat, leč nemá zdání, jak se loutna ladí. A tak bys mi měla být vděčnější.

JULIA

Říkal jste, že vás trápí játra, bolí srdce, když jsme se spolu sešli poprvé; mluvil jste jako chorý člověk.

KARDINÁL

— Kdo je? —

Buď klidná. Touha po tobě se blíží rychleji nežli blesk.

(Vystoupí sluha.)

SLUHA

Madam, přišel jistý pán z Amalfi a chtěl by s vámi mluvit.

KARDINÁL

Ať vejde; já se zatím vzdám.

(Odejde kardinál.)

SLUHA

Říká, že prý váš muž, starý pan

Castruchio, přibyl, žalostně zmožen jízdou, do Říma.

(Odejde sluha. Vystoupí Delio.)

JULIA

— Pan Delio. Jedna z mých dávných lásek.

DELIO

Přišel jsem s dovolením na návštěvu.

JULIA

Jste vítán, pane.

DELIO

Vy tu spíte?

JULIA

Sám byste se snadno mohl přesvědčit, že ne.

V palácích římských prelátů nejsou pokoje pro dámy.

DELIO

Tak dobře. Nenesu vám poručení od manžela; nemá vám co poroučet.

JULIA

Prý přijel do Říma.

DELIO

Nikdy jsem neviděl člověka a zvíře, koně a rytíře, tak vzájemně si vadit. Kdyby snes na zádech tu koňskou dávku, byl by ho přines na ramenu; tak ho ta jízda sebrala v rozkroku.

JULIA

Váš smích mě rmoutí.

DELIO

Nevím, paní, jestli máte dost peněz; nějaké jsem vám přines.

JULIA

Od manžela?

DELIO

Ne, ze svého.

JULIA

Dřív než je přijmu, musím znát vaše podmínky.

DELIO

Pohleďte, zlaták; nemá snad pěknou barvu?

JULIA

a ten je barevnější.

Já mám ptáka,

DELIO

Zkuste to, jak zvoní.

JULIA

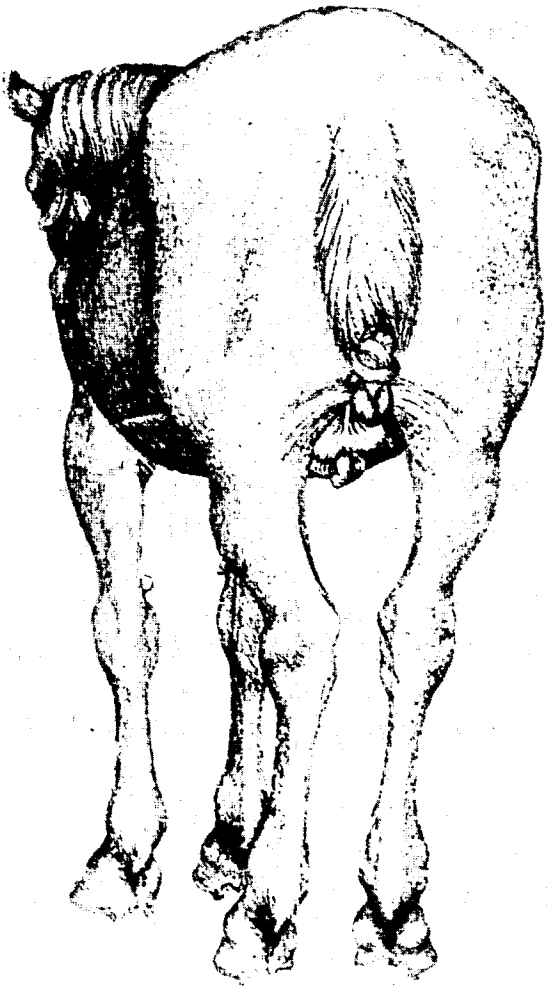
Loutnová struna vydá lepší zvuk. Nevoní jako skořice a šafrán a není léčivé, ač zlato mnohý bláznivý doktor doporučuje rozpouštět do posilujících vývarů. Řeknu vám, je . . .

(Vystoupí sluha.)

SLUHA

Přijel váš manžel a odevzdal vévodovi z Kalábrie list, který ho, myslím, málem zbavil smyslů.

JULIA
Slyšíte pane?
Povězte, oč vám jde, a buďte, prosím, stručný.

37/
Renesanční
náčrt koně

DELIO

Tak tedy stručně: rád bych, abyste — když nebudete bydlet u manžela — byla mou paní.

JULIA

Já se zeptám, pane, co o tom soudí; potom vám dám vědět.
(*Odejde Julia.*)

DELIO

Skvělé. —
Mluvil z ní rozum nebo upřímnost? Tak vévoda se, říkal, zrovna nezná nad dopisem, jenž došel z Amalfi. Antonio, mám strach, je prozrazen. Teď ten jeho krok vzhůru hrozí pádem. Ve štěstí neštěstí!
*Vichřici přechká, ujde zlému boři,
kdo, nežli jedná, všechno dobře zváží.*

/III/5/

(*Vystoupí kardinál a Ferdinand s dopisem v ruce.*)

FERDINAND

Vykopal jsem dnes v noci mandragoru.

KARDINÁL

Jdi!

FERDINAND

Ještě se z toho zblázním.

KARDINÁL

Z čeho? Zlé zprávy?

FERDINAND

Čti! Ta naše prokletá sestra — se spustila. Stala se z ní vyhlášená coura.

KARDINÁL

Potichu by to nešlo?

FERDINAND

Potichu?

Lumpové už to netají, leč hledí — jak sluha přízeň pána — veřejně to roztroubit a lačným okem pasou po uších ochotných jim naslouchat. Ó, kéž ji sklátí zkáza! Kolem sebe má prohnané zhýralce, co jsou jí stále
k službám

a k milování více tajných koutů
než městská posádka má v hotovosti
koulí.

KARDINÁL
Vážně? A víš to jistě?

FERDINAND
Projímadlo!
Ať vyplaví mi, vyjme z útrob žluč.
Bud' proklet den, co v paměť se mi zabod
a teď v ní tkví, dokavad z jejího
zkrvaveného srdce neudělám houbu,
která tu ránu vsaje.

KARDINÁL
Mluvíš, jako bys
byl smršť.

FERDINAND
Kéž bych jí byl! V tu chvíli
smetu

jí palác nad hlavou, vyvrátím les
i louky zaplavím a celé její panství
poplením tak jako ona svoji čest.

KARDINÁL
Zda má se takto pěnit naše krev,
krev králů kastilských a aragonských?

FERDINAND
Sáhneme k radikálním prostředkům:
ne k balzámům, leč k ohni, k rozpáleným
baňkám,

ty mohou vysát nakaženou krev,
krev, jako je ta její. Lítost skanula
mi z oka. Bud' si v kapesníku. Zde.
A ten pak odkážu jejímu bastardovi.

KARDINÁL
Nač?

FERDINAND
Aby měl jemný obvaz na matčiny rány,
až ji rozsekám na cucky.

KARDINÁL
To zruďné
stvoření!

Příroda byla nespravedlivá,
že ženám tolik rozšířila srdce.

FERDINAND
Jen hlupák svěří svou čest bárce, která,
z titěrné třtiny-ženy sestrojena,
co chvíli klesá ke dnu.

KARDINÁL
A tak hloupost,
byť čest jí neschází, neví, která
s ní zacházet.

FERDINAND
Zdá se mi, že se směje.
Hej, hyeno! — Něco mi říkej, honem,
nebo mě představitivost unese
a spatřím ji, jak páše hnusný hřích.

KARDINÁL
S kým?

FERDINAND
Možná s převoznickým
kolohnátem
anebo, vidíš, je to zápasník,
co hází kladivem a láme železo,
či krasavec, jenž dělá nejsprostější
služebné práce v domě.

KARDINÁL
Ztrácíš rozum?

FERDINAND
Tak, dámo, dost! Žár ve mně neuhasí
tvé kurví mléko; leda kurví krev.

KARDINÁL
Ta planá zuřivost tě unáší
— jak lidi čaroděj — na vírech vichrů.
Tvůj křik se podobá halasné řeči
všech nahluchlých, kteří, když mluví,
řvou,
neboť svou vadu přičítají všem.

FERDINAND
Ty se netřešeš hněvem?

KARDINÁL
Ano. Avšak
můj hněv nemá tvůj třas. Nic na světě
člověka neznetvoří, nezpotvoří
tak jako slepá zuřivost. Sám sebe
vypeskuj.

Máš lidi, kteří touhu po pokoji
projevují jen věčnou nespokojeností,
a tak se utrápí. Jdi do sebe.

FERDINAND
Budu se tedy učit: zdát se tím,
čím nejsem. Teď bych ji moh zabít;
v tobě,
anebo v sobě. Asi na nás lpí

nějaký hřích a za něj, skrze ni,
se nám teď nebe mstí.

KARDINÁL

Pominul ses?

FERDINAND

Jejich těla bych spálil v milíři
s ucpaným průduchem, aby ten kletý kouř
nemohl stoupat k nebi; nebo to
prostěradlo, na kterém spolu spí,
ponořím do síry a smoly, zabalím
je do něj a potom je škrtnu jako sirku;
či svařím vývar z jejich parchanta
a dám je otci, aby probudil
hřích jeho vilných beder.

KARDINÁL

Raděj půjdu.

FERDINAND

Ne, už jsem skončil. Kdybych byl

zatracen

a v pekle bych se o tom doslechl,
poleje mě ledový pot. Jdeme. Jdu spát.
Než poznám, kdo mou sestru poskáká,
nic se mnou nehne. Pak vezmu škorpióny
a potrestám ji biči uzlovými,
až klesne v zatmění a věčné stíny.
(*Odejdou.*)

//III//1/

(*Vystoupí Antonio a Delio.*)

ANTONIO

Příteli vzácný, drahý Delio!
Dlouho jsi nebyl u nás u dvora.
Přijel jsi spolu s panem Ferdinandem?

DELIO

Přijel. A jak se daří vzácné vévodkyni?

ANTONIO

Naštěstí dobře: rozvětňuje rod.
Od té doby, co jsi ji neviděl,
má dvě děti: synka a dceru.

DELIO

Jako
kdyby to bylo včera. Přimhouřím-li oči,
nepostřehnu tvé pohubnutí v tváři

a vážně se mi zdá, že jsem byl pryč
nejvýš půl hodinky.

ANTONIO

Neměl jsi soudní stání, příteli,
ani tě nevěznili, ani u dvora
jsi o nic neprosil, ani jsi nežádal
o něčí důstojnost, ani tě netrápila
nějaká matróna — což všechno
způsobuje,
že skoro nepozorujeme, jak čas letí.

DELIO

Poslyš, a ke kardinálovým uším
ta zpráva nedolehla?

ANTONIO

Bojím se, že ano.

Pan Ferdinand, který k nám právě přijel,
se chová nevyzpytatelně.

DELIO

Jak to?

ANTONIO

Je malátný, jak by chtěl zaspat bouři,
tak jako zimu myš. V domech, kde straší,
zavládne mrtvý klid — než ďábel spustí
tanec.

DELIO

Co o tom soudí lidé?

ANTONIO

Prostý lid,
ten o ní prostě říká, že je děvka.

DELIO

A politicky uvažující hlavy,
co ti?

ANTONIO

Ti pozorují, že jsem zbohatl
neúměrně vlastnímu postavení,
a myslí, že by vévodkyně ráda
s tím něco podnikla, kdyby to šlo.
Panstvo svým úředníkům nepřeje,
aby si v službě nadělali jmění,
nicméně přechází to mlčením
a nevystavuje je hněvu lidu.
Pokud jde o vztah mezi ní a mnou,
o naší lásce nebo sňatku, o tom
nemají ovšem zdání.

(*Vystoupí Ferdinand a vévodkyně.*)

DELIO

Hle, pan Ferdinand
jde do ložnice.

FERDINAND

Půjdu ihned spát,
neboť jsem unaven. — Přijel jsem ti
namluvit manžela.

VÉVODKYNĚ

Mně? Prosím tě, a koho?

FERDINAND

Slavného hraběta Malatesta.

VÉVODKYNĚ

Co? Tomu říkáš hrabě? Vždyť je to
takové lízátko! Je skrz něj vidět!
Až já si najdu chotě, vdám se, věř mi, tak,
aby to tobě bylo ke cti.

FERDINAND

To
uděláš dobře. — Jak se máte, ctěný
Antonio?

VÉVODKYNĚ

Chtěla bych si však s tebou
důvěrně pohovořit o pomluvách,
které se otírají o mou čest.

FERDINAND

K těm já jsem hluchý. Paskvily a klepy
nezřídka otravují dvorský vzduch,
jejž nelze vyvětrat. I kdyby, povězme,
však na nich něco bylo, já — a to
si vezmi k srdci — svojí věrnou láskou
tě obhájím a zprostím vin a zapřu
i tvoje zjevné chyby. Klidně běž
a svěř se bezpečí své nevinosti.

VÉVODKYNĚ

Můj bože, jaké štěstí! Smrtonosný
ten mrak se rozplynul.

(Odejdou všichni kromě Ferdinanda.)

FERDINAND

Zlým svědomím
chodí po žhavém železe.
(Vystoupí Bosola.)

Hej, Bosolo,
jak pokračuje pátrání?

BOSOLA

Nic určitého,

pane. Prý má tři bastardy, však s kým,
to vědí hvězdy.

FERDINAND

Někdo vskutku soudí,
že je v nich všechno psáno.

BOSOLA

Ano, ale
kde sebrat skla, aby to člověk přečet?
Řek bych, že někdo proti vévodkyni
užil zlý čáry.

FERDINAND

Čáry? K čemu?

BOSOLA

Aby
jí učaroval člověk nehodnej,
k němuž se bojí přiznat.

FERDINAND

A ty věříš,
že lektvar nebo čáry mají moc
vznítit v nás lásku, ať chceme nebo ne?

BOSOLA

To jistě.

FERDINAND

Jdi!

Jsou to jen úskoky a hrůzy, jimiž
nás šálí podlí podvodníci. Myslíš,
že květ či kouzlo mohou zvrátit vůli?
Zkoušeli to ti blázni všelijak,
leč hlavní složky vždycky tvořily
omamné jedy, po nichž člověk třeští,
takže se kouzelník pak mohl kroutit
a zapřísahat, že už jeho oběť
začala blouznit láskou. Okouzlená
je její bujná krev. Dnes v noci z ní
dostanu doznání. Říkal jsi mi,
žeš před pár dny obstaral náhradní
klíč k její ložnici.

BOSOLA

Ano.

FERDINAND

Výborně.

BOSOLA

Co chcete dělat?

FERDINAND

Uhád bys to?

BOSOLA

Ne.

FERDINAND

Tak se mě na nic neptej.
Kdo odhalí můj kurs a cíl, ten právem
poví,
že obeplul už celý svět a zná
i všechny jeho bludné písčiny.

BOSOLA

No to bych neřek.

FERDINAND

Co bys teda řek?

BOSOLA

Že razíte kult sebe sama a
že si tím hrubě lichotíte.

FERDINAND

Dej

mi ruku. Díky. Než jsem najal tebe,
platil jsem penze pouze těm, kteří
mi lichotili. Sbohem.
*Odvrací přítel pánů pád a zmatky,
když příkře kárá jejich nedostatky.
(Odejdou.)*

/III/2/

(Vystoupí vévodkyně, Antonio a Cariola.)

VÉVODKYNĚ

Přines mi skříňku a mé zrcadlo. —
Dnes, pane, u mne nesmíš zůstat na noc.

ANTONIO

Jen ještě jednou, prosím —

VÉVODKYNĚ

Velmi dobře.

Časem se to snad všude stane zvykem,
že bude-li chtít pán spát s manželkou,
tak za ní přijde pěkně s prosíkem.

ANTONIO

Musím tu spát.

VÉVODKYNĚ

Musíš? Ty králi karnevalu!

ANTONIO

Máš pravdu, já zde kraluji jen v noci.

VÉVODKYNĚ

Jak se mnou naložíš?

ANTONIO

Budeme spolu spát.

VÉVODKYNĚ

Co mají milenci z toho, když spolu spí?

CARIOLA

Já, pane, u ní často spím a vím,
že se s ní nespí dobře.

ANTONIO

Vidíš to,

jsou na tě stížnosti!

CARIOLA

Hrozně se roztahuje.

ANTONIO

Tím víc a líp ji musím milovat.

CARIOLA

Mohu se vás na něco, pane, zeptat?

ANTONIO

Zajisté, ptej se, Cariolo.

CARIOLA

Proč, když spíte u mé paní, vždycky
tak brzo vstáváte?

ANTONIO

Pracující

počítá, Cariolo, každou hodinu
a těší se, až padne.

VÉVODKYNĚ

Mlčíš! *(Líbá ho.)*

ANTONIO

Ne,

to byla jenom jedna; Venuše
měla dvě holubice ve svém spřežení.
Kde je ta druhá? *(Líbá ji.)*
Kdy ty se, Cariolo, vdáš?

CARIOLA

Já, pane? Nikdy.

ANTONIO

Žít svobodná, no fuj! Nech toho! Čteme,
že Dafné za svůj umíněný úprk
se proměnila na neplodný vavřík,
Syrinx na dutý rákos a Anaxarté
že ztuhla na mramor; zatímco ty,
které se vdaly nebo byly vlídné
k svým přátelům, tím jejich blahodárným
vlivem se staly olivou či moruší,
jablkem granátovým anebo

květinou, drahokamem, jasnou hvězdou.

CARIOLA

To je jalová poezie. Ale kdyby mi někdo nabídl moudrost, bohatství a krásu, vtělené do tří mladíků, řeknete sám: koho z nich zvolit?

ANTONIO

To je otázka!

Paris to zažil, chudák z toho oslep, a měl věru proč. Kdo by zachoval chladnou hlavu

a dovedl by soudit spravedlivě, má-li před sebou tři skvoucí bohyně, a k tomu nahé? Tahle podívaná by zakalila rozum i těm nejpřísnějším evropským ministrům. Leč když se tak dívám na vaše pěkné tvářičky, napadá mě, že bych se vás měl zeptat . . .

CARIOLA

Na co?

ANTONIO

Proč paní, které krásy nepobrały, mají vždycky ošklivou komornou a hezkou tvář u sebe nesnesou.

VÉVODKYNĚ

Ach, to je jednoduché! Viděl jsi, že by se kdy špatný malíř usadil vedle dílny mistra? Tím by znectil svoje podobizny a zničil sám sebe. — Kdypak, prosím tě, jsme byli naposled tak veselí? — Ty vlasy se mi kroutí!

ANTONIO

Cariolo, my odtud nyní tiše zmizíme, ať si povídá sama se sebou. Udělal jsem jí to už několikrát, když se moc rozčilila. Rád se dívám, jak se pak zlobí. Tiše, Cariolo. *(Odejdou Antonio a Cariola.)*

VÉVODKYNĚ

Poslyšte, nezačínám šedivět? V tom případě by si pak celý dvůr musel pudrovat vlasy jako já. — Jak bys mě nemiloval! Vždyť jsem si tě nechala vejít do srdce, dřív než

ses odvážil požádati mě o klíč.

(Vystoupí Ferdinand.)

Jednou tě moji bratři přistihnou. Když je teď tady, měl bys chodit spát do vlastní postele. Já vím, co řekneš: láska a strach jsou sladcí spojenci. Ujišťuji tě však, že nebudeš mít se mnou více dětí, dokud jim nepůjdou moji bratři za kmotry. Ztratil jsi řeč?

(Otočí se a spatří Ferdinanda, jenž drží v ruce dýku.)

To — vítám. Protože, ať souzeno mi žít, anebo zemřít, já se v obou případech zachovám jak kněžna. *(Ferdinand jí podá dýku.)*

FERDINAND

Zemři tedy! A hned! — Kam, ctnosti, kam jsi padla, jaká podlost zatměla tvůj jas?

VÉVODKYNĚ

Prosím tě, vyslechni mě.

FERDINAND

Nebo už je to tak, že jsi jen slovo, zvuk, svou podstatou však nic?

VÉVODKYNĚ

Prosím tě . . .

FERDINAND

Mlč!

VÉVODKYNĚ

Mlčím.

Nastražila jsem duši do uší a poslouchám tě.

FERDINAND

Ó, jak nedokonalé je světlo lidského rozumu! Vidíme, co na nás čeká, ale nedovedem to odvrátit. Měj si, co chceš, a můžeš se v tom kochat! Hanbu ukojíš, až když překonáš každou mez, i vědomí své hanby!

VÉVODKYNĚ

Prosím, vyslechni mne. Já jsem vdaná.

38/
Inigo Jones:
Postavy z anti-masky
v Britannia Triumphans

FERDINAND
Vedle tebe je hudbou, sůvo, vlčí
vytí! Už mlč! — A ty, ať jsi, kdo jsi
— jistě mě slyšíš — dbej, ve vlastním
zájmu,
abych tě nepoznal. Přišel jsem sice
se záměrem tě odhalit, leč nyní vím,
že by ta bouře oba uvrhla
do jámy zatracení. Ani za sto tisíc

FERDINAND
Ale!
VÉVODKYNĚ
Možná že ne tak,
jak by sis přál, však tvoje nůžky, žel,
už nezastříhnou křídla ptáka, který
ti uletěl. — Chceš poznat mého muže?

FERDINAND
Mít místo očí baziliška, ano.

VÉVODKYNĚ
Přišel jsi jistě po domluvě s ním.

tě nechci vidět! Proto pilně hled',
ať nikdy nevím, jak se jmenuješ.
S tou podmínkou dál ukojuj svůj chtíč
a bědný život. — A ty, mrzká ženo,
chceš-li, aby tvůj smilník zestárnul
v tvé náručí, postav mu kobku, co
v nich
dlí — z jiných příčin — zbožné jeptišky.
Ať do smrti naň slunce nezasvítí,
ať mluví jen s opicemi a psy
a jinou němotou, již příroda

nedala dar vyslovit jeho jméno;
papouška nechovej, ten by si je
moh zapamatovat. A jestli ho
máš ráda, vyřízni si jazyk, ať
ho nezradí.

VÉVODKYNĚ

Proč bych se já nemohla vdát?
Tím přece nevytváším žádný nový svět
anebo zvyk.

FERDINAND

A tak ses zničila;
a oním mocným olověným plátem,
kryjícím kosti zesnulého chotě,
obrnilas mé srdce.

VÉVODKYNĚ

Moje krvácí.

FERDINAND

Tvoje? Tvé srdce? Jak je nazvat jinak
než střelným prachem naládanou
dělovou koulí?

39/

Inigo Jones:

*Postavy z anti-masky
v Britannia Triumphans*

VÉVODKYNĚ

V tom jsi příliš přísný,
a kdybys nebyl mým knížecím bratrem,
řekla bych: ukvapený. Vždyť má čest
je v bezpečí.

FERDINAND

Viš ty, co je to čest?
Povím ti to, i když mé poučení
přichází pozdě.
Za onoho času se Láska, Čest a Smrt
vydaly do světa. I dohodly se,
že každá půjde, po svých. Praví Smrt:
'Až mě budete hledat, najdete mě
na bojištích anebo ve městech,
kde řádí mor.' A Láska praví: 'Budu
u prostých pastýřů, nepřou se o věna,
anebo u dětí, jež neměly co dědit
po rodičích.' Tu praví Čest: 'Počkat,
nechoďte pryč. Je v mojí povaze,
že když mě někdo jednou opustí,
víckrát mě nenajde.' — A tak i ty:
rozloučila ses jednou se Ctí, a ta
je nyní k nenalezení. Bud' sbohem.
Já už tě nechci vidět.

VÉVODKYNĚ

Proč právě já,
jediná ze všech knížat světa, mám být
chována pod sklem jako svaté ostatky?
Jsem ještě mladá, sriad i trochu hezká —

FERDINAND

Jsou panny, a hle, jsou to čarodějky!
Já už tě nikdy, nikdy nechci vidět.
(*Odejde Ferdinand. Vystoupí Antonio
s pistolí v ruce a Cariola.*)

VÉVODKYNĚ

Viděls to zjevení?

ANTONIO

Viděl. Někdo
nás udal. Jak se dostal dovnitř? Za to
namířím tohle — na tebe.
(*Namíří blaveň na Cariolu.*)

CARIOLA

Prosím,
pane, a až mi rozpolíte srdce,
vyčtete v něm, že za nic nemohu.

VÉVODKYNĚ
Šel zřejmě galérií.

ANTONIO

Kéž ten strašný zjev
sem přijde znova; budu na stráži
a vysvětlím mu, jak tě miluji!
(*Vévodkyně mu ukáže dýku.*)

Ha! Co to značí?

VÉVODKYNĚ

Nechal mi ji tady.

ANTONIO
Aby sis, probůh, sáhla na život?
VÉVODKYNĚ
Tak mi to připadalo, tak se ke mně
choval.

ANTONIO
Má nejen rukověť, ale i hrot!
Obrať ji proti němu! Vnoř ji ostřím
v tu jeho vykypělou žluč!
(*Ozve se klepání.*)

Co to?
Kdo klepe? Zem se znovu chvěje?

VÉVODKYNĚ
Jako bych měla pod nohama důl,
který co chvíli vybuchne.

CARIOLA
To je
Bosola.

VÉVODKYNĚ
Pryč! Ó, jaká bída! Podlost
by měla nosit závoje a masky,
ne my! Musíš hned pryč! Už vím i kam.
(*Ukáže Antoniovi úkryt. Antonio odejde.*
Vystoupí Bosola.)

BOSOLA
Váš bratr, jak by ho chytila smršť,
všed na koně a pádil do Říma.

VÉVODKYNĚ
Tak pozdě v noci?

BOSOLA
A když nasedal,
řek mi, že prý jste zničena.

VÉVODKYNĚ
To ano. Málem.

BOSOLA
Co se stalo?

VÉVODKYNĚ
Můj správce Antonio
mě podved ve výkazech účtů. Bratr
se za mě zaručil za jistou částku peněz,
kterou mi půjčil jeden neapolský žid
a Antonio bratrem podepsanou
směnku opomněl proplatit.

BOSOLA
Zvláštní.
— A chytře vymyšlené.

VÉVODKYNĚ
Kvůli tomu
je teď bratrovo konto v Neapoli
obstaveno. Svolej hned služebnictvo.
BOSOLA

Hned.

(*Odejde Bosola. Vystoupí Antonio.*)

VÉVODKYNĚ
Musíš uprchnout do Ancony. Najmeš
tam dům a já za tebou pošlu šperky
a peníze. Teď naše vratké bytí
závisí na soukolí času. Slabiky
ať mluví místo vět. Obviním tě
jakoby ze zločinu. Bude to
magnanima mensogna, jak ji nazval Tasso,
velkomyslná lež, jež musí nyní
zaštitit naši čest. Pozor! Už jdou.

(*Vystoupí Bosola a služebnictvo.*)

ANTONIO
Může mě Vaše Milost vyslechnout?

VÉVODKYNĚ
Já s vámi užila! Způsobil jste mi
miliónové ztráty. Lid mě prokleje
za vaše správcování. Když byl čas
účtování, leh jste si do postele
a ležel jste, než jsem vše podepsala;
pak jste se bez doktorů rázem uzdravil.
— Páni! Mějte ho jako příklad před
očima;

tím se mi zavděčíte. Žel, co on
mi udělal, na to by nikdo z vás
ni nepomyslel. Nechejte ho být.
Nechci to rozebírat, chci ho propustit.
Hledejte si své štěstí jinde.

ANTONIO
Jsem
připraven bez reptání nést svůj pád,
tak jako sedlák nese krušný rok.
Na nikoho si nestěžuji. Myslím,
že je tím vinna hvězda zlovolná,
ne její rozmar. Na jak nepevných
a shnilých základech spočívá služebnost?
Jsme, hleďte, jako ten, kdo usedl
za zimní noci k hasnoucemu ohni,

nechtěl jej opustit a tvrdě usnul.
Když odchází, je stejně prokřehlý,
jako když k němu za večera zased.

VÉVODKYNĚ
Zabavujem, na úhradu svých škod,
vše, co vám patří.

ANTONIO
Já patřím vám, a tak je správné,
že co je mé, je vaše.

VÉVODKYNĚ

Tak. Můžete jít.

ANTONIO
Vidíte, páni, co to znamená
sloužit panstvu tělem i duší.
(*Odejde Antonio.*)

BOSOLA

Typickej příklad, jak člověka vyždímají:
vlhkost, která se vypaří z moře, když při-
jde bouřka, vyprší a chvátá zpátky
do moře.

VÉVODKYNĚ

Ráda bych věděla, co si myslíte o Anto-
niovi.

2. SLUŽEBNÍK

Nemoh se podívat na prasečí rypák. Říkal
jsem si, že v něm jednou Vaše Milost po-
zná židovinu.

3. SLUŽEBNÍK

Ve vlastním zájmu jste vy měla sloužit
jemu.

4. SLUŽEBNÍK

Mohla jste bejt víc při penězích.

1. SLUŽEBNÍK

Cpal si do uší vatu, a když si někdo přišel
pro odměnu, řek mu, že špatně slyší.

2. SLUŽEBNÍK

Povídalo se, že je dvojpohlavnej, poně-
vadž nemoh vystát ženský.

4. SLUŽEBNÍK

A jak se nadouval, když měl truhlu plnou!
Jen ať táhne!

1. SLUŽEBNÍK

Dejt ho splaškama z kuchyně, aby měl
proč cítit si ten svůj zlatej řetěz.

VÉVODKYNĚ

Odejděte!

(*Služebnictvo odejde.*)

Co ty si myslíš o nich?

BOSOLA

Holota, která, dokud jste mu přála,
podlízala, že je moh umazaným
třmenem rejpat i do nosu, a táhla
se za ním jako medvěd s kroužkem

v hubě;

své dcery nutili, ať se mu dávaj,
nejstarší syny, ať mu donášej;
kdo se s ním narodil pod stejnou

hvězdou,

byl štěstím bez sebe a nosil jeho livrej.

A tyhle vši ho dneska opouštěj?

Nikdy už jemu rovna nenajdete.

Zbyla po něm jen smečka pokrytců
a podle toho zní i jejich soud.

Pán platí pochlebníky jejich chlebem:
pokrytci předstíraj, že princ je bez vady,

a ten se tváří, jak by neviděl,

že lžou. Tomu se říká spravedlnost. —

Chudák Antonio!

VÉVODKYNĚ

Chudák? Plnil si truhlice.

BOSOLA

Jistě

byl poctivý až moc. Když Jupiter
poslal za někým Pluta, boha bohatství,
ten se jal belhat na znamení toho,

že v bázni boží pracno bohatnout;

když ho však pověřil smrdutou

čertovinou,

pelášil za ním, až se prášilo.

Vysvětlím vám, jak lehkomyšlně

jste odhodila šperk nemalé ceny;

blažený, kdo ho najde: byl to skvělý

dvořan, neobyčejně věrný, voják,

jenž — ne jak zvíře — znal svou hodnotu,

však neoháněl se s ní jako čert.

Za své ctnosti a způsobu si zasloužil

daleko lepší osud. Raději

přísně posuzoval svůj úsudek, než aby

ho stavěl na odiv. V hrudi mu bilo

poctivé srdce, leč tak nehalasně

jako v nějaké tajné komůrce.

VÉVODKYNĚ
Byl však nízkého rodu.

BOSOLA

To si chcete
počínat jak najatý heraldik?
Pídit se po rodokmenu, ne po ctnostech?
Bude vám chybět.

Vždyť princ a čestný ministr se k sobě
mají tak jako studánka a cedr:
studánka vlačí stromu kořeny
a vděčný strom ji odměňuje stínem.
Vy jste to nedělala.

Radši popluju na Bermudy na dvou
děravejch měchejřích zlých intrikánů,
svázaných šňůrou z pupku špióna,
nežli abych se někdy spolihal
na vrtošivou přízeň panstva. Buď
sbohem, Antonio; ač záští světa
tě srazilo, nedá se vlastně říct,
žeš dopad zle: ctnost totiž provází
tvůj pád.

VÉVODKYNĚ

Tvá slova zní mi jako hudba.

BOSOLA

Vážně?

VÉVODKYNĚ

Ten, o kom jsi tak pěkně mluvil, je
můj muž.

BOSOLA

Ne, to se mi jen zdá! Že by
se v našem vypínavém věku našlo
dobro, jež na člověku cení člověka,
ne stíny majetku a malbu slávy?
To že je možné?

VÉVODKYNĚ

Máme spolu tři děti.

BOSOLA

Blažená paní! Vy jste učinila
z tajného svého svatebního lože
něžné a šťastné semeníště míru.
Nepochybně se za vás budou modlit
vzdělanci bez prebend a budou doufat,
že v světě lze i dneska povýšit
dle zásluh. Pannám neobvřeným
svítá skrze vás nová naděje,
že se bohatě vdají. Za váš čin

se Maur i Turek dají pokřtít, aby
vám sloužili, kdybyste neměla dost vojsk.
A posléze opomíjení pěvci
našeho věku — aby uctili
památku muže, kterého jste vy
svou bílou ručkou k sobě pozdvihla —
váš hrob obestřou velkým díkůvzdáním
a učiní jej velebnějším než
sídla žijících princů. Antonia
též uctí rýmy mnoha hbitých per,
až dojdou erby, jež jsou na prodej.

VÉVODKYNĚ

Tvá vlídná slova jsou mi útěchou,
kéž jsou i útočištěm.

BOSOLA

Ó, tajemství mé vladářky a paní?
Uložím je do nitra svého srdce.

VÉVODKYNĚ

Vezmeš všechnu mou hotovost a šperky
a vydáš se za ním. Uchýlí se
do Ancony.

BOSOLA

Tak, tak.

VÉVODKYNĚ

Já za několik dní
dorazím za vámi.

BOSOLA

Počkejte, napadá mě,
co kdyby Vaše Milost předstírala
pouť ke svaté panence loretánské,
což je necelých šest mil od Ancony?
To byste mohla odjet s větší slávou,
s obvyklým doprovodem, a váš útěk
by budil zdání řádné jízdy princů.

VÉVODKYNĚ

Svou radou, pane, veď mě za ruku.

CARIOLA

Ať takhle radši jede do lázní,
buď do Lukky anebo do Němec;
nikdo si nesmí, namouduši, s vírou
a svatou poutí jen tak zahrávat.

VÉVODKYNĚ

Jsi pověřivý blázen. Okamžitě
vše přichystej k našemu odjezdu.
Co bylo, bylo; zato příštích ran
se hledme rozvážlivě vystříhat.

(Odejdou vévodkyně a Cariola.)

BOSOLA

Intrikánství je perlík péřový,
jímž satan kuje hřích. Ty jeho rány
jsou neslyšné. A může pracovat
i v dámských komnatách, jak vidno.

Co mi

ted' ještě zbývá? Zpravit o tom pána. —
Jak podlá dovednost je špehýřství!
Leč každá dovednost na tomto světě
vede tě k zisku nebo k povýšení.
Já jistě povýším, a za ten čin to беру.
Kdo býlí vybílí, je dobrý malíř věru.
(Odejde Bosola.)

/III/3/

*(Vystoupí kardinál s Malatestem,
Ferdinand s Deliem, Silvio s Pescarou.)*

KARDINÁL

To má být ze mne znovu voják?

MALATESTÉ

Římský císař,

doslechnuv se, že než jste oblékl
svůj svatý šat, proslul jste slávou v poli,
jmenoval velitelem vás, společně
s úspěšným markýzem Pescarou a
proslulým Lannoyem.

KARDINÁL

To má být ten,
co měl čest zajmout francouzského krále?

MALATESTÉ

Ten. —

Tady je plán na nové opevnění
Neapole.

FERDINAND

Veliký hrabě Malatesté, zdá se,
má poslání.

DELIO

Poslání, prosím, ne.
Poznámka na soupisu vojska praví,
že je tu jako dobrovolník.

FERDINAND

Takže

to není voják?

DELIO

Míval střelný prach
ve vykotlaném zubu: kvůli bolestem.

SILVIO

Do tábora dorazil rozhodnut
sníst něco hovězího, něco česneku;
až to z něj vyvane, vrátí se ke dvoru.

DELIO

Ví všechno o posledních válkách
z vypravování městské kroniky;
a vydržuje si dva malíře,
kteří mu kreslí plány bitev.

SILVIO

A tak

bude bojovat jako kniha.

DELIO

Spíš jak

hvězdopravecký kalendář: dle něj
v klidných dnech vyleze a vřavu zaspí.
To je prý šerpa jeho dámy.

SILVIO

Ano. Přisahá,

že pro ten hedváb udělá kdeco.

DELIO

Uteče třeba z bitvy, jenom aby
mu nepad do zajetí.

SILVIO

A má strach,

že mu střelný prach parfém zapuší.

DELIO

Jednou mu rozbil hlavu jeden Dán,
když mu řek, že je nalitej jak dělo.
Měl z toho v hlavě díru jako hlaveň.

SILVIO

Moh mu přidělat taky nabiják.

DELIO

Je to taková herka v postroji,
použitelná jen ke stěhování dvora.

(Vystoupí Bosola.)

PESCARA

Přijel Bosola! Co se to děje?
Nějaký rozkol mezi kardinály.
Táhnou-li hlavami každý jinam,
v ocasech mají pochodně a spálí
celou okolní zemi.

SILVIO

Co je zač

ten Bosola?

DELIO

Znám ho z Padovy. Učený podivín; jak ti, co se usilovným študiem pídí po tom, kolik měl Herkulův kyj suků, anebo jestli Hektora bolely zuby. S očima podlitýma krví študoval sám sebe, aby pomocí zouvaku přeměřil symetričnost Caesarova nosu. A dělal to vpodstatě kvůli tomu, aby si získal pověst hloubavce.

PESCARA

Pohleďte na vévodu Ferdinanda: z očí mu svítí salamandr a směje se ničivému žáru ohně.

SILVIO

Kardinál zničil svou zlovůli víc lidí, než jich kdy Michelangelo vytvořil. Nosí nos nahoru jak želva před bouří.

PESCARA

Pan Ferdinand se směje.

DELIO

Jako smrtonosné dělo: nejdřív vyšlehne oheň, pak se zakouří.

PESCARA

To jsou ta pravá muka smrtelná: život mučící srdce velkých pánů světa.

DELIO

V podobně obludném zlomku ticha čaroděj zašeptá svá zařikání.

KARDINÁL

Ze zbožnosti si udělala plášť, jenž ji má chránit před parnem i bouří?

FERDINAND

Tím se ztratila! Směs těch jejích vad a krásy je jak malomocenství: čím bělejší, tím strašnější. A já se ptám: pokrýtla vůbec ty své parchanty?

KARDINÁL

Požádám ihned Anconu, aby je vyhostila.

FERDINAND

Jedeš do Loreta?

Já se ceremonie nezúčastním. Sbohem. — Ty napiš vévodovi z Amalfi, mému mladému synovci, ježž měla se svým prvním mužem; vysvětli mu, jak je to s počestností jeho matky.

BOSOLA

Jistě.

FERDINAND

Antonio! Ten otrok! Páchne pultem a kalamářem! Jako řádný člověk vypadá, jenom když předkládá účty! Už běž! Už běž! Sežeň mých stopadesát jízdních a čekej mě u mostu do pevnosti. (Všichni odejdou.)

/III/4/

(Vystoupí dva poutníci ke kapli Panny Marie loretské.)

1. POUTNÍK

Navštívil jsem už mnoho pěkných kaplí, krásnější jsem však ještě neviděl.

2. POUTNÍK

Kardinál aragonský tu odloží svůj kardinálský klobouk a také jeho sestra vévodkyně přijela složit tady poutní slib. Bude to, hádám, slavný obřad.

1. POUTNÍK

Nepochybně.

Už jdou.

(Předvádí se obřad instalace kardinála za vojáka. Kardinálův kříž, klobouk, roucho a prsten odkládají a odívají ho mečem, přílbou, štítem a ostrubami. Poté se u oltáře objeví Antonio a vévodkyně s dětmi, jsou však — formou němohry — vyhoštěni a vypovězeni kardinálem a Anconou. Celý obřad doprovází slavnostní hudba a zpěv několika duchovních.)

ZPĚV DUCHOVNÍCH

Ctí a zbraní ozdobeno na věky buď tvoje jméno.

DOPIS
NATHANA FIELDA
PHILIPU HENSLOWOVI
(1613)

Pane Henslowe,

jistě chápete naši zoufalou situaci a nevěřím, že byste se k nám zachoval nekřesťansky — ledaže byste sumu, o niž Vás žádáme, raději hodil do Temže a obrozil tak několik nevinných životů. Sám víte, že od Vás máme za hru dostat nejméně deset liber. Prosíme Vás, abyste nám půjčil pět liber z Vašeho podílu, neboť bez toho nemůžeme být ani podmínečně propuštěni a já nebudu moci brát, dokud se tato záležitost nevyřídí, čímž byste do konce příštího týdne přišel o dvacet liber, nemluvě o obrožení nové hry. Zapřísahám Vás, pane, abyste náš případ posuzoval se uší lidskostí a dokázal, že ve Vás v nouzi najdem přítele. Poprosili jsme pana Davisona, aby Vám doručil tento dopis, vyřídil Vám naše sliby, dobře pořídil a připomněl Vám, že zůstanou vždy

Vašimi vděčnými a věrnými přáteli
Nat. Field

Ty peníze si strbňte z vyplacené sumy za naši a páne Fletcherovu hru.

Rob. Daborne

Vždycky jste se ke mně choval jako opravdový přítel, a proto doufám, že nás v této maličkosti, která není nečestná, nenecháte na holičkách.

Philip Massinger

/Z. H./

Zlo ať nezná cestu k tobě,
neštěstí se vyhni tobě.

[Autor tímto problašuje,
že tuto píseň nesložil.]

Já sám pěji ke tvé chvále,
ctnostmi že ses povznes k slávě.
Ty duchovní sklony své
podříd' kázni vojenské.
Odlož roucho, odlož vedle sebe,
zbraň ted' krásou korunuje tebe.
Ó, skvělý z nejskvělejších, takto

přizdoben,
chrabře ved' šiky své pod válečným
praporem.
Kéž úspěch tě provází při všech tvých
taženích,
zaštitěn uměním a silou paží tvých.
O slavných triumfech sláva ať pje
k tvé chvále,
vítězný vavřín a požehnání spočin
na tvé hlavě.

(Odejdu všichni kromě poutníků.)

1. POUTNÍK

Divný zvrát osudu. Kdo by si pomyslel,
že se tak velká dáma provdá za tak
nízkého člověka. Stejně si ale
ved kardinál moc hrubě.

2. POUTNÍK

Vyhnali je.

1. POUTNÍK

Co to ale, že stát jak Ancona
smí rozhodovat o svobodných princích?

2. POUTNÍK

Je to svobodný stát. A její bratr
ukazoval, že když se papež doslechl,
jak žije v hříchu, vévodství, které
dostala věnem, ihned zabavil
ve prospěch církve.

1. POUTNÍK

Jenže jakým právem?

2. POUTNÍK

Řek bych, že žádným. Udělal to jistě
pod nátlakem jejího bratra.

1. POUTNÍK

Co

jí to tak divoce rval z ruky?

To byl
svatební prsten. A hned přísahal,
že ho učiní obětí své pomsty.

1. POUTNÍK

Chudák Antonio. Ať člověka
strčí do studny kdo chce, ke dnu už
jde vlastní vahou. Pojďme pryč. Štěstí
zná jenom jedno pravidlo, je pěkné:
v neštěstí vše se proti tobě spikne.
(Odejdou.)

/III/5/

(Vystoupí Antonio, vévodkyně s dětmi,
Cariola, služebnictvo.)

VÉVODKYŇĚ

Vyhnání z Ancony!

ANTONIO

Teď vidíš, jaká
moc šlehá ze slov knížat.

VÉVODKYŇĚ

Z našeho
průvodu zbyla jen ta hrstka?

ANTONIO

Chudáci,
co měli málo z toho, že ti slouží,
chtějí se s tebou dělit o tvůj los.
Ti moudřejší, sotva se schmejlili,
jsou pryč.

VÉVODKYŇĚ

To udělali moudře. — Což
mi připomíná smrt. Stejně totiž
doktoři, když si namažou kapsy,
se zřeknou nemocného.

ANTONIO

Tak to v světě chodí.
Neštěstí panstva plaší pochlebníky.
Nikdo nestaví dům, kde základy se řítí.

VÉVODKYŇĚ

Měla jsem dneska v noci divný sen.

ANTONIO

Jaký?

VÉVODKYŇĚ

Na hlavě měla jsem knížecí korunu

Mr. Henslow

you understand of unfortunate extremities and
I do not think you so void of christianity,
but that you would throw so much money into
Thomas as we request now of you; rather than
endanger so many innocent lives; you know
there is no more at least to be rescued of
you, for the play, we desire you to bind us
up of that, which shall be allowed to you, which
we cannot be bought, nor I play any more
till this be dispatched, it will lose you before
the end of the next week, beside the
discovery of the next new play, pray Sir, consider
our cases with humanity, and now, if you will
to acknowledge you our true friend in times
need, we have entreated Mr. Bassington to
insure this note, as well to witness your love
as to promise, and always acknowledge to
be, ever

yo most thankful, and loving friends,

the more they be abated out
of the more request for the
view of the theatre (our
Rob. D. Williams } I have ever found you
a true friend, and
myself, as well as
for my sake, if you will not
fail to be ever more.

DOPIS
NATHANA FIELDA
PHILIPU HENSLOWOVI
(1613)

Otče Henslowe,

byl jsem bohužel uvězněn pro dluh třiceti liber. Mohu být propuštěn, složím-li alespoň dvacet. Deset mám od přítele, a jestli mi v mé krajní nouzi půjčíte zbývajících deset, budu opět na svobodě a neutratím jedinou penici, dokud Vám dluh nesplatím nebo neodvedu práci svého pera či jinak, jak uznáte za vhodné. Nerád Vás obtěžuji, protože vím, že máte velké výdaje, a navíc se nikdo nesmí dozvědět, že jsem se na Vás obrátil, jelikož můj věřitel by trval na splacení celé částky. Zapřísahám Vás, abyste mou žádost zvážil co nejrychleji, protože jinak bych se musil uchýlit k jiným prostředkům a — jak doufám — Vy sám i ostatní lidé byste mi museli odpustit, že bych z nezbytí nemohl zůstat, jak jsem byl vždy odhodlán,

milujícím synem

Nat. Fieldem

/Z. H./

a náhle všechny její kameny
se proměnily v perly.

ANTONIO

Podle mě
brzo ti bude do pláče. Ty perly
znamenají tvé slzy.

VÉVODKYNĚ

Ptáci v polích,
žijící z drsných darů přírody,
jsou šťastnější než my. Po libosti
si vyberou své družky a pak jaru
zpívají sladce o svých radostech.
(Vystoupí Bosola s dopisem v ruce.)

BOSOLA

To jsem vás šťastně zastih.

VÉVODKYNĚ

Od bratra?

BOSOLA

Ano, od bratra, pana Ferdinanda;
pozdravuje vás a je při vás.

VÉVODKYNĚ

Křivdu

chceš napravovat? Má se zlo zdát bílé?
Než rozpoutá se bouře, na moři
nastane dusný klid. A faleš srdce
lahodí slovy, než tě udeří.

(Čte.) Pošli mi Antonia. V jisté věci mi třeba jeho hlavy.

Prohnaný dvojsmysl!

Nechce tvou radu, chce tvou hlavu.

To jest:

nemůže usnout, dokud nejsi mrtev.

A tady další past, zakrytá růžemi.

Hle, jak lstivá léč!

(Čte.) Zaručil jsem se v Neapoli za některé
dluby tvého chotě. Ať se tím netrápí. Dávám přednost jeho srdci před jeho penězi.

Tak tomu věřím.

ANTONIO

Čemu věříš?

VÉVODKYNĚ

Že

nespoléhá na lásku mého chotě
a jeho srdci neuvěří, dokud
je nevidí. Vychytralý ďábel
nás nenachytá na hádanky.

BOSOLA

Chcete snad odmítnout tak šlechtný
a čistý svazek přátelství a lásky?

VÉVODKYNĚ

Takový svazek uzavírá král,
aby si, jako chytrý politik,
zachoval moc a sílu vzápětí
nás zničit. Vyříd' jim to.

BOSOLA

A vy?

ANTONIO

Řekni mu, že já nikam nejdu.

BOSOLA

Co s tímhle?

(Ukazuje na dopis.)

ANTONIO

Bratři vypustili psy;
než uslyším, že mají náhubky,
smír není bezpečný. I dobrá dohoda,
jež závisí na vůli nepřátel, je zlá.
Nikam za nimi nejdu.

BOSOLA

Ukazuje
to na váš původ. Z každé maličkosti
obchází nízké duše děs — tak jako

magnet

na sebe přitahuje kov. Mějte
se dobře; brzy o nás uslyšíte.

(Odejde Bosola.)

VÉVODKYNĚ

Asi nějaká past;
proto tě při své lásce zaříkám,
prchni se starším synem do Milána.
To málo, co nám zbývá, nesázejme
na jednu vratkou loď.

ANTONIO

Moudrá rada.

Živote můj, že loučíme se,
v tom je ruka Páně; leč jen tak jako
dovedný mistr rozebere orloj
či hodiny, když dobře nejdu, aby
je zase lépe složil dohromady.

VÉVODKYNĚ

Já nevím, co je lepší:
vidět tě mrtvého, anebo ti dát sbohem? —

DOPIS

WILLIAMA BIRDA
EDWARDU ALLEYNOWI
(BEZ DATA)

Paně,

*poslal jste k nám za pokladního jistého Johna
Russella, ale moji kolegové ho často usvědčili z nepo-
ctivosti a zabránili mu v přístupu k pokladně. On se
bezbožně zaklínal, že se jí nedotkne, ale přísahy ne-
přísahy, popad kasu a často nesvědomitě vybíral.
Dohodli jsme se, že za to víckrát nesmí ke vchodu,
ale kvůli Vám mu budeme vyplácet mzdu, za niž
bude pomáhat na jevišti, a bude-li se to líbit jemu
samotnému i nám, ve volném čase opravovat naše
kostýmy, za což mu rovněž budeme platit. Dejte
nám prosím vědět, jestli s naším návrhem souhlasíte.
On sám je tak nepoctivý, že určitě souhlasit nebude.*

*V této záležitosti stejně jako v mnohem závažněj-
ších spolézáme pouze na Vaše příkazy. Bůh Vás
opatruj!*

Váš oddaný a věrný přítel

W. Birde

/Z. H./

TEXT ÚPISU
NA DVACET LIBER
(17. 4. 1613)

*Podmínky této půjčky jsou následující: Jestliže dluž-
ník Robert Daborne, jeho vykonavatel neb zástupce
dodá půjčujícímu Philipu Henslowovi, jeho vykona-
vateli neb zástupci bru zvanou Machiavel a ďábel
nejpozději do posledního dne velikonočního období
nejblíže příštího po dni, kdy byly tyto podmínky se-
psány ve smlouvě aneb záznamu vyhotoveném řeče-
ným Robertem Dabornem vlastnoručně téhož dne,
a uvedené podmínky budou do slova a do písmene
dodrženy, tento úpis bude zrušen a pozbude platnos-
ti. V opačném případě bude platit doslova a v plném
rozsahu.*

/Z. H./

SMLOUVA
MEZI PHILIPEM HENSLOWEM
A ROBERTEM DABORNEM
NA HRU
MACHIAVEL A ĎÁBEL
(17. 4. 1613)

Ctihodný pan Philip Henslowe sjednává s panem Robertem Dabornem smlouvu, podle níž řečený Robert do konce velikonočního období dodá do rukou řečeného Philipa svou tragédii Machiavel a ďábel za sumu dvacet liber, přičemž řečený Robert potvrzuje, že z nich již šest liber obdržel jako zálohu na uvednou hru, a to 17. dubna t. r., že další čtyři libry obdrží po odevzdání třech jednání a zbývajících deset liber po odevzdání závěrečné scény. Na důkaz čehož se zde řečený Robert dne 17. dubna 1613 podepsal.

Rob. Daborne

/Z. H./

DOPIS
ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(3. 5. 1613)

*Pane Henslowe,
jsem nucen Vás požádat o dalších dvacet šilinků z deseti liber, které mám dostat. V pátek večer dodám čistopis tří jednání a dostanu dalších 40 šilinků. Budete-li si přát hned nějaký papír, dostanete ho, ale moje slovo platí jako úpis. Budete-li chtít, abych se podíval na další vaši knihu, udělám to hned po pátku, a to co nejrychleji a k Vaší úplné spokojenosti.*

Zůstávám s pozdravem a vždy k Vaším službám

Rob. Daborne

/Z. H./

Buď, chlapče, zdráv. Naštěstí nemáš
rozum
a nevíš, co tě čeká. Všechna naše
moudrost
je poznáváním pravé tváře žalu. —
Na věčnosti se, doufám, pane, takto
nerozejdeme.

ANTONIO

Upokoj se. Učiň
z utrpení svůj slavně pevný štít
a nedbej toho, čím nás trýzní oni;
když drtí skořici, ta nejvíc voní.

VÉVODKYNĚ

Musím jak ruský otrok oslavovat
trápení tyrana? A přece, Bože,
tvá rubná ruka visí nad námi.
Můj chlapec často káču bičoval
a mě srovnával s ní. Já pravou cestou
se ubírala jen pod bičem nebes.

ANTONIO

Neplač.

Bůh vytvořil nás z ničeho a my
se silou mocí vracíme v to nic. —
Sbohem, Cariolo, sbohem tvé teplé

náruči;

jestliže tě už víckrát neuvidím,
buď dobrou matkou našim maličkým
a chraň je před tygrem. Sbohem.

VÉVODKYNĚ

Dovol,

ať se na tebe ještě podívám;
byl to hlas umírajícího otce.
Máš chladnější rty nežli poustevník,
když líbá umrlcovu leb.

ANTONIO

Mám místo srdce těžkou olovnici,
jíž měřím hrozby hlubin. Sbohem.
(Odejde Antonio se starším synem.)

VÉVODKYNĚ

Můj vavřík uschnul.

CARIOLA

Paní, pohleďte,
blíží se k nám skupina ozbrojenců.
(Vystoupí Bosola a stráž, zakukleni.)

VÉVODKYNĚ

Jak na zavalanou. Když kolo Štěstěny

je přetíženo princí, jejich vahou
se točí rychleji. Kéž je můj konec
krátký. — Jsem terč tvé cesty; nejsem?

BOSOLA

Jste.

Nesmíte víckrát spatřit svého chotě.

VÉVODKYNĚ

Jsi d'ábel, že si hraješ na hrom boží?

BOSOLA

Děsí vás to? Prosím vás, povězte mi,
je horší hlas, co plaší ptáky z žita,
anebo co je láká do sítí?

Tomu druhému příliš přál váš sluch.

VÉVODKYNĚ

Ach, běda! Proč se nerozpadnu jak
zrezavělý, přeládovaný kus? —

Jdeme. Do kterého žaláře?

BOSOLA

Do žádného.

VÉVODKYNĚ

Tak kam?

BOSOLA

K vám do paláce.

VÉVODKYNĚ

Slyšela jsem,

že Charónův člun přes osudnou řeku
převezze všechny, zpět však nikoho.

BOSOLA

Páni bratři se řídí ohledy
na vaši bezpečnost — a soucitem.

VÉVODKYNĚ

Soucitem! Ze soucitu lidé drží
naživu křepelky a koroptve,
dokud nejsou dost tučné na nůž.

BOSOLA

Tohle

jsou vaše děti?

VÉVODKYNĚ

Jsou.

BOSOLA

Už mluví?

VÉVODKYNĚ

Ne.

A protože se narodily v klatbě,
ze všeho nejdřív naučím je klít.

DOPIS
ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(8. 5. 1613)

Pane Henslowe,

*moje trápení začala brát jakýsi konec, a proto
jsem byl nucen vás obtěžovat víc, než mi samotnému
bylo milé. Chtěl jsem se jich stůj co stůj zbavit. Někte-
ré papíry, které jsem Vám poslal, proto nebyly na-
psány tak úhledně, jak by měly být. Ted' však mám
v úmyslu dostát svým závazkům na hře, kterou prá-
vě zkoušejí, ale do konce tohoto období to nestibnu.
Žádám, aby mi byl vyplacen zbytek z deseti liber, na
něž jsem dostal devět liber zálohy, a zároveň prosím,
abyste určil hodinu, kdy bych hru panu Alleynovi
přečetl, určitě ji dodržím a pak už nebudu ztrácet
čas, dokud ji nedokončím.*

Se srdečným pozdravem zůstávám Váš

Rob. Daborne

/Z. H./

DOPIS
ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(16. 5. 1613)

Pane Henslowe,

*ačkoli jsem v tomto období neměl pro spoustu pře-
kážek mnoho času na práci, Vaše osvědčená dobrota
mě zavazuje a v úterý se budete moci přesvědčit, že
jsem nezabáel. Většina mých trápení je díkybohu
za námi, byl jsem propuštěn, takže i manželka se
mohla vrátit domů. Po neděli se pustím se vši pílí do
práce, aby herci mohli dodržet závazky, které vůči
Vám mají. Kterékoli úterý podle Vašeho výběru se
sejdu s panem Alleynem a přečtu mu část hry, proto-
že bych nerad četl text přede všemi, dokud nebude
zcela dokončen. Zavazuji se na svou čest, že hra se
bude moci brát v příštím období jako první. Pane,
nabromadila se mi taková spousta vysokých výdajů,
že se stydím pomyslet, jak na Vás musím nalébat.*

Prosím, abyste mou žádost posoudil příznivě a poslal mi kromě jedenácti liber, které jsem už dostal, ještě dvacet šilinků. V úterý se určitě přesvědčíte, že si plně zaslubuji Vaši přízeň, jíž si vážím víc než nejlepší společnosti ve městě. Já i mé pero zůstáváme vždycky k vašim službám. Opatruj Vás Bůh!

Váš oddaný

Rob. Daborne

/Z. H./

DOPIS
ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(BEZ DATA)

Pane,

předpokládám, že si zasloužím stejnou odměnu jako pan Massinger, ale protože znám výši vašich výdajů, nerad bych si Vás rozhněval přebnanými urgencemi. Jsem však ve značné tísní a nezbývá mi než doufat, že mi tuto zaslouženou laskavost neodmítnete, zvláště uvážíte-li, že Vám odvádím polovinu příjmů za brů, a kromě toho neustále se vši pílí pracuji pouze pro Vás. I když z mého úsilí nebudete mít okamžitý zisk, později se vše změní a já Vám vše splatím do posledního groše. Toto je má poslední prosba. Budte protentokrát vzhledem k mé tísní ještě shovívavý, vyrovnejte můj příjem s příjmem pana Massingera a pošlete mi těch deset šilinků. Určitě nebudete škodný a prokážete mi službu v hodině dvacíti.

Váš oddaný

Rob. Daborne

Prosím Vás, pane, ať hoch dnes večer nařídí správci, aby do pondělka vyrovnal účty za Hej na východ! a ve středu za tu novou brů.

/Z. H./

BOSOLA

Styďte se, madam! Radši zapomeňte na tohle prananicovaté nic.

VÉVODKYNĚ

Být muž, tou larvou rozmačkám tvůj druhý obličej.

BOSOLA

Človíček bez původu.

VÉVODKYNĚ

Měl, dejme tomu, nízký rod, leč muž je vpravdě urozený jenom tehdy, když jeho vlastní činy zdobí čest!

BOSOLA

Žalostně vyžebraná čest!

VÉVODKYNĚ

Prosím tě,

uhád bys, kdo je víc? Povím ti jednu bajku. Je smutná, stejně jako já.

Losos plul do moře a potkal žraloka.

Žralok se na něj hrubě obořil:

„Co ty tu pohledáváš v hlubinách vyhrazených pro urozené panstvo,

když nejsi žádný dvořan a když si

v ty nejpěknější, nejmírnější dny

hoviš v mělčinách potoků a řek

a bratříš se tam s mřenkami a raky?

A jak to, že nepozdravíš, když tě mívá pán ze Žraloku?“ „Ó,“ děl losos, „bratře,

jen klid a pochval Jupitera, že

jsme ušli sítím. Neboť nikdo neví,

kdo z nás má doopravdy větší cenu,

dokud nás rybář nechyt do čeřenu.

Na trhu pak já platím víc než ty,

však o to dřív se smažím na pánvi.“

A z toho plyne panstvu poučení, že

kdo vysoko se cení, bývá na tom zle.

Pojďme, kam chceš. Bída mě obrnila,

zlá moc mě neujařmí; ne, to není vzdor:

hluboká údolí vždy vroubí štítu hor.

(Odejdou.)

/IV/1/

(Vystoupí Ferdinand a Bosola.)

FERDINAND

Kterak si vévodkyně vede ve vazbě?

BOSOLA
Vznešeně. Řekl bych to asi takto:
smutek jako by jí už dávno přirost
k srdci; spíš vítá konec béd, než aby
se snažila jim vyhnout; utrpení
svou vznešeností vtiská majestát;
v slzách je její obraz milostnější
než v úsměvech; čtyři hodiny sedí
bez pohnutí, a tím svým mlčením
jako by říkala víc nežli slovy.

FERDINAND
Ta melancholie ji obehnila
podivným valem pýchy.

BOSOLA
Přesně tak.
A jako na řetěze rozohní se pes,
tak ona, odloučena, se vší vášní
sní o radostech, které jste jí vzal.

FERDINAND
Proklínám ji! Už nechci číst, co stojí
v knize jejího srdce. Pověz jí, co jsem
ti řekl.

(*Odejde Ferdinand. Vystoupí vévodkyně.*)

BOSOLA
Pokoj s vámi, Milosti.

VÉVODKYNĚ
Pokoje nedoжду. — Prosím tě, proč
máčíš své jedovaté pilule
v zlatě a cukru?

BOSOLA
Váš bratr hrabě Ferdinand vás nyní
chce navštívit a vzkazuje vám, ježto
učinil svého času slavný slib,
podle něhož vás víckrát nesmí spatřit,
že přijde v noci. Prosí: v komnatě
zhasněte světla pochodní a svěc;
ruku vám políbí a usmíří
se s vámi. Ale kvůli tomu slibu
vás přitom nechce vidět.

VÉVODKYNĚ
Jak mu libo. —
Odnes ta světla.

(*Bosola odnáší světla. Vystoupí
Ferdinand.*)

Přichází.

DABORNŮV DLUŽNÍ ÚPIS
PHILIPU HENSLOWOVI
(19. 5. 1613)

*Obdržel jsem od pana Henslowa zálohu šestnácti li-
ber z částky dvacet liber, které mně, Robertu Daboro-
vi, patří za tragédii Machiavel a ďábel. Potvrzuji,
že jsem šestnáct liber obdržel šestnáctého t. m., jak
stojí výše, na důkaz čehož připojuji vlastnoruční
podpis.*

Rob. Daborne

/Z. H./

DOPIS
ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(5. 6. 1613)

Pane Henslowe,

*herci mi oznámili, že jste měl včera rozhodnout,
zda přejdou do nové budovy, anebo odjedou do Ox-
fordu. Pracoval jsem na své hře, která bude včas ho-
tova, a navíc jsem požádal Cyrila Tourneura, aby
napsal jednání do Obležení Londýna, abychom
s ním byli rovněž včas hotovi. Škoda, že jste jejich
mínění nevyslechl sám, protože jsou závislí na Va-
šem rozhodnutí. Poslal jsem Vám dva poměrně čisté
přepsané archy. Namouduši, pane, nezdržím je jedi-
nou hodinu, a proto Vás prosím, abyste mi poslal
40 šilinků, které jsem si vydělal. Potřebuju je poslat
advokátovi a jde přitom o veškerý majetek. Prosím,
abyste mi odpustil, jestli se někdy nechovám k Vaší
úplné spokojenosti, a spoléhám se, že mě v nouzi ne-
opustíte. Za Vaší laskavost se Vám odvděčím*

Váš služebník

Rob. Daborne

/Z. H./

DOPIS
ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(10. 6. 1613)

Pane,

čekal jsem Vás v pondělí, ale vy zřejmě nevěříte, že všechno bude hotovo. Pane, zanic na světě bych neporušil dané slovo! Před Bohem Vám však přísahám, že je nezdržím ani o hodinu. Ještě tento týden budu moci dodat konec až do posledního slova a ten večer, kdy budou brát novou bru, jim budu moci přečíst i tohle; už jsem Vám přece poslal dosti čistě opsaný arch. Snadno se přesvědčíte, že toho už moc napsat nezbyvá, a dokud všechno nedokončím, na nic jiného — Bůh je mi svědkem — nesáhnu. V tomto čtvrtletí jsem v takové tísní, že Vás musím obtěžovat dotěrněji, než mívám ve zvyku, a prosím Vás o dalších dvacet šilinků, o něž jsem žádal, a příští týden po přečtení závěru bych si vybral zbývajících čtyřicet. Neodmítnete-li mi tuto laskavost a dáte mi tak najevo svou přízeň, určitě se za to dočkáte vděku.

Váš oddaný

Rob. Daborne
/Z. H./

DOPIS
ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(18. 6. 1613)

Pane, včera jsem do půlnoci psal tento arch, a nebýt dnes ráno nucen dostavit se k soudu, kde jsem byl s konečnou platností osvobozen, byl bych Vám dodal všechno, za co jsem zatím jen bral a co Vám nyní budu moci splatit, a to co nejrychleji. Prosím Vás, pane, abyste mi poskytl zálohu 40 šilinků na Obležení Londýna. V pondělí se s Vámi setkám při představení nové hry a slibuji, že si nedopřeju odpočinku, dokud celé dílo k Vaší spokojenosti nedokončím.

Váš zcela oddaný

Rob. Daborne
/Z. H./

FERDINAND

Kde jsi?

VÉVODKYNĚ

Tady.

FERDINAND

Ta tma ti sluší.

VÉVODKYNĚ

Prosím tě

o odpuštění.

FERDINAND

Máš je mít. Vždyť já

— to je má nejslavnější pomsta — ač bych mohl zabít, odpouštím. — Kde máš svá štěňata?

VÉVODKYNĚ

Koho?

FERDINAND

No budiž, děti.

Zákon sic činí rozdíl mezi bastardy a řádným potomstvem, leč příroda svým soucitím je staví na roveň.

VÉVODKYNĚ

Kvůli tomu jsi přišel? Hanobíš, co posvětila církev? Počkej v pekle, tam za to budeš výt.

FERDINAND

Tak měla jsi

žít vždy. Užívala jsi, věru, příliš světla světa. Však dosti o tom. Chci uzavřít s tebou mír; tady je ruka, (Podá jí ruku z mrtvého.) již slíbila jsi lásku; na ní prsten, tvůj dar.

VÉVODKYNĚ

Z duše ji líbám.

FERDINAND

Líbej, líbej,

a její tvar pochovej do srdce. Ten prsten ti tu nechám, že je z lásky, a ruku taky, jak ten prsten; a brzo ti, nepochybuji, seženu i srdce. Až v nouzi přítele ti bude třeba, pošli je tomu, komu patřilo; uvidíš, zda ti přispěchá na pomoc.

VÉVODKYNĚ

Celý jsi vystyd. Cestou, obávám se,

jsi ochořel. — Ach! Světla! Ó, ta hrůza!

FERDINAND

Ať má dost světla!

(*Ferdinand odejde.*)

VÉVODKYNĚ

Jakou čaromocí
mi tu moh nechat ruku mrtvého?
(*Zde se rozhrne závěs a za ním se objeví postavy Antonia a dětí; vypadají jako mrtví.*)

BOSOLA

Pohleďte, vzal ji z této postavy.
Předvádí vám ten smutný špektákl,
abyste měla jistotu: jsou mrtví.
A nyní moudře nechte naříkání
nad tím, co, hle, je nenávratně pryč.

VÉVODKYNĚ

Už není mezi nebesy a zemí,
co by mě zdržovalo. Maří mě to víc,
než kdybych já to byla, vytavená z vosku,
magickou jehlou probodená, a
pohřbená na páchnoucím hnoji. Skvěle
to dílo čeká na tyрана. Já
je budu mít za milosrdný čin.

BOSOLA

Jak to?

VÉVODKYNĚ

Připoutají mě k bezduchému tělu
a já u něho na smrt chladem ztuhnu.

BOSOLA

Jděte! Vy musíte žít!

VÉVODKYNĚ

To jsou ta
největší muka, jimiž duše strádá v pekle:
že v pekle musí žít a nesmí zemřít.
Portie! Znovu rozdmýchám tvé uhlíky,
vzkřísím tvůj skvělý, téměř mrtvý příklad
všem milujícím ženám.

BOSOLA

Zoufáte si? Fuj!

Jste křesťanka.

VÉVODKYNĚ

Církev ukládá půst,
já zemřu hlady.

BOSOLA

Nechte marných nářků.
Když bývá nejhůř, brzo bude líp;

DOPIS

ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(25. 6. 1613)

Pane Henslowe,

*zřejmě si myslíte, že svou tragédií nedokončím
včas. Pokud by se to stalo, mohl byste mě oprávněně
považovat za nepoctivého člověka, ale já si kvůli
hercům o sobě samému dávám na konci neobyčejně
záležet. Ve třetím jednání, které mají opsané, jsem
změnil celou scénu. Pokud jde o Obležení, zaplaťte
laskavě jako za ostatní, a budou je mít. Jinak zkuste
nejdřív mou tragédií a odměňte mě podle toho, jak
zabere. Má situace se mezitím zhoršila natolik, že se
musím poohlédnout po jiných zdrojích. Bůh ví, že
bych za ni mohl dostat, jak připouštějí i někteří herci,
až pětadvacet liber, ale já jsem Vám příliš zavázán
a je moje práce těší natolik, že stačí slovo, a zůstanu*

Váš zcela oddaný

*Robert Daborne
/Z. H./*

DOPIS
ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(23. 8. 1613)

Pane Henslowe,

od našeho setkání jsem byl upoután na lůžko, protože jsem se nemohl postavit na nohy. Proším Vás, pane, abyste neodkládal tu výhodnou smlouvu na Zvoníka. Dostaneme jen dvanáct liber a přebytek z druhého představení. Z té částky jsem si už vybral deset šilinků a po odevzdání tří archů budu žádat pouhých dvacet. Pane, vzpomeňte si laskavě, jak jsem se kvůli Vám ze všech sil snažil opatřit peníze, místo dvaceti liber za brů jsem přistoupil na pouhých dvanáct. Proto mě v tísní neopouštějte, vždyť jsem vždy ochoten ve všem vyhovět Vašemu přání. Manželka Vám prozradí, jak zoufale na tom jsme. Tenhle dopis poslouží jak stvrzenka, dokud se nepodepíšu do Vaší knihy.

Váš oddaný

Rob. Daborne

(přípis Henslowovou rukou)

Po obdržení tohoto lístku jsem panu Dabornovi dne 23. srpna zapůjčil 20 šilinků jakožto zálohu na brů Londýnský zvoník.

(přípis jinou rukou)

Soukromé dluhy berců

/Z. H./

bodne-li včela jednou do ruky,
na očním víčku je pak neškodná.

VÉVODKYNĚ

Chceš, milý těšiteli, aby ten,
koho už kolo polámalo, dal
si kosti spravit? Aby zase žil
a dal se znovu lámat? Kdo to se mnou
skončí?

Vezdejší svět je pro mě trudný tyátr,
vystupuju v něm proti svojí vůli.

BOSOLA

Upokojte se; já vás zachráním.

VÉVODKYNĚ

Na nicotnosti nezbyvá mi čas.

BOSOLA

Vážně: je mi vás líto.

VÉVODKYNĚ

Nebud' blázen!

Litovat věc tak strašně zuboženou,
že nemá slitování sama se sebou!
Jsem samá dýka. — Pfi! A rozfoukám
ty mlhy.

(Vystoupí sluha.)

Co jsi zač?

SLUHA

Přeji vám dlouhá léta.

VÉVODKYNĚ

A já, aby tě pověsili za tak
ukrutnou kletbu.

(Odejde sluha.)

Záhy nepochybně
se stanu jedním z divů lítosti.
Teď se jdu modlit; — ne, jdu proklínat.

BOSOLA

Styďte se!

VÉVODKYNĚ

Hvězdy proklínám!

BOSOLA

Ó hrůza!

VÉVODKYNĚ

Nechť

tři usměvavá roční období
se zvrátí v ruskou zimu; ne, svět
v prvotní chaos!

BOSOLA

Hle, hvězdy září dál!

VÉVODKYNĚ

Má kletba, pomni,
musí urazit dráhu dalekou —
Kěž mor, jenž kosí rozvětvené rody,
je pozře!

BOSOLA

Paní!

VÉVODKYNĚ

Ať jak tyrani
jsou vzpomínání pouze kvůli zlu,
jež napáchali; a ať umrtvení mniši
je vypustí z posvátných hodin.

BOSOLA

Jste nelítostná!

VÉVODKYNĚ

Na chvíli ať nebe
nechá korunování mučedníků
a je ať řádně ztrestá! Běž, vykřič
jim to! Již toužím vykrváct, Bůh to ví,
zabíjí laskavě, kdo rychle zabíjí.
(Vévodkyně odejde. Vystoupí Ferdinand.)

FERDINAND

Výtečně. Přesně, jak jsem chtěl. Mučí
ji mámení. Ty postavy jsou z vosku
a vyvedl je mistr v těchto věcech
Vincencio Lauriola; ona však
je považuje za bytosti z masa
a kostí.

BOSOLA

Proč to děláte?

FERDINAND

Aby

propadla zoufalství.

BOSOLA

Už dost! To stačí.

Dál nežeňte tu krutost. Pošlete
jí reznou košili, a oblékne
ji rovnou na tělo, a vybavte
ji růžencem a modlitební knížkou.

FERDINAND

Prokleta budiž! Dokud měla v těle
mou čistou krev a duši, vzácnější
byla než to, co ty chceš konejšit.
Pošlu k ní mumraj pouličních děvek,
krmit ji nechám pasáky a rváči,
a že se musí, musí pominout,

DOPIS

ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(14.10. 1613)

Pane Henslowe,

*spoléhal jsem na slib, který jste dal manželce,
a nikomu z herců jsem neprozradil, že jste mi dal
peníze, jelikož za Vámi určitě přijdou a přistoupí
na Vaše podmínky. Pokud ne, vrátím Vám peníze,
které jsem dostal po odevzdání papírů, a moje úcta!
Příští týden také určitě přinesu dokončenou hru,
a proto Vás, pane, pro staré přátelství prosím, abyste
mi vyplatil 40 šilinků. Tento list bude zároveň stvr-
zenkou, že Vám dlužím 8 liber ze své čtvrtletní ren-
ty, které budete mít kryty úpisy všech herců. Zaplatí
Vám hned první den, kdy ji budou hrát, anebo
Vám zaplatí Královi služebníci a vezmou si mé pa-
píry. Pane, na mé pověsti mi záleží více než kdykoli
předtím, a proto o ni budu dbát stejně jako dosud —
jinak ať se mi nic nevede a nedaří. Tyto řádky snad
postačí do té doby, než sám určíte den, kdy Vám
mám přinést úpisy herců. Doufám, že mě neodmít-
nete.*

Váš oddaný

Rob. Daborne

/Z. H./

DOPIS
ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(29. 10. 1613)

Pane,

dvakrát jsem s Vámi chtěl mluvit jednak o archu, o němž jsem se zmínil, jednak abych zjistil, jak jste se rozhodl s brou, jestli ji herci dostanou nebo ne. Dopsal jsem se, že mě proklínají, jelikož Královi služebníci roztrušují, že ji dostanou oni. Vynabradím Vám veškeré ztráty, které Vám způsobili v minulé bře, a to ještě předtím, než jim novou přepustíte; jestli jim přejete něco dobrého, tato bra jim to přinese, tím jsem si jist. Poslal jsem Vám další dva archy, takže jich máte celkem deset. Pošlete mi tedy třicet šilinků, čímž dostanu osm liber kromě renty, kterou Vám plně splatí buď oni, anebo Královi služebníci, jak sám budete chtít. Pane, dejte mi vědět, jak jste se rozhodl, protože Vám chci začít splácet Vaše neobyčejné laskavosti a toužím, abych si svou práci a službou zasloužil Vaši úctu. Důvěřuji Vaší ušlechtilosti, která nemůže dlouho zůstat bez satisfakce, a zůstávám

Váš oddaný

Rob. Daborne

(Henslowův přípis)

Na tento list jsem paní Dabornové 29. října 1613 půjčil dalších dvacet šilinků.

/Z. H./

vypustím ze špitálu šilence,
nastěhuju je k její ložnici,
a ať tam spolu tančí, křepčí, třeští
a vyjou na měsíc. Když přitom usne,
tím líp, ať spí. — Tvé poslání je téměř
u konce.

BOSOLA

Musím ještě za ní?

FERDINAND

Ano.

BOSOLA

Nikdy.

FERDINAND

Musíš.

BOSOLA

Ve vlastní podobě
už ne. Brání mi v tom má role špeha,
a že jsem jí zle lhal. Až pošlete
mě za ní příště, ponesu jí, doufám
útěchu.

FERDINAND

Doufám. — Ty a soucit, to
neladí dohromady. — Antonio
se skrývá někde u Milána. Brzy
se za ním vydáš: oheň roznítit,
velký jako má pomsta; nežli všechno
stráví, nic nezhasí ho, pořád plápolá.
Doktor musí být krutý, když je nemoc zlá.

/IV/2/

(Vystoupí vévodkyně a Cariola.)

VÉVODKYNĚ

Co to bylo za hrozný hluk?

CARIOLA

Banda

divokých bláznů, paní, kterou k vám
nastěhoval váš bratr. Takové
tyranství, myslím, doposud si nikdo
nevymyslel.

VÉVODKYNĚ

Já jsem mu za to vděčná:
jen hluk a bláznovství mě drží při
smyslech.

Posaď se; vypravuj o nějaké
strašlivé tragédii.

CARIOLA

Abyste
z toho byla víc melancholická,
než jste?

VÉVODKYNĚ

Jsi na omylu. Slyším-li,
jak lidé strašně trpí, zmenšuje
to moje trápení. — Jsem ve vězení?

CARIOLA

Jste. Budete však žít a vyjdete
z něj ven.

VÉVODKYNĚ

Jsi blážínek. Červenka ani
slavík žít v kleci nevydrží.

CARIOLA

Osušte
si, prosím, slzy. Na co myslíte?

VÉVODKYNĚ

Na nic. To když se takhle zadumám,
tak spím.

CARIOLA

S otevřenýma očima?
Jak šílenci?

VÉVODKYNĚ

Na onom světě, myslíš,
jeden druhého zase poznáme?

CARIOLA.

Ano. To jistě.

VÉVODKYNĚ

Kdyby člověk moh
dva dni si posedět a popovídat
s mrtvými! Prozradili by mi, co
se tady, vím to, nikdy nedovím. —
Řeknu ti, stal se zázrak: ještě jsem
při smyslech, bohužel. Nebesa nade mnou
jsou jako roztavená měď a zem
jako hořící síra. Já však jsem
při smyslech. Přivykla jsem bídě tak,
jak snědý otrok na galejích veslu.
Nouze mě nutí trpět bez přestání
a zvyk to činí snadným. Komu se
ted' podobám?

CARIOLA

Portrétu v obrazárně:

DOPIS

ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(5. 11. 1613)

Pane,

*pro velkou náklonnost, kterou jste mi vždycky dá-
val najevo, Vás ve své nynější bídě a trýzní, kterou
menší částka nedokáže uspokojit, musím požádat
o 20 šilinků. Zapřísahám Vás, pane, abyste mě ne-
řadil mezi spoustu lidí, kteří hledí jen na sebe, proto-
že — Bůh je mi svědkem — nikdo mě penězi nedo-
kázal zlákat, abych se zachoval nečestně k tak věr-
nému příteli, jako jste Vy. Protože zbývá jen malá
částka, prosím Vás, abyste se s ní pro mé dobro roz-
loučil, ale opakují, deset šilinků to nespraví. Víte, že
se blíží konec čtvrtletí, a nepatrná nesplacená částka
pro mě může znamenat velké potíže. Proto Vás, pa-
ne, zapřísahám, důvěřujte mi alespoň trochu, a po-
kud bych Vaši důvěru zklamal, ať mě Bůh zatratí.
V pondělí Vás uvidím. Pošlete mi tedy slíbenou
knížku a aspoň těch dvacet šilinků.*

Váš oddaný

R. Daborne

/Z. H./

DOPIS

ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(13. 11. 1613)

Pane,

*Váš sluba mě zastihl při psaní poslední scény, kte-
rou jsem Vám chtěl přinést dnes večer, jenže to bohu-
žel nestihnu. Máme dnes sobotu, takže mi nezbývá
než Vás poprosit o deset šilinků, a také abyste neče-
kal s placením, až se bude Jonsonova hra uvádět;
Královi služebníci mi svatosvatě slíbili, že Vám za*

laskavost zaplatí. Jde o třicet šilinků zisku a tisícere díky. Jestli se u mě nezastavíte, přinesu Vám zítra večer konec bry. Zapřísabám Vás, pane, vyhovte této mé prosbě a korunujte všechny laskavosti, které jste mi už prokázal a které Vám vbrzku oplatím.

Váš oddaný

Rob. Daborne

/Z. H./

DOPIS
ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(13. 11. 1613).

Pane Henslowe,

obviňujete mě, že jsem nedodržel slib. Opravdu jsem slíbil přinést závěrečnou scénu, a abyste viděl, že opravdu hotova je, posílám Vám nepřepsaný rukopis společně s čistopisem, na němž jsem pracoval, což dosvědčí Váš sluha. Kdyby mě naléhavé záležitosti nezdržely, byl bych s ním do večera hotov. Pane, berte na mě metr, jaký se na básníky běžně bere. Kdybych se jím nedokázal řídit a nezůstal přitom poctivý, raději bych toho nechal, neboť než být nevděčný vůči Vám, tak raději pojdu hladý. Neobviňujte mě tedy bez příčiny a splňte mou prosbu. Budu se na Vás v každém případě spoléhat a určitě dopíšu tuto pěknou knížku, na které určitě neproděláte a kterou Vám budou rvát z ruky.

Váš oddaný

R. Daborne

(Henslowův přípis)

Tentokrát jsem půjčil 5 šilinků.

/Z. H./

napohled jako živá, popravdě však bez života; nebo ještě spíš pomníku, který rozvalen nás k slzám dojíhá.

VÉVODKYNĚ

Přesně tak. A Štěstěna má oči jenom k tomu, aby přihlížela mé tragédii. — Co je? Jaký je to zas křik?

(Vystoupí sluha.)

SLUHA

Bratr vám vzkazuje, že schystal pro vás nějaké vyražení. Jednou když papež trpěl těžkou melancholií, slovatný doktor dal mu předvést různé šílence, jejichž třestění, proměnlivé a groteskní, ho tolik rozesmálo, že hlíza pukla. Tutěž kúru hodlá poskytnout vévoda i vám.

VÉVODKYNĚ

At vejdou.

SLUHA

Je mezi nimi potřeštěný sudí a světský duchovní a doktor, jenž se pomát z žárlivosti, astrolog, co předpověděl na den konec světa a že to nevyšlo, tak přišel o rozum, anglický krejčí, jemuž přeskočilo z výstrelků módy, dvorský obřadník, který je bez sebe, že nebyl s to pamatovat si počet pozdravů a ‚jaksedaří‘, což mu do hlavy každíčké ráno vštěpovala paní, pak je tu sedlák, co si ulil žito, že ho však nemoh vyvézt, zbláznil se, a ještě bych k nim, s dovolením, přidal šílence-podomního obchodníka, ať se vám zdá, že vprostřed nich je čert.

VÉVODKYNĚ

Posad' se, Cariolo. — Vpusťte, koho chcete.

To týraní v řetězech vydržím.

(Vystoupí blázni. Jeden z nich zpívá píseň doprovázenou chmurnou hudbou.)

Ó, nářek spusťme smuteční,

ať hrdlo škrtí strach,
hlasem, jímž vyjí vztekli psi,
zlověstný duch a pták.

Co havran, sýc a býk a vlk
ať zní náš hlas a hles,
až strašný skřek vám ucpe sluch
a srdce pozře rez.

Potom, až chór náš ztratí dech,
jak labuť zapějem,
smrt uvítáme, a ta nechť
dá mír a pokoj všem.

1. BLÁZEN

Nenadešel dosud soudný den? Přitáhnu
ho k nám dalekohledem; anebo sestrojím
čočku, od který chytí plamenem celý svět.
Nemůžu spát; v polštáři se mi vylíh diko-
braz.

2. BLÁZEN

Peklo není sklárna, v níž ďáblové bez pře-
stání nafukují ženský duše kovovejma
trubicema; jejich pece nikdy nevyhasnou.

3. BLÁZEN

Každou desátou noc se vyspím se všema
ženskejma ve svý farnosti. Vyberu je jako
desátek, převrátím je jako kupky sena.

4. BLÁZEN

Že by mě apatykář předešel, protože jsem
paroháč? Kápnul jsem na tu jeho lotrovi-
nu: dělá z moči svý ženy kamenec a pro-
dává ho puritánům, který bolí v krku, pro-
tože je přepínají žalmama.

1. BLÁZEN

Vyznám se v heraldice.

2. BLÁZEN

Vážně?

1. BLÁZEN

Máš v klenotu hejla s vyďobanou hlavou
— pocházíš z velice starobylýho rodu.

3. BLÁZEN

Kdekdo se poturčil. Spasit nás může toli-
ko ženevský překlad bible.

1. BLÁZEN

Pojďte, pane, vyložím vám zákon.

DOPIS
ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(9. 12. 1613)

Pane,

*poslal jsem Vám po manželce lístek a doufal
jsem, že mi po obdržení všech papírů vyplatíte dvacet
šilinků, když ne za brů, kterou už máte, tak aspoň
za novou, kterou chci podle Vaší knížky sepsat
a z níž hodlám udělat nejskvělejší dílo, jaké se ve
Vašem veřejném divadle brálo. Žádám za ni pou-
hých deset liber a při čtení se postarám, aby Vám
herci spíš dali 20 liber, než by se s ní rozloučili. Pa-
ne, mé potíže mě připravují o spoustu času, ale brzy
se z nich dostanu a budu se moci věnovat psaní bry,
která bude patřit k nejlepším. Žádám jen dvacet ši-
linků do té doby, než dostanete peníze nebo libovolný
úpis, kterých se Vám momentálně nedostává. Jeden
jsem dnes na manželčino slovo měl v ruce celý den
a sám sebe jsem ujišťoval, že mě jím obšťastníte, ale
prosil bych, abyste mi to, přestože nikdy nevydáte
penci navíc, dal písemně. Doufám, že mi vyhovíte,
a zůstávám*

Váš oddaný

Rob. Daborne

DABORNŮV ÚPIS
HENSLOWOVI
ZA DODÁNÍ TEXTU SOVY
(10. 12. 1613)

*Podmínky této obligace jsou následující: výše zmíně-
ný Robert Daborne dodá nebo nechá dodat zcela do-
konanou a dokončenou brů nazvanou Sova řečené-
mu Philipu Henslowovi nejpozději do desátého dne
nejblíže příštího měsíce února. Řečený Philip Henslo-
we tímto stvrzuje, potvrzuje a přijímá, že oním
dnem počínaje tato obligace pozbývá účinku a plat-
nosti. V opačném případě bude platit v plném a ne-
omezeném rozsahu.*

Robert Daborne

/Z. H./

DOPIS
ROBERTA DABORNA
PHILIPU HENSLOWOVI
(31. 12. 1613)

Pane,

mnohokrát děkuji za Vaši poslední přátelskou službu, která mě nesmírně potěšila. Tento týden jsem proležel, jsem silně nachlazený, jinak bych za Vámi dnes večer přišel. Pod žádnou záminkou od Vás už nebudu žádat laskavosti; těch deset šilinků, o které jsem požádal dnes, bylo posledních, protože dnešní výdaje přesahují mé nynější prostředky. Pane, nevěřte, že bych byl Vaši laskavost schopen zneužívat nebo že bych se odměnil nevděkem za veškerou přízeň, kterou jste mě zahrnoval a obdařoval. Přeji si pouze, abyste nezapomínal na mou poctivou snahu dostát všem závazkům, které vůči Vám mám. Nebudu Vás déle zdržovat rozvládnými řeči. Kéž Vám Bůh dopřeje mnoho štěstí v novém roce a mně ať pomáhá, abych ve Vašich očích zůstal poctivým člověkem.

Váš oddaný

Rob. Daborne

/Z. H./

2. BLÁZEN

Radši mi vylízte ránu. Zákon by mi ji vyžral na kost.

3. BLÁZEN

Kdo pije, jen aby ukojil potřebu, dojde zatracení!

4. BLÁZEN

Kdybich tu měl svý skla, připravil bych vám podívanou, že by mě všechny zdejší ženský měly za doktorskýho blázna.

1. BLÁZEN

Co je to zač? Dělá oprátky?

2. BLÁZEN

Ne, ne, ne! Je to podvodník. Dělá, že lomí rukama nad hrobem, a přitom sahá ženským pod sukně.

3. BLÁZEN

Běda kočáru, co přivez mou choť z maškarního bálu ve tři hodiny ráno! Byly v něm široký péřový polštáře!

4. BLÁZEN

Na čtyřicetkrát jsem zpřelámal d'áblovy nehty, smažil je s havraním vejcem a kurýroval jsem tím zimnici.

3. BLÁZEN

Sežeňte mi tři sta jalovic, vydojím z nich šodó proti nespavosti.

4. BLÁZEN

Ať mi všechny vědecký inštituce vlezou na hrb! Mně se podařilo, že podělanej mydlář dostal zácpu — byl to můj mistrovskej kus.

(Zde začíná tanec, provozovaný osmi blázny, k němuž hraje přiměřená hudba; potom vystoupí Bosola v podobě starého muže. Blázni odejdou.)

VÉVODKYNĚ

Je také blázen?

SLUHA

Zeptejte se ho. Sbohem.

(Sluha odejde.)

BOSOLA

Přicházím připravit tvůj hrob.

VÉVODKYNĚ

Můj hrob?

Mluvíš, jak bych ležela na smrtelném loži,

lapajíc po dechu. Vidiš snad na mně, že jsem nemocná?

BOSOLA

Vidím. A tvá nemoc je o to hroživější, že ji necítíš.

VÉVODKYNĚ

Ty nejsi blázen, že ne? Znáš mě?

BOSOLA

Znám.

VÉVODKYNĚ

Kdo jsem?

BOSOLA

Nádoba červopudných semen, přinejlepším pouhopouhá schrána nedostatečně vyschlý mumie. — Z čeho myslíš, že je tohle tělo? Z krapet sraženého mlíka, z nesmyslně nafouknutý pěny. Naše těla jsou křehčí než papírový vězeníčka, ve kterých kluci drzej mouchy, a taky naničovatější: neboť v nich přechováváme zemní červy. Vidělaš někdy v kleci skřivana? To je jako duše v těle: tenhle svět je pro ni drnem trávy, nebe nad hlavou zrcadlem; a to nám dává jen ubohý poznání malého prostoru našich vězení.

VÉVODKYNĚ

Nejsem tvou paní vévodkyní?

BOSOLA

Nějakou velkou paní nepochybně jsi; protože hejřivost, oděná šedivým vlasem, usedla na tvý skráně o dvacet let dřív než na čela nevinnejch děveček ze vsi. Spánek máš horší než myš, nucená nocovat v uchu kocouřím. Ležet vedle tebe dítě, kterému se prořezávají mlíčníčky, celou noc prokřičí, že sebou v jednom kuse házíš.

VÉVODKYNĚ

Jsem stále ještě vévodkyní z Amalfi!

BOSOLA

Proto taky tak špatně spíš.

*Sláva jak světluška se zdálky skví;
zblízka však nebřeje a nesvíí.*

VÉVODKYNĚ

Mluvíš bez příkras.

BOSOLA

Má živnost je lichotit mrtvým, ne živým. Dělán pomníky.

VÉVODKYNĚ

Přišel jsi udělat pomník na můj hrob?

BOSOLA

Tak jest.

VÉVODKYNĚ

Dovol mi zeptat se žertem — z čeho jej míníš udělat?

BOSOLA

Ne, nejdřív mi pověz, podle jaký módy ho chceš mít.

VÉVODKYNĚ

Copak se na smrtelném loži stáváme výstředními? Staráme se v hrobě o módu?

BOSOLA

A jak! Postavy knížat teď už nelíhají na náhrobcích s rukama sepjatýma k nebi, mají tvář v dlaních, jako by umřeli na bolesti zubů. A taky už neupínají oči k nebesům; ježto v myšlenkách dleli neustále na zemi, týmž směrem sklánějí i svou tvář.

VÉVODKYNĚ

Povíš mi konečně, jaký je cíl tvých děsných orací, rozmlouvání vhodného pro márnici?

BOSOLA

Teď už ano.

(Vystoupí dva vrazi. Přinesou rakev, provazy a zvonec.)

Toto je dar od vašich vzácných bratří. Kéž ho přijmete vděčně; obsahuje poslední útěchu, poslední žal.

VÉVODKYNĚ

Dovolíš? Smím to vidět? — Věř mi, mám poslušnost v krvi; budu proto hledět, abych se jim co nejvíc zavděčila.

BOSOLA

Tohle je váš poslední byt a hrad.

CARIOLA

Ach, drahá paní!

VÉVODKYNĚ

Mlč! Já nemám strach.

BOSOLA

Jsem zvoník, jehož posílají vždy

noc před popravou k odsouzcencům.

VÉVODKYNĚ

Právě teď jsi

říkal, že děláš pomníky.

BOSOLA

To abyste

— postupně — tuhla, nehybněla. Slyšíte?

Ticho, všude vládne mír,

jen sýc a nasupený výr

na naši paní hartusí,

ať rychle rubáš chystá si.

Mělas dům i mnohou zem,

teď hrob ti v hlíně vyměřen.

Trápila ses dlouho, zde

jistě dojdeš pokoje.

Na životě lpí jen blázen.

V hříchu počat, v pláči zrozen,

bloudí člověk v mlhách, než

v bouři smrti zahyneš.

Tak vlas už posyp pudrem vonným,

vem si prádlo, omyj nohy,

a (ať ďábla zapudíš)

na krk navlékni si kříž.

Jsme mezi nocí, mezi dnem.

Dost naříkání — teď už jdem.

CARIOLA

Pryč, darebáci, lumpi, vrazi! Co

to děláte s mou paní? Křičte o pomoc!

VÉVODKYNĚ

Koho mám volat? Naše sousedy? Ty

blázny?

BOSOLA

Pryč s ní, ať neřve!

VÉVODKYNĚ

Sbohem, Cariolo.

V poslední vůli nemám co ti dát;

vyjídali mě nenasytní hosté,

ty vyjdeš naprázdno.

CARIOLA

Chci umřít s ní!

VÉVODKYNĚ

Dej, prosím, mému maličkému chlapci

syrup, je nachlazený — a dcerka ať

se modlí, než jde spát —

(Vrazi Cariolu odtáhnou.)

A nyní číňte,

co libo. Jak mám zemřít?

BOSOLA

Uškrcením.

Tohle jsou vaši popravčí.

VÉVODKYNĚ

Já jim

to odpouštím. Mrtvice nebo nádcha

či zápal plic by vykonaly totéž.

BOSOLA

Neděsíte se smrti?

VÉVODKYNĚ

Kdo by se jí bál,

když ví, jak skvělá společnost ho čeká
na onom světě?

BOSOLA

Přece jen bych řek,

že to, jak umřete, vás mučí, a

že provaz budí strach.

VÉVODKYNĚ

Ne, vůbec ne.

Jaké bych, pověz, měla potěšení

z toho, že zastřelí mě kulkou z pravé

perly, zadusí voňavkou či hrdlo

podřežou diamantem? Víím, že smrt

má nachystáno deset tisíc dveří,

kterými odcházíme z jeviště;

a vííme také, jak podivně visí

ve veřejích: možno je otvírat

dovnitř i ven. — Ať tak anebo onak,

jen, probůh, ať už neslyším to vaše

špitání. — Bratřím vyříd': smrt je pro mě

to nejlepší, co mi teď mohli dát

a co já od nich ráda přijímám. —

Teď ještě zapřít zbylou ženskou slabost,

ať se vám nezprotívím.

VRAZI

Hotovo!

VÉVODKYNĚ

S mým životem naložte, jak vám libo,

tělo dejte mým paním; ano?

VRAZI

Jistě.

VÉVODKYNĚ

Trhněte silně; vypětím všech sil,

musíte na mě strhnout nebesa! —

Počkejte ještě; klenba brány nebes

není tak vysoká jako paláce
knížat. Kdo jí chce projít, musí na kolena.
(*Klekne.*)

Pojď, lítá smrti! Omámíš mě spánkem
jak mandragora. — Běž a pověz bratřím,
až na zem prostřeš moje mrtvé tělo,
že mohou k jídlu klidně usednout.

(*Vrazi ji uškrtní.*)

BOSOLA

Kde je ta její komorná? Sem s ní!
A někdo běžte zadávat i děti.
(*Vrazi přivlečou Cariolu. Jeden z nich pak
odejde uškrtnit děti.*)

Koukej! To je tvá paní. Spí.

CARIOLA

Ó, navždy
za to budete zatraceni. — Teď
je řada na mně?

BOSOLA

Ano. A jsem rád,
že ses na to tak pěkně připravila.

CARIOLA

Já nejsem připravena, mýlíte
se pane, nechci zemřít! Nejdřív mě
musíte vyslechnout a povědět,
z čeho mě viníte.

BOSOLA

Skončujte to. —
Dělalas, co ti řekla ona, teď
dělej, co řekneme ti my.

CARIOLA

Já nechci zemřít,
nesmím, jsem zasnoubena s jedním
mladým pánem.

VRAZI

Tumáš svatební prsten.

CARIOLA

Musím
se setkat s vévodou. Chci vyzradit,
kdo mu ukládá o život.

BOSOLA

Chce to
oddalovat. — Uškrtněte ji.

VRAZI

Škrábe
a kouše.

CARIOLA

Když mě zabijete, budu
zatracena. Dva roky nebyla
jsem u zpovědi.

BOSOLA

Cože?

CARIOLA

Čekám dítě.

BOSOLA

Tak to ti zachráníme čest.

(*Vrazi uškrtní Cariolu.*)

Odneste
ji vedle do pokoje. Tu zde nechte ležet.

(*Vrazi odnesou mrtvou Cariolu. Vystoupí
Ferdinand.*)

FERDINAND

Je mrtvá?

BOSOLA

Taková, jakou jste ji
chtěl mít. — Však tohle budí soucit.

(*Odhalí zaškrčené děti.*)

Čím ty se provinily?

FERDINAND

Nevím proč
litovat smrti vlčat.

BOSOLA

Teď pohleďte sem.

FERDINAND

Klidně.

BOSOLA

Vy nepláčete? Ostatní
hříchy jen mluví; vražda křičí! Voda
vsakuje do země, krev stříká vzhůru
a třísní nebesa.

FERDINAND

Zahal jí tvář.
Oči se mi mlží. Zemřela mladá.

BOSOLA

Ani bych neřek. Její utrpení
trvalo až moc dlouho.

FERDINAND

Já a ona
jsme byli dvojčata. Kdybych teď umřel,
žili jsme navlas stejně dlouho.

BOSOLA

Asi

se narodila první. Ztvrdil jste
krví, že se sourozenci vždycky
snášejí hůř než cizí lidé.

FERDINAND

Ještě

jednou mi ukaž její tvář. — Proč jsi
s ní neměl slitování? Kdybys
ji býval unes někam do kláštera,
zaskvěla by se tím tvá poctivost.
Osmělen spravedlivou věcí, mečem
jsi mohl mávat nad hlavou a stanout
mezi mou mstou a její nevinností.
Zaslepen záští, kázal jsem ti: běž
a zabij drahou bytost! Tys to udělal.
Zkoumám-li nicméně své důvody,
čím pro mě byl její nerovný sňatek?
Doznávám, měl jsem vpravdě naději,
že když se nevdá, její smrtí získám
obrovské jmění; to byl hlavní důvod;
ten její sňatek, ano, ten mi nahnal
žluč do srdce. A co se tebe týče
(v tragédiích to bývá často, že
diváci klnou výbornému herci,
jenž hraje lotra), tebe nenávidím:
napáchals příliš dobře příliš zla.

BOSOLA

Jde na vás, koukám, nevděk. Osvěžím
vám raděj paměť: za službu mi patří
odměna.

FERDINAND

Viš, co já ti dám?

BOSOLA

Co?

FERDINAND

Dám

ti milost — za tuhleť vraždu.

BOSOLA

Cože!

FERDINAND

Ano.

A je to ten největší dar, jaký pro tě
dovedu vymyslet. Kdo ti dal plnou moc
vykonat ten krvavý rozsudek?

BOSOLA

Vy.

FERDINAND

Já? Já jsem byl jejím soudcem? Podle které
litery zákona ji odsoudili
k nebytí? Která porota předložila
svůj výrok soudu? Kde je jak náleží
ten ortel řádně zapsán? V pekle! Vidíš?
Propad jsi životem, ty krvelačný
blázne, a taky za to zemřeš.

BOSOLA

Právo

je naruby, když jeden zloděj věší
druhého. — Kdo by sebral kuráž tohle
vyzradit?

FERDINAND

Ohó! To ti řeknu: vlk
vyčenicchá ten hrob a rozhrabe ho;
mrtvolu neožere, ale odhalí
tu hroznou vraždu.

BOSOLA

Vám, ne mně, to

roztřese kolena.

FERDINAND

Jdi pryč!

BOSOLA

Dřív mi

vyplatte penzi.

FERDINAND

Jsi lump!

BOSOLA

To jsem, když soudí mě
váš nevděk.

FERDINAND

Jaká zkáza! Člověk se
nebojí ani Toho, který krotí
d'ábly; nechce ho poslechnout. — Víckrát
ať už tě nevidím!

BOSOLA

Tak buďte zdrav.

Vy a váš bratr jste mi vzácný páni!
Vaše dvě srdce jsou propadlý hroby;
páchnou a puchem nakazej i druhý;
ta vaše msta je jak dvě hlavně: střílejte
jen ruku v ruce; vy jste vážně bratři,
protože zradu, stejně jako mor,

má člověk v krvi. Teď tu stojím jak ten,
kdo snil svůj sladký, zlatý sen; a mám
na sebe zlost, že jsem se probudil.

FERDINAND

Táhni kraj světa! Zmiz mi z očí!

BOSOLA

Smím,
můj pane, vědět, proč mě zapouzíte?
Podřídil jsem se vaší tyranii,
chtěl se zalíbit vám, ne světu. Ač
nemám rád zlo, vás měl jsem, pane, rád,
a vy jste k němu radil. Hleděl jsem
být spíše vaším věrným sluhou nežli
pocivým člověkem.

FERDINAND

Jdu na medvěda! Záhy za svítání; je
to skutek tmy.

(Ferdinand odejde.)

BOSOLA

Skoro se pomát. — Pryč s tou šalbou cti.
Kdo vsadí vše na klamně naděje,
uhoří v ledu, zmrzne u ohně.
Kdybych měl tohle všechno začít znova,
nevyměnil bych pokoj svědomí
za poklad Evropy. Pohnula se;
snad žije. Vrať se z temnot, čistá duše,
a veď mě z pekla ven. Je teplá; dýchá.
Na bledé rty své srdce přiložím,
možná ti vrátí barvu. — Je tam někdo?
Kapku nápoje pro srdce! — Ne, nesmím
nikoho volat. Soucitem bych zabil
soucit. Otvírá oči. To se otevírá
nebe až dosud zavřené a bere
mě na milost.

VÉVODKYNĚ

Antonio!

BOSOLA

Ano,
paní, je živ. — Ta mrtvá těla, jež
jste viděla, byly jen figuríny.
Na přání papeže se usmířil
s vašimi bratry.

VÉVODKYNĚ

Milost!

(Vévodkyně zemře.)

BOSOLA

Ó, odešla; struny života praskly.
Ó, svatá nevinnosti, spočíváš
sladce na peří hrdliček, kdežto
zlé svědomí je černý foliant,
v němž zapsány jsou skutky zlé i dobré:
čočka, jež zjevuje nám peklo. Proč
je odepřeno konati nám dobro,
třebaže chceme. — Mužný žal mě svírá.
Tyhlety slzy určitě jsem nesál
z matčina mlíka. Kles jsem pod bod
strachu.

Potůčky pokory, když byla živa,
kdepak jste byly? Běda, zamrzly jste.
Pohled na ni tak děsí duši mou
jako bídáka meč, jímž proklál otce.
Pojď, odnesu tě.

Splním tak poslední tvé přání: tělo
odevdám ženám, ať je opatří.

V tom mi ten krutý tyran nezabrání.
A potom honem do Milána, kde
vykonám rychle skutek hodný svého
zavržení.

(Odejde a odnáší mrtvou vévodkyni.)

/V/1/

(Vystoupí Antonio a Delio.)

ANTONIO

Mám, myslíš, naději se usmířit
s bratřími z Aragony?

DELIO

Pochybuji.

Ač ti na cestu do Milána posílají
průvodní list, je to, zdá se mi, síť,
do níž tě chtějí lapit. Markýz Pescara,
z jehož léna jsi najal jistý díl
půdy, byl — i když se to nesrovnává
s jeho velkodušností — přinucen
ji zabrat, a už nyní někteří
z jeho vazalů požadují, aby
jim přiřkl tvoje statky. Nemůže
přát dobro tvému životu a bytí,

kdo ti sebral prostředky k živobytí:
tvou obživu.

ANTONIO

Nevěříš, ať se jak chci snažím
vysvětlovat ti, že jsem v bezpečí.

(Vystoupí Pescara.)

DELIO

Tady je zrovna pan markýz. Požádám
ho o část tvojí půdy, uvidíš
hned odkud vítr vane.

ANTONIO

Udělej

to, buď tak laskav.

(Antonio se ukryje.)

DELIO

Pane, směl bych vás

o něco požádat?

PESCARA

Mě?

DELIO

Nechci po vás mnoho.

Pokud vím, tvrz svatého Benedikta
a okolí patřily Antoniu
Bolognovi. Nemohl byste mi
ten statek přidělit?

PESCARA

Příteli, oč

mě žádáte, se ctí nemohu dát,
ani vy přijmout.

DELIO

Proč ne, pane?

PESCARA

Mezi

čtyřma očima vám to vysvětlím —

(Vystoupí Julia.)

Hleďte, milenka pana kardinála.

JULIA

Stala se, pane, ze mne prosebnice
a byla bych jen bídnou žebračkou,
nemít u sebe doporučující
list pana kardinála.

(Podá mu dopis.)

PESCARA

Žádá pro vás

Svatobenediktinskou tvrz, která
patřila vypovězenému Bolognovi.

JULIA

Ano.

PESCARA

Věřte mi, nemám, přítelé,
jemuž bych ji postoupil raději.

JULIA

Děkuji, pane. Doví se to, kterak
jste mi udělal dvojí radost: že
jste mi ji dal a že jste ji dal rychle,
což násobí váš dar.

ANTONIO

— Hle, jak se sytí

z mých sutin.

DELIO

Tím jste si mě, pane, nezavázal.

PESCARA

Jak to?

DELIO

Odmítl jste mou žádost a té ženské
jste vyhověl.

PESCARA

A víte, co to bylo?

Antoniovo zboží. Nikoliv
zákonně zabavené, nýbrž násilím
mu kardinálem utržené od úst.
Nesluší se obtížit přítele
takovou krutou křivdou. Děvka, ta
tím vezme zavděk — je to bezpráví.
Nebudu přece rozstříkovat krev
nevinných lidí, aby přátelé
se při pohledu na mě červenali.
Jsem rád, že zboží podle odnáté
bude sloužit podlému účelu:
co plat za jeho chtíč. Můj učený
a dobrý Delio, požádejte
mě o něco, co hodné je vašeho zájmu,
a uvidíte, jak k vám budu hodný.

DELIO

Za dobrou radu dík.

ANTONIO

— Toť člověk, jenž
by vyhnal nestoudnost i z nejvzlezlejších
žebraků. —

PESCARA

Hrabě Ferdinand prý přijel
do Milána. Někteří praví, že

prý ochrnul, jiní, že šílí. Jdu
ho navštívit.

(Odejde. Antonio vystoupí z úkrytu.)

ANTONIO

Vzácný starý pán.

DELIO

Co hodláš, Antonio, podniknout?

ANTONIO

Dnes v noci vsadím vše, co ještě mám
(beztak je to jen žalné živoření)

proti kardinálově kruté zášti.

Našel jsem tajnou cestu k jeho komnatě,
kde ho navštívím právě vprostřed noci,
tak jako jeho bratr naši vzácnou
vévodkyni. Možná že náhlý nával
strachu — jdu za ním totiž tak, jak

jsem —

a překvapivé poznání, že nesu
lásku a mír, z něj vyžene ten jed
a způsobí, že se snad spřátelíme.
Ne-li, už tady stejně nemám stání;
lepší je smrt než dlouhé umírání.

DELIO

Budu stát po tvém boku. A ať to
dopadne, jak chce, je můj život provždy
svázaný s tvým.

ANTONIO

Já vím, že jsi můj drahý
a nejuvěrnější přítel.

(Odejdou.)

IV/21

(Vystoupí Pescara a doktor.)

PESCARA

Smím, doktore, navštívit pacienta?

DOKTOR

Zajisté, Milosti, leč objeví
se co nevidět tady v galérii.

Předepsal jsem mu čerstvý vzduch.

PESCARA

vás, co mu vlastně je?

DOKTOR

Má takovou

strašlivou nemoc, pane, nazývá
se lycantropia.

PESCARA

Co je to? Mám
to hledat ve slovníku?

DOKTOR

Řeknu vám to:

ten, kdo jí trpí, strádá přemírou
melancholických štav; domnívá se,
že se proměnil ve vlka, a vykrádá
se za hlubokých nocí na hřbitov,
kde kope hroby. Někdo onehdy
potkal vévodu právě o půlnoci
v úvozu za kostelem svatého
Marka; měl na ramenou lidský hnát
a hrůzně vyl. Řekl mu, že je vlk
a prý se od něj liší jenom tím,
že vlk má chlupy ven, on dovnitř.
Kázal mu, ať se chopí meče, sekne
ho do masa a přesvědčí se. Hned
poslali pro mě, já mu podal lék
a Jeho Milost přišla pěkně k sobě.

PESCARA

To jsem opravdu rád.

DOKTOR

Však je tu ještě
nebezpečí z recidivy. Pak-li
upadne znovu v trans, já použiju
prostředků, o nichž nesnil, věřte, ani
Paracelsus. Svěří-li mi ho, už
z něj vypráskám tu jeho posedlost.
*(Vystoupí Ferdinand, Malateste a kardi-
nál; v pozadí za nimi Bosola.)*
Už jde. Zůstaňte stranou.

FERDINAND

Jděte všichni pryč.

MALATESTE

Proč Vaše Milost miluje samotu?

FERDINAND

Orlové létají sami. Houfují se jen vrány
a straky a špačci. Podívej! Co mě to sledu-
je?

MALATESTE

Nic, pane.

FERDINAND

Ale ano.

MALATESTA

To je váš stín.

FERDINAND

Zadrž ho, ať mě nepronásleduje!

MALATESTA

Ale to se nedá, pokud se hýbáte a slunce svítí . . .

FERDINAND

Zaškrtním ho.

(Vrbne se na zem na svůj stín.)

MALATESTA

Rozčilujete se, můj pane, pronic zanic.

FERDINAND

Hlupáku! Vlastní stín nechytíš, leda když na něj padneš. Až půjdu do pekla, vezmu s sebou dary. Znáš to: úplatek urovná cestu i těm nejodpornějším osobám.

PESCARA

Vstaňte, milý pane.

FERDINAND

Učím se umění být trpělivý.

PESCARA

To je vzácná ctnost.

FERDINAND

Hnat před sebou sedm slimáků! Odtud až do Moskvy! A nebodat je, ani nebičovat, ať se plazí, jak se plazí.

(Nejtrpělivější z trpělivých ať se mi v té zkoušce postaví!) A já se za nimi potáhnou jak ovčácký pes.

KARDINÁL

Zdvihněte ho.

(Postaví Ferdinanda na noby.)

FERDINAND

Radím vám, zacházejte se mnou opatrně. Co jsem udělal, to jsem udělal; nepřiznám se k ničemu.

DOKTOR

Dovolte, půjdu k němu sám. — Zbláznil jste se, můj pane? Vaše vévodské smysly vás opustily?

FERDINAND

Kdo je to?

PESCARA

Váš doktor.

FERDINAND

Uříznout mu bradku a sestříhat obočí! Ať nevypadá tak nasupeně.

DOKTOR

Musím na něj hrát blázna, jinak se na něj nemůže. — Přinesl jsem pro Vaši Milost salamandří kůži, aby vás ochránila před úpalem.

FERDINAND

Strašně mě pálí oči.

DOKTOR

To spraví bílek z vejce baziliška.

FERDINAND

Hled' ale, ať je čerstvě snesené. — Schovej mě před ním. Doktor, to je král, nesnese odpor.

DOKTOR

Už mu naháním strach; teď mě s ním
nechte o samotě.

KARDINÁL

No tak už odložte tu řízu.

DOKTOR

Naplňte mi růžovou vodou asi tak čtyřicet nočníků; budu je po sobě tryskem vylejvat. — Už mu naháním strach. — Umíte, pane, metat kozelce? — Nechte ho, ať jde, nechte ho, na mou zodpovědnost. Vidím mu na očích, jak mu naháním hrůzu. Zakrátko bude krotký jako plch.

FERDINAND

Umíte, pane, ty své kozelce? — Já ho rozkrájím do polívky! Já z něj stáhnou kůži! Ať ji daj na jednu z koster, kterou ten darebák dostal do chládku v bradýřskofelčarský anatomický koleji! Pryč! Pryč! Jste všichni jako obětní berani: zbyly z vás jenom jazyky a břicha, lichotná řeč a souložná křeč.

(Ferdinand odejde.)

PESCARA

Moc hrůzy z tebe neměl, doktore.

DOKTOR

Pravda, šel jsem na něj moc zhurta.

(Doktor odejde.)

BOSOLA
Bůh s náma a zlý pryč! Na Ferdinanda
dopadnul tvrdej ortel.

PESCARA
Víte, Milosti,
co vévodu tak divně pomátlo?

KARDINÁL
— Co si mám vymyslet? — To bylo tak:
jak jste se asi doslech, v našem rodě
se už po mnoho roků zjevuje
jakási stará žena, když má někdo
umřít. Prý ji zavraždili její
synovci, kvůli jmění. Tatáž postava
se jednou zjevila i vévodovi,
když dlouho do noci bděl nad knihou.
Vykřikl, služebnictvo přiběhlo
a našlo Jeho Milost zalitou
studeným potem, ochromenou v tváři
i řeči. Od těch dob je to s ním stále
horší a horší. Velmi se obávám,
že nebude žít.

BOSOLA
Rád bych si, pane, s vámi promluvil.

PESCARA
My Vaši Milost opustíme: přejem
chorému princi, svému vznešenému
pánu,
aby co nejdřív okřál na těle
i duši.

KARDINÁL
Díky za návštěvu.
*(Odejdou všichni kromě kardinála
a Bosoly.)*

Ty
jsi tady? Hleďme. — Ten chlap nesmí
vědět,
že já měl něco společného se smrtí
vévodkyně. Třebaže jsem k ní radil,
vše jako by výhradně vycházelo
z Ferdinanda. — Tak jak se, pane, daří
naší sestře? Nevypadá tím žalem
jak příliš často přebarvený plášť?
Teď u mě pozná pohodu. Co tě
tak vyděsilo? Osud tvého pána,
rozumím, tebou otrás. Upokoj se.
Uděláš-li to, oč tě požádám,

byť chladný kámen kryl by jeho kosti,
ty budeš, kým chceš být.

BOSOLA
Udělám cokoliv.
Jen slůvko dechněte, a letím na to.
Kdo příliš přemýšlí, ten sotva pozná vděk,
dumaje o konci, propase začátek.

(Vystoupí Julia.)

JULIA
Šel byste na večeri, pane?

KARDINÁL
Nech mě,
já tu mám práci.

JULIA
— Je to ale fešák!

(Odejde Julia.)

KARDINÁL
Jde o tohle: Antonio se skrývá
zde v Miláně; najdi a zabij ho.
Dokud je živ, sestra se nesmí vdát,
a já mám pro ni skvělou partii.
Vykonej to, a pověz, čím chceš být.

BOSOLA
Jenže jak já ho najdu?

KARDINÁL
V táboře
je jistý člověk jménem Delio,
a to je jeho dávný věrný přítel.
Dobře ho hlídej, sleduj ho i na mši,
možná že Antonio, ač má náboženství
za školometský pojem, půjde s ním,
aby se neřeklo. Nebo se přeptej
u Deliova zpovědníka, třeba
mu úplatek rozváže ústa. Tisíc
je způsobů, jak se dá najít. Ptej
se u Židů, kdo shání větší půjčky,
protože on už jistě nemá nazbyt;
nebo si zajdi k malířům a zjistíš,
kdo si nedávno koupil její obraz;
něco se z toho ujme.

BOSOLA
Nenechám
to zamrznout. Objevit toho nebožáka
Antonia, to pro mě bude pohled
nad pohledy.

BOSOLA
Cože?

JULIA

Dveře jsem zamkla. A teď, pane,

doznej svou zradu.

BOSOLA

Zradu?

JULIA

Doznej se,

42/
Klání
„do kroužku“

KARDINÁL

Učiň to — a buď šťasten.

(Odejde kardinál.)

BOSOLA

V očích má hnízdo hadů. Nezná nic než vraždu. Nezdá se však, že by věděl o smrti vévodkyně. To je ovšem úskok. Musím si z něj vzít příklad. Co je bezpečnější, než jít po stopě starému lišákovi?

(Vystoupí Julia, míří na něho pistolí.)

JULIA

Vítej, pane.

kteřou z mých dam jsi podplatil, že mi nalila do nápoje lektvar lásky?

BOSOLA

Co? Lektvar lásky?

JULIA

Ovšem, když jsem dlela v Amalfi, proč bych se byla jinak do tebe zbláznila? A už jsem kvůli tobě trpěla tolik, že jediný lék, který mi může pomoci, je zabít mé touhy.

BOSOLA

Ta tvá pistole je, vidím,

jen rozprašovač na voňavky. Ach, jsi
skvělá
a vyjevuješ rozkošně své touhy.
Jen pojď, ať už tě chvatným obchvatem
uchvátím do náruče. Tak. — Není to
zvláštní?

JULIA
Posuď sám sebe mýma očima
a vidíš hned, ta láska není div.
Řekneš si, ta
je lačná. Jenže cudné upejpání
je ženám na obtíž a obchází
je jako strašidlo.

BOSOLA
Jsem drsný voják, víš.

JULIA
Tím líp. Z uhlazenosti jiskra nevyskočí.

BOSOLA
A neumím se dvořit.

JULIA
Neznalost
dvoření není na škodu, když máš
to srdce, udělat to dobře.

BOSOLA
Víš

to, že jsi krásná?

JULIA
Jestli mě chceš obviňovat
z krásy, jsem nevinná.

BOSOLA
Máš v jasných očích
třpytivé šípy, jež jsou ostřejší
nežli paprsky slunce.

JULIA
Chceš mě zničit
svou chválou, dvořit se mi, i když jsem
to já, kdo si tě namlouvá?

BOSOLA
— Mám to;
teď na ní zapracuju. — Důvěrně
se spolu začnem stýkat; když mě při tom
kardinál uvidí, nenapadne
ho, že jsem lump?

JULIA
Možná ho napadne,
že já jsem lačná ženská, na tobě však

neshledá ani smítko viny. Když
uvidím diamant a ukradnu ho,
není tím vinen kámen, ale já,
která ho zcizila. — Beru to s tebou
zkrátka. My dámy světa odvrhujem
okolkující neklid roztoužení
a vrháme se rovnou v náruč slasti,
jež všechno omluví. I kdybys šel
po ulici pod mými okny, já
tě přivábím.

BOSOLA
Jsi skvostná.

JULIA
Řekni si,
oč chceš, a já to pro tě z lásky ihned
udělám.

BOSOLA
Řeknu. A jestli mě miluješ,
tak mě hled' nezklamat.
Pan kardinál je zničehonic strašně
melancholickej. Vyptej se ho proč;
nedej se odbýt vytáčkama, zjisti,
co v tom opravdu je.

JULIA
Proč to chceš vědět?

BOSOLA
Býval jsem na něm vlastně závislý
a slyším teď, že upad v nemilost
u císaře. Je-li to tak, jak myš
opouštějící dům, který se bortí,
přesunu se do jiných služeb.

JULIA
Do války nemusíš. Teď si tě budu
vydržovati já.

BOSOLA
A já ti věrně sloužit.
Ale nemůžu svoje povolání
opustit jenom tak.

JULIA
Neopustil
bys nevděčného generála pro lásku
přesladké ženy? Patříš asi k těm,
co na péřovém loži neusnou,
musí mít pod hlavou vždy kámen.

BOSOLA
Uděláš to?

JULIA
Bezpečně.

BOSOLA

Zítřa čekám zprávu.

JULIA

Zítřa?

Jdi ke mně do pokoje, dovíš se to hned.
Neodkládej mne déle, nežli já
tvou věc. Jsem jako odsouzenec. Slíbili
mi milost, já to však chci černé na bílém.
Běž dovnitř, běž. Uvidíš, jak mu srdce
omotám slovy jako hedvábem.
(*Odejde Bosola. Vystoupí kardinál, za ním
sluhové.*)

KARDINÁL

Kde jste?

SLUHOVÉ

Tady.

KARDINÁL

Ručíte mi svým životem,
že nikdo nepromluví s Ferdinandem,
aniž já o tom vím.
(*Odejdou sluhové.*)

A v pomatení
by mohl vyzradit tu vraždu. —
Mé vleklé úbytky! Už jí
mám po krk. Tak či onak, hodlám se
jí zbavit.

JULIA

Jak se máte, pane? Něco
vás bolí?

KARDINÁL

Nic.

JULIA

Jste jako vyměněný.
Musíte se mi svěřit: olovo
vám spadne z prsou. Co se děje?

KARDINÁL

To ti nemohu říct.

JULIA

Tolik si zakládáte na svém trápení,
že mi z něj nesdělíte ani díl?
Nebo se domníváte, že vás miluju,
jen když jste veselý, a když jste smutný
ne?
Mně, které vaše srdce důvěřovalo

po řadu zim, je vaše řeč teď cizí?

KARDINÁL

Uklidni se. Co nevíš, nepovíš,
a tak je lepší, když ti neřeknu,
oč jde.

JULIA

Tohle říkejte ozvěně
či pochlebníkům; ti, co povíte,
hned rozhlásí a překrutí, ne já.
Poznám to, když jste neupřímný.

KARDINÁL

Chceš mě
napínat na skřípec?

JULIA

To ne; to vám
dá rozum: neboť stejnou chybou je
svěřit tajemství všem, jako je nepovědět
nikomu.

KARDINÁL

To první udělá pouze blázen.

JULIA

To druhé tyran.

KARDINÁL

Dobře tedy. — Představ
si to:

spáchal jsem jistý tajný čin a chci,
aby se o něm nedověděl svět.

JULIA

A proto o něm nesmím vědět já?
Kvůli mně tajíte tak velký hřích,
jakým je cizoložství. Pane, já
neměla dosud lepší příležitost
dokázat vám svou spolehlivou věrnost.
Zapřísahám vás, pane —

KARDINÁL

Budeš litovat.

JULIA

Nebudu.

KARDINÁL

Zahubíš se. Nesmím ti
to říct. Přece si uvědom, jak jsou
nebezpečná tajemství knížat. Ti,
kteří je znají, aby měli hrud'
sepjatou obručemi z diamantů.
Prosím tě, nech už toho, vzpomeň, jak
jsi křehká; snáze svazek uplést, než

jej rozuzlit. Vždyť je to tajemství,
které jak zvolna působící jed,
se v žilách usadí a za šest let
tě zmaří.

JULIA
Žertujete?

KARDINÁL
Dost. Tak ať
víš všechno. Jsou to čtyři noci, co
z mého návodu uskrtili vévodkyni
z Amalfi a její dvě malé děti.

JULIA
Nebesa! Pane, ach, co jste to spáchal?

KARDINÁL
Cože? Sneseš to vůbec? Udržíš
tajemství jako tmavý černý hrob?

JULIA
Zahubil jste se, pane.

KARDINÁL

Cože?

JULIA
Není
v mé moci utajit to.

KARDINÁL

Ne? Pojd' sem
a přisáhej na tuto knihu.

JULIA

Se vší
vroucností.

KARDINÁL

Teď ji polib.
(Julia políbí knihu.)

Tak. A nyní
už nevyzradíš nic. Tvá zvědavost
tě zabila. Kniha tě otrávila.
Věděl jsem předem, že to nevydržíš,
a tak jsem si tě smrtí pojistil.

(Vystoupí Bosola.)

BOSOLA

Proboha, zadržte!

KARDINÁL

Co! Bosola?

JULIA
Odpouštím vám. Splatil jste rovné
rovným.
Vyzradila jsem vaše tajemství,

ten člověk slyšel všechno. Proto jsem
řekla, že to není v mé moci
je utajit.

BOSOLA

Bláznivá ženská!
Tos ho nemohla sama otrávit!

JULIA

Je bláhové, přemýšlet o tom, co
jsme měli udělat. — Už odcházím
a nemám zdání kam.

(Julia zemře.)

KARDINÁL

Co tady hledáš?

BOSOLA

Velkýho pána jako vy, kterej
se nepomát — jako pan Ferdinand:
abych vám připomněl své služby.

KARDINÁL

Rád bych tě
viděl rozsekaného na kusy.

BOSOLA

Neslibujte si příliš od života,
s nímž nemůžete naložit jak libo.

KARDINÁL

Kdo tě sem přived?

BOSOLA

Její lačná choutka.

KARDINÁL

Dobrá. Teď víš, že jsem tvůj spoluvrah.

BOSOLA

Proč byste přede mnou měl mramorovat
svý shnilý záměry? Ledaže jste
jak ti, co zosnovali zradu, a
když bylo po všem, ukryli se v hrobech
lidí, kteří ji vykonali.

KARDINÁL

Dost.

Máš štěstí na dosah.

BOSOLA

To se mám po něm znovu
sápat? Ve štěstí pouze blázni věří.

KARDINÁL

Připravil jsem pro tebe hodnosti.

BOSOLA

Je mnoho cest, jimiž lze dojít zdání
hodnosti. Často vedou bahnem.

KARDINÁL

Do pekla
s tou tvojí melancholií. Když oheň
plane, k čemu jej rozdmýchávat, aby
kouřil. Zabiješ Antonia?

BOSOLA

Ano.

KARDINÁL
Odstraň to tělo.

BOSOLA

Brzo ze mě, hádám,
bude prachobyčejný funebrák.

KARDINÁL
Dám ti asi tak tucet lidí, kteří
ti s vraždou pomůžou.

BOSOLA

To v žádném pádě.
Doktoři, když na zhnisanej bolák apliku-
jou pijavice, uříznou jim zadky, aby krev
předkama rychlejc protejkala. Když jdu
prolejšvat krev, nechci mít s sebou žádnou
smečku, abych nepotřeboval větší smyč-
ku, až pojedu na šibeniční vrch.

KARDINÁL
Přijď ke mně po půlnoci. Pomůžeš mi
odtáhnout tělo do jejích komnat.
Dám vyhlásit, že měla mor, aby
se nikdo nepídil, jak umřela.

BOSOLA
Kdepak je Castruchio, její choť?

KARDINÁL
V Neapoli; odjel tam přebírat
Antoniovo zboží.

BOSOLA
Namoutě, vybral jste si to dobře.

KARDINÁL
Jen nezapomeň přijít. Tady máš
klíče k mým komnatám; už z toho vidíš,
jakou ti projevují důvěru.

BOSOLA
Budu vám po ruce, však uvidíte.
(*Odejde kardinál.*)
Chudáku Antonio, nic by ti
tak neprospělo jako soucit; ale nic
taky není tak nebezpečný. Já
teď musím koukat, po čem šlapu. Když

nám zledovatí chodník, člověk aby
měl na podrážkách řádný hřeby. Jinak
si zláme vaz. — Zde mám před sebou
vzor.

Jak si ten člověk razí cestu krví!
Jako by neznal strach! No, taky dobře.
Nebázeň je prý pekla předměstí,
oddělené od něho jenom zdí.
Nu, dobrý Antonio, vyhledám tě
a odvedu z dosahu krutých tlam,
které už beztak chlemstaly tvou krev.
Možná se s tebou spojím k svaté pomstě.
I slabá paže silná dost, když třímá
meč spravedlnosti. — Tak se mi zdá,
jako bych viděl vévodkynin stín.
Tam! Tam! Ne, nic! Je to jen ta
má melancholie. Ó, kajícínosti,
dej ochutnat mi z číše, v níž je síla
ponížít nás, aby nás povýšila.
(*Odejde.*)

/V/3/

(*Vystoupí Antonio a Delio.*)

DELIO
Tam je kardinálovo okno; bašty
vyrostly z rozvalin starého opatství;
a tamtím směrem, u řeky, je zeď,
část kláštera, jež podle mého soudu
vydává nejdokonalejší ozvěnu:
tak dutou a tak hrůznou, ale přitom
členící jasně všechna naše slova,
že mnohým zdálo se, to odpovídá
jim duch.

ANTONIO
Mám staré rozvaliny rád.
Nedupem po nich, nýbrž opatrně nohu
kladem na úctyhodnou historii.
A nepochybně v téhle dvoraně,
jež nyní leží nahá proti bouřím,
jsou pochování lidé, kteří ctili
svůj chrám a přispívali na něj doufajíce,
že jejich kostem schystá stín a klid
až do soudného dne. Leč všechno má

svůj konec: chrám i města chátrají
jak lidé; jak my umírají.

OZVĚNA

Jak my umírají.

DELIO

Už tě ozvěna zachytila.

ANTONIO

Znělo to jak sten;
má v hlase přízvuk smrti.

OZVĚNA

Přízvuk smrti.

DELIO

Dovede, jak je dokonalá, dělat
ze sebe lovce, sokolníka, hudce
i ztělesněný žal.

OZVĚNA

I ztělesněný žal.

ANTONIO

A to jí sluší nejvíc.

OZVĚNA

Sluší nejvíc.

ANTONIO

Má hlas jak moje žena.

OZVĚNA

Zas jak moje žena.

DELIO

Pojďme už pryč. A nechod' dneska v noci
za kardinálem. Nechod'!

OZVĚNA

Nechod'!

DELIO

Souživý smutek moudrost nemírní
víc nežli čas. Dej tomu čas. Buď opatrný.

OZVĚNA

Buď opatrný.

ANTONIO

Nemám jinou možnost.
Pátráš-li v chodbách svého života,
shledáš, že je to zhola nemožné
utéci osudu.

OZVĚNA

Ó, uteč osudu!

DELIO

Slyšíš? I mrtvé kamení tě, zdá se,
lituje, varuje tě.

ANTONIO

Ozvěno,
s tebou si nepovídám, vždyť jsi mrtvá,
mrtvá!

OZVĚNA

Mrtvá, mrtvá!

ANTONIO

Má vévodkyně
ted' asi usnula a s ní i děti.
Jen spěte sladce. Bože, je to možné
víckrát ji nespátřit?

OZVĚNA

Víckrát ji nespátříš.

ANTONIO

Ozvěno! Nedbal jsem toho, co říkáš;
až ted'! A náhle vidím v jasnozřivém
světle tu tvář! Je zahalená smutkem —

DELIO

To se ti jenom zdá.

ANTONIO

Pojď, musím pryč, pryč z běd a strastí,
není to k žití, takhle živořit,
urážka je to, výsměch života.
Nač pořád chránit polovinu sebe! Ztratím
buď všechno, nebo nic.

DELIO

Kéž chrání tě
tvá ctnost. Přivedu tvého nejstaršího syna,
aby šel s tebou. — Možná že ho pohled
na vlastní krev a rozmilého chlapce
spíš pohne k soucitu.

ANTONIO

Ať tak, či onak, sbohem.
Ač naši bídu často strojí Štěstí,
své trápení musí nést každý sám.
Bolestí zhrdat — to náleží nám.
(*Odejdou.*)

/V/4/

(*Vystoupí kardinál, Pescara, Malateste,
Roderigo a Grisolan.*)

KARDINÁL

Dnes v noci u něj nebudete bdít,

Jeho Milost se pěkně zotavila.

MALATESTE

Dovolíte nám, vzácný pane . . .

KARDINÁL

V žádném případě. Hluk a změny, které spatří, ho znovu rozrušují. Jděte všichni spát. A žádám vás: i kdyby znovu křičel v pominutí, nechoďte k němu.

PESCARA

pane, nepůjdeme.

KARDINÁL

Musíte mi to slíbit na svou čest. Žádal to po mně a velmi naléhal.

PESCARA

Ať tedy naše čest ručí za tuto maličkost.

KARDINÁL

Týká se to i vašich služebníků.

MALATESTE

Ovšem.

KARDINÁL

Možná, abych vás vyzkoušel, až usne, vstanu a budu hrát takový jeho záchvat a volat ‚pomoc, jde mi o život!‘

MALATESTE

Ted', když jsem přísahal, nepřijdu, ani kdyby vám někdo podřezával krk.

KARDINÁL

Děkuji vám.

(Kardinál poodejde stranou.)

GRISOLAN

To byla v noci bouře!

RODERIGO

V komnatě pana Ferdinanda to vrzalo jako ve vrbě.

MALATESTE

To ďábel, laskavost sama, kolíbal své robě.
(Odejdou všichni kromě kardinála.)

KARDINÁL

Důvod proč nechci, aby se ti zde motali kolem bratra? Potřebuji

o půlnoci a ve vší tichosti dopravit mrtvou Julii do jejích komnat. Ó, zlé mé svědomí!

Pomodlil bych se, ale satan nechce propůjčit moje srdce modlitbám. Ted' by měl co nevidět přijít Bosola a odnést mrtvou. Až mi poslouží, zemře.

(Vystoupí Bosola.)

BOSOLA

Co? To byl kardinálův hlas. Řek ‚Bosola‘ a řekl ‚zemře‘. Tiše! Slyším kroky.

(Vystoupí Ferdinand.)

FERDINAND

Co tomu říkáš? Šeptem; tiše! Souhlasíš s tím?

Nutno to vykonati potmě. Kardinál za nic na světě nechce, aby to uviděl doktor.

(Ferdinand odejde.)

BOSOLA

Ted' paktují mou smrt. To jsou důsledky vraždy.

*Nejde nám o duši a o zásluhy,
jeden zločin vždy léčí zločin druhý.*
(Vystoupí Antonio a sluba.)

SLUHA

Počkejte tady, trpělivost, prosím, donesu lampu se stínidlem.

ANTONIO

Kdybych ho zastih při modlitbách, došel bych, doufám, milosti.

BOSOLA

Miř dobře, dýko!

(Probodne ho.)

Nedám ti na modlení čas.

ANTONIO

Ouó!

To je můj konec. Dokonals můj dlouhý shon o život v necelé minutě.

BOSOLA

Kdo jsi?

ANTONIO

Ubohý nebožák, jemuž jsi smrtí prokázal to dobrodiní, že je, čím je.

(Vystoupí sluha s lucernou.)

SLUHA

Kde jste, pane?

ANTONIO

Už téměř

doma. — Bosola!

SLUHA

Strašné neštěstí!

BOSOLA

Jestli tu hodláš plejtvat soucitem,
tak umřeš. — Antonio. — Já toužil
tvůj život zachránit víc nežli svůj.
Jsme pouhé tenisové míče; pátky hvězd
nás honí, kam jim libo. — Antonio,
pošeptám ti teď, milý, věc, po níž
ti rychle pukne srdce. Tvoje krásná choť
a obě sladká dítká —

ANTONIO

Jejich jména
nítí ve mně zbytečky života —

BOSOLA

Jsou mrtvé.

ANTONIO

Někdo si přál zemřít,
když slyšel špatné zvěsti. Já jsem rád,
že vážně umírám. Nechtěl bych ani
na ránu balzám, ani vyhojit se;
nemám proč žít. Toužíme v životě být
velcí?

Ženeme se — jak kluci milující hru —
za bublinou vyfouklou do větru.
Co je to štěstí? Tiché hodiny
uprostřed horeček; příprava na klid:
mít trpělivost trpět. Neptám se,
proč vlastně umírám. Jen ode mě
pozdravuj Delia. —

BOSOLA

Pukni, srdce! —

ANTONIO

A syn ať odtud prchne.

(Zemře.)

BOSOLA

Ty jsi měl Antonia rád?

SLUHA

Přived jsem ho,
aby se s kardinálem usmířil.

BOSOLA

Na to jsem se tě neptal.

Vem ho, je-li ti život milý, a
dones ho tam, kde pobývala paní
Julia. — Ach, můj osud bere spád!
Kardinál je už na mé kovadlině,
nyní na něj nachystám kladivo.
Ten strašnej omyl! Nenapodobím
rekovný skutky, podlý taky ne.
Sám sobě půjdu zářným příkladem. —
Tak běž! A ved' si tiše jako ten,
kterýho neseš.

(Bosola odejde, sluha odnáší Antonia.)

/V/5/

(Vystoupí kardinál s knibou v ruce.)

KARDINÁL

Mate mě to s tím hrozným žářem pekla.
Říká, že je tam jenom jeden oheň,
a přece v něm nehoří všichni stejně.
Odložme to. Zlé svědomí je kruté.
Když nahlédnu do tůní v zahradě,
něco se po mně sápe s hrabicemi
v rukou a chce mě srazit. — Nu? Už jdeš?

*(Vystoupí Bosola a sluha s Antoniovým
tělem.)*

V očích ti čtu ohromné odhodlání,
však mísí se v něj strach.

BOSOLA

Sjede z něj čin jak blesk.

Já jsem tě přišel zabít.

KARDINÁL

Pomóc! Stráž!

BOSOLA

Nikdo ti nepomůže; nejsou
na doslech tvého vytí.

KARDINÁL

Nezabíjej — a já se spravedlivě
rozdělím s tebou o své důchody.

BOSOLA

Tvé prosby i tvé sliby jsou naprosto
nemístný.

KARDINÁL

Probud' hlídku! Zradili nás!

BOSOLA

Přistříhnul jsem ti křídla. Můžeš prchnout do Juliiny komnaty; dál ne!

(Vystoupí Pescara, Malateste, Roderigo a Grisolan — nahoře.)

MALATESTE

Slyšíte ho?

KARDINÁL

Vévodství za pomoc!

MALATESTE

Ale to není kardinál!

RODERIGO

Je, je to kardinál. Ať radši visím, než bych sešel dolů.

KARDINÁL

Úklad! Zabije mě, jestli mě nezachráníte!

GRISOLAN

Hraje

to dobře. Avšak nestrpím, aby někomu byla pro smích moje čest.

KARDINÁL

Tlačí mi ostří na hrdlo.

RODERIGO

To byste

tak neřval.

MALATESTE

Pojďte, jdeme spát. Předem nás na to upozorňoval.

PESCARA

Nechtěl,

abychom za ním šli. Leč, věřte mi, po hlase tohle nevypadá na hru. Jdu za ním dolů, byť bych násilím měl vrata vylomit.

(Odejde Pescara.)

RODERIGO

Jdem taky, ať uvidíme, jak se mu kardinál vysměje.

(Nahoře odejdou Malateste, Roderigo a Grisolan.)

BOSOLA

Nejdřív ty.

(Zabije sluhu.)

Nemáš co odtahovat zátaras od vrat; aby mu mohli jít na pomoc.

KARDINÁL

Proč ti jde o můj život?

BOSOLA

Podívej! —

KARDINÁL

Antonio!

BOSOLA

Nevědomky zabit mou rukou. Modli se! A dělej! Když jsi svou sestru zavraždil, vytrh jsi váhy z rukou Spravedlnosti a nenechal jí nic než meč.

KARDINÁL

Milost!

BOSOLA

Všechna tvá slova byla vnější lesk; padáš svou vlastní vahou rychleji, nežli tě osud stačí smést. Nač ještě dál mařit čas. Tumáš!

(Bodne ho.)

KARDINÁL

Poranil jsi mě.

BOSOLA

Tak tumáš!

(Znovu ho bodne.)

KARDINÁL

To mám umřít jako zajíc?

Nikdo mě neochrání? Pomoc! Pomoc! Zabije mě!

(Vystoupí Ferdinand.)

FERDINAND

Poplach! Čerstvého koně!

Seřadit přední šik, nebo je s námi zle! Vzdejte se! Vzdejte! Vzdáme zbraním

čest!

Můj meč na vaše hlavy! — Vzdáváte se?

KARDINÁL

Pomoz mi, jsem tvůj bratr!

FERDINAND

Đáble! Bratr,

a bije se na straně nepřátel?
Výkupné nebude!
(*Bodne kardinála a při potyčce zasadí smrtelnou ránu Bosolovi.*)

KARDINÁL

Ó, spravedlnosti!
Teď teprv sklízím, co jsem rozséval:
nejstarším synem hříchu je prý žal.

FERDINAND

Teď jste chrabří hoši — Caesarův pád byl horší než Pompeiův; Caesar umíral v náruči úspěchů, Pompeius u pat prohry. — Vy oba jste umřeli na bitevním poli. Bolet není nic. Mnohdy ustoupí, jen co ji vystřídá větší, tak jako přestane bolet zub, sotva se objeví bradýř, který ho přišel vytáhnout. To je filozofie pro vás jako stvořená.

BOSOLA

Teď je má pomsta dokonalá.
(*Zabije Ferdinanda.*)

Klesni,

příčino mého ohavného konce.
Poslední chvíle života mi daly nejvíc.

FERDINAND

Dejte mi obroku, není mi do skoku. — Svět je obyčejná psí bouda. — Já svou pověst vykľenu, potěchy přenesu do zámrtina.

BOSOLA

Přestává bláznit, zdá se,
teď když je u dna.

FERDINAND

Sestro má, ó sestro!
V tom vězí vše! Ó, *aťsi přivodily
ctížádost nebo krev či chtíč náš pád,
jak dýmant podřezal nás vlastní prach.*
(*Ferdinand zemře.*)

KARDINÁL

Také jsi dostal zaplaceno.

BOSOLA

Taky.

Držím taktak svou unavenou duši
na jazyku. Chystá se odejít.
Jsem pyšný na to, že i ty, který
jsi stál jak obrovitá pyramida,

počatá na rozlehlý základně,
končíš jak nepatrnej bod, jak nic.
(*Vystoupí Pescara, Malateste, Roderigo a Grisolan.*)

PESCARA

Co je, můj pane?

MALATESTA

Ó, ta spoušť!

RODERIGO

A proč?

BOSOLA

Pomsta! Za vévodkyni z Amalfi,
již zavraždili bratří z Aragonu;
za Antonia, zabitého touto rukou;
za Julii, kterou on otrávil;
a nakonec i za mě, který jsem
v tom všem hrál hlavní roli proti svému
lepšímu já — posléze opuštěný
všemi.

PESCARA

Jak je, můj pane?

KARDINÁL

Dohlédněte

na bratra. To on nás takhle posekal,
když jsme se spolu potýkali. A
teď už mě, prosím, někam odnese
a zapomeňte na mě.
(*Kardinál zemře.*)

PESCARA

Jako řízen
osudem, zamezil nám zachránit ho!

MALATESTA

Ty bědný chrchli krve, pověz, jak
zahynul Antonio?

BOSOLA

V mlhách. Nevím jak —
Takový omyl, často jsem ho vídal
na divadle. — Ó, odcházím! — Jsem jak
rozpadlé zdi či puklé klenby hrobů,
z nichž ušla ozvěna. — Sbohem. —

Možná

to bude bolet, ale neškodí to,
umřít v tak dobrém boji. — Chmurný
světe!

V jakém to stínu, v jaké jámě tmy
žije to zženštilé a přestrašené lidstvo!

Pro spravedlivou věc ať nezná hanby, ať
jde pro ni čestný člověk vždycky

umírat. —

Já se pouštím na jinou pouť —
(*Bosola zemře.*)

P E S C A R A

Když jsem šel do paláce, Delio
mi řek, že je zde Antonio, a
představil mi pěkného mladého
pána, Antoniova dědice a syna.

(*Vystoupí Delio s Antoniovým synem.*)

M A L A T E S T E

Ach, pane, jdete pozdě.

D E L I O

Slyšel jsem už,

a v duchu jsem s tím vlastně počítal.
Naložme s úctou s touto skvělou troskou
a přičiňme se rukou společnou,
ať tento mladý a nadějný muž
nabude všech práv po své matce.

Po těchto

pak zbědovaných výtečnicích jiná
nezbude pověst, než jako když někdo
v zimě upadne, zanechá stopu v sněhu,
však sotva vzejde slunce, roztaje
i tvar i smysl. Myslel jsem, že velkým
Příroda nikdy nedala nic většího,
než když jim ráčila dát panství pravdy.

*Je čistý štít vždy přítel nejlepší,
i za hrobem nás slávou ověncí.*